

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Pars Prima. De Fide.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

TRACTATUS SEPTIMUS. DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

PARS PRIMA, DE FIDE.

DISPUTATIO PRIMA.

De objecto formali Fidei.

OMEN fidei variè accipitur. 1. Pro conscientia, seu prudenti persuasione de bonitate, vel malitia operationis. 2. Pro fidelitate in promissis servandis. 3. Pro veracitate. 4. Pro fiducia. 5. Pro una ex gratis gratis datis, seu pro dono intrepide fidem predicandi. 6. Pro actu, quo credimus homini aliquid nobis attestanti, & est fides humana. 7. Pro actu salutari, quo credimus vera esse ea, quæ à Deo revelata sunt, & est fides divina. 8. Pro habitu infuso, quo intrinsecè & permanenter instrumur ad exercendos ejusmodi actus. 9. Denique, pro doctrina à Deo revelata, & fide divina credenda. Fides autem ad præsentem Tractatum non pertinet, nisi sub tribus postremis acceptionibus.

Fidei Divinæ duplex est objectum, materiale & formale. Materiale sunt omnia à Deo revelata: formale verò id, quod cognitum, & quæ cognitum movet nos ad assentiendum rebus à Deo revelatis.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Revelatio divina sit in objecto formali fidei Divinæ.

Nota 1. Revelatio in genere est manifestatio rei occultæ. Sumi potest dupliciter, latè, & strictè. Latè sumpta, est productio signi naturalis, quo naturaliter ducimur in cognitionem rei alterius. Sic Deus producendo creaturas, revelat latè & improprie existentiam suam, & alias perfectiones suas: nam per creaturarum productionem naturaliter ducimur in cognitionem existentie divinæ, aliarumque perfectionum divinarum. Revelatio strictè sumpta, est productio signi ex instituto significantis, quo revelans aliis significare vult id quod habet in mente.

Nota 2. Quæstio hic est de sola revelatione strictè sumpta, quæ plura importat, scilicet actum intellectus, quo revelans cognoscit objectum; actum voluntatis, quo objectum & suam illius cognitionem vult signo aliquo manifestare; & manifestationem per signum externum factam. Unde revelatio strictè sumpta dividitur, velut totum in partes, in revelationem internam, & externam. Revelatio interna sunt actus interni; revelatio externa est actuum internorum manifestatio. Neutra sine altera ad fidem sufficit: nam actus interni non possunt movere, nisi manifestentur per signum aliquod externum; neque signum externum movere potest ad iudicandam objecti veritatem, nisi fiat, & cognoscatur fieri à revelante ex intentione manifestandi ve-

ritatem objecti, & cognitionem, quam revelans habet de illa veritate.

Nota 3. Deus igitur propriè & strictè revelat, quando signum aliquod externum, ex instituto ipsius vel hominum significans, producit ex intentione manifestandi veritatem alicujus objecti, & cognitionem, quam habet de illa veritate. Unde Deus propriè & strictè loquitur, non solum cum vel per se, vel per Angelum aut hominem vocibus humanis, aut signis aliis externis ex instituto hominum significantibus utitur, ad manifestandam veritatem aliquam; sed etiam cum per se cognitionem alicujus mysterii cum iis characteribus imprimit menti propheta, ut propheta intelligat hanc sibi cognitionem à Deo impressam esse ad manifestationem mysterii, & cognitionis, quam Deus habet de illo.

RESPONSIO I.

Revelatio divina est in objecto formali fidei divinæ.

Prob. Ex Scriptura. Nam 1. Joan. cap. 5. dicitur: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est: Hoc est, si testimonio hominum move-mur, ad credenda ea, quæ nobis testificantur; quan-tò magis moveri debemus testimonio divino, ad cre-denda ea, quæ nobis à Deo revelata sunt! Ergo ex Scriptura, testimonium divinum, seu revelatio divi-na est nobis ratio & motivum assentiendi per fidem rebus à Deo revelatis. Unde sic arguuntur brevi-ter. Illud est in objecto formali fidei divinæ, quod nobis est ratio & motivum assentiendi per fidem sa-lutarem rebus à Deo revelatis. Sed ex Scriptura ta-lis est revelatio divina. Ergo, &c.*

Ratio à priori est, quia fides divina est actus quo credimus Deo, ut patet ex Apostolo, Rom. cap. 4. ubi laudans fidem Abraham, sic ait: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* Atqui credere Deo, nihil aliud est, quam assentiri alicui veritati propter testimonium seu revelationem Dei, veritatem illam manifestantis & testificantis. Ergo fides divina est actus, quo assentimur veritatibus à Deo revelatis propter ejus revelationem. Ergo fides divina habet pro motivo & ratione assentiendi rebus à Deo revelatis ipsam revelationem divinam, quod est habere revelationem divinam pro objecto formali.

Obj. 1. Fide divina credimus revelationem divi-nam. Sed non credimus propter aliam revelationem: alioqui daretur processus in infinitum. Ergo, &c. **Resp.** Nos fide divina credere revelationes divinas, & quandoque credere propter alias, quandoque non, sed tantum propter se ipsas: nam revelatio circa quam actum fidei divinæ exercemus, vel est expressè revelata per aliam revelationem posteriorem, vel non. Si primum, credimus illam vel propter se ip-sam, ut mox explicabitur, vel propter aliam poste-riorem, qua expressè revelata est: cum enim hæc posterior possit nobis esse magis & prius nota, quam illa prior, cujus est expressa revelatio, potest nobis esse ratio & motivum illi assentiendi.

Si secundum, credimus illam propter se ipsam, ut in se virtualiter reflexam, seu prout est virtualis & implicita sui ipsius revelatio; qualis est revelatio omnis: nam quando Deus mysterium aliquod reve-lat, simul & indivisibiliter, virtualiter & implicitè revelat se revelare; & cum revelatione externa uti-tur,

tur, utitur ea ex intentione non solum revelandi mysterium, sed etiam testandi se illud revelare. Unde obligat nos ad credendum fide divina, & mysterium, quod revelat, & revelationem, qua revelat. Quare tam peccaremus contra praeceptum fidei divinae, negando mysterium esse revelatum, quam simpliciter negando mysterium.

Hinc etiam de fide est v. grat. non solum, quod Verbum incarnatum sit, sed etiam quod hoc sit à Deo revelatum; & tam haereticus esset, qui negaret revelationem Incarnationis, quam qui negaret ipsam Incarnationem; etiam supponendo quod revelatio Incarnationis non sit expressè revelata per aliam ulteriorem revelationem; quia scilicet Deus revelando Incarnationem, hoc ipso virtualiter revelavit se revelare: Non est ergo metuendus hic processus in infinitum: nam cum fide divina creditur aliqua revelatio, vel propter se ipsam creditur, vel creditur propter aliam, quae creditur propter se ipsam.

Obj. 2. Fide divina credimus Deum existere. Sed hoc non credimus propter revelationem divinam. Neg. min. Nam credimus Deum existere, quia ipse dicit se existere: *Prob. tamen min. negatam.* Si credimus Deum existere, quia ipse dicit se existere, credimus Deum existere, quia est: nam Deum dicere, involvit Deum esse. Falsum conf. Ergo, &c. *Resp. dist. seq. maj.* Credimus Deum existere, quia est simpliciter, N. seq. Quia est cum addito, hoc est, quia est diccas, C. seq.

At inquit. Si ita est, 1. idem per idem cognoscimus. 2. Uno & eodem actu bis cognoscimus idem. 3. Uno & eodem actu prius cognoscimus Deum esse, quam cognoscamus Deum esse. 4. Saltem prius natura cognoscimus Deum dicere, quam Deum esse: quod repugnat, quia prius est Deum esse, quam dicere; & consequenter necesse est Deum prius cognosci ut existentem, quam ut dicentem.

Resp. ad 1. Eum, qui credit Deum esse, quia ipse dicit se esse, cognoscere idem per idem, sed non omnino: cognoscit enim Deum esse, quia cognoscit illum esse dicentem. Deum autem esse, & Deum esse dicentem non sunt idem omnino: nam Deum esse dicentem, plus dicit quam praecise Deum esse. Unde actus, quo credo Deum esse, quia ipse dicit se esse, non magis repugnat, quam actus, quo judico Petrum esse animal, quia est homo, & quo tamen cognosco idem per idem, sed non omnino: nam esse animal, & esse hominem in Petro, sunt idem, sed non omnino, quia esse hominem, dicit aliquid supra esse animal.

Resp. ad 2. Eum, qui credit Deum esse, quia ipse dicit se esse, uno & eodem actu bis credere idem, sed diverso modo: nam semel credit explicitè in objecto materiali, & semel implicitè in objecto formali. Sicut qui judicat Petrum esse animal, quia est homo, uno & eodem actu bis judicat idem, nempe Petrum esse animal, semel explicitè, & semel implicitè: nam judicando esse hominem, implicitè judicat esse animal.

Resp. ad 3. Eum, qui credit Deum esse, quia ipse dicit se esse, eodem actu prius implicitè cognoscere Deum esse, credendo illum dicere, quam explicitè cognoscat Deum esse: sicut qui judicat Petrum esse animal, quia est homo, prius implicitè cognoscit Petrum esse animal, judicando illum esse hominem, quam explicitè cognoscat esse animal.

R. ad 4. Nullam esse repugnantiam in eo quod prius natura cognoscamus, Deum dicere, quam explicitè cognoscamus esse; quia cognitio nostra non semper sequitur ordinem naturae, nec semper prius natura cognoscimus id, quod est prius natura. Sed è contra sapissime prius natura cognoscimus id quod natura posterius est; quia sapissime id, quod prius est, cognoscimus per id quod posterius est, ut patet ex demonstratione causae per effectum. Sapissime autem id, quod prius est, cognoscimus per id quod posterius est, quia hoc sapissime notius nobis est, quam illud.

Simonet Theol. Tom. II.

Obj. 3. Revelatio divina est extrinseca rei revelatae. Ergo non potest movere ad credendam rem revelatam. R. neg. conf. Nam ut revelatio divina movere possit ad credendam rem revelatam, & sic possit esse in objecto formali fidei divinae, satis est, quod habeat necessariam connexionem cum veritate rei revelatae: quemadmodum ut effectus movere possit ad judicandam existentiam causae, & ita possit esse medium demonstrationis, sufficit, quod existat, & sit necessariò connexus cum existentia causa.

Obj. 4. Actus, quo quis credit aliquam revelationem divinam propter motiva credibilitatis, est fides divina. Atqui talis actus non habet pro motivo revelationem divinam, sed ipsa motiva credibilitatis. Ergo, &c. *Resp.* Revelationem divinam posse credi propter motiva credibilitatis duplici modo. 1. Enim credi potest propter motiva credibilitatis, tanquam motivum intrinsecum ipsius actus, quo creditur. 2. Credi potest propter motiva credibilitatis, tanquam motivum extrinsecum actus, quo creditur, hoc est, tanquam motivum intrinsecum alterius actus, qui necessariò praesupponitur actui, quo revelatio creditur propter se ipsam. Actus autem, quo revelatio divina creditur secundo modo, est fides divina, cuius objectum formale est ipsa revelatio, prout est sui ipsius virtualis & implicita revelatio; quique in perfectione longè superat alium actum, quo revelatio divina primo modo creditur: actus enim, quo revelatio divina creditur immediatè propter se ipsam, praesupposito sufficienti iudicio de ejus credibilitate, habet certitudinem summam, qualem non haberet actus, quo revelatio divina crederetur immediatè propter motiva credibilitatis.

RESPONSIO II.

Revelatio divina adequatè sumpta, hoc est, non solum revelatio interna, sed etiam externa, est in objecto formali fidei divinae.

Prob. Nam illud totum est in objecto formali fidei divinae, quod nobis est motivum & ratio assentiendi per fidem divinam rebus à Deo revelatis. Atqui non solum revelatio interna, sed etiam externa nobis est ratio assentiendi per fidem divinam rebus à Deo revelatis: nam, ut supra ex Scriptura ostensum est, fide divina credimus res à Deo revelatas propter testimonium Dei, quod est complexum ex revelatione interna & externa, quodque tam necessariò, licet non eodem modo, cum veritate rei revelatae connexus est ratione externae revelationis, quam internae; proindeque tam aptum est, ad assentiendum fide divina rebus à Deo revelatis, movere per externam, quam per internam revelationem. Ergo, &c. Hinc si possibilis est assensus habens pro motivo solam revelationem internam, revelatione externa se habente tantum ut conditione revelationem internam applicante, non est assensus fidei divinae ad sensum Scripturae & Patrum in Ecclesia receptum.

Obj. Revelatio externa est aliquid creatum. Sed fides divina non potest habere pro motivo aliquid creatum: nam est actus virtutis theologicae. Ergo, &c. R. dist. min. Fides divina non potest habere aliquid creatum pro motivo totali aut principali, C. min. Pro motivo partiali, & minus principali, Subdist. Non potest habere pro motivo partiali, & minus principali, aliquid creatum, quod non sit opus divinum, C. iterum min. Quod sit opus divinum, Dei proprium, & dignum assensu super omnia certo, qualis est externa revelatio, N. min.

Ad prob. R. Fidem divinam esse virtutem theologiam, quia habet Deum pro objecto materiali primario, & pro formali principali revelationem internam, quae est aliquid increatum: ita ut revelatio externa non sit in objecto formali fidei divinae, nisi ut pars minus principalis, & veluti materialis, quatenus non movet ad assensum fidei divinae, nisi ut annexa internae revelationi, & ab ea extrinsecè informata.

K

AR.

ARTICULUS II.

*Utrum veritas divina sit in objecto formali
fidei divinae.*

Nota 1. Veritas est id, propter quod revelans fide dignus est, hoc est, propter quod dignus est, ut ei revelanti, & testificanti aliquid, credatur; & consequenter veritas est id, quod constituit revelantis auctoritatem. Ut autem revelans sit fide dignus, & habeat auctoritatem in testificando, necesse est ut habeat duo vel in re, vel saltem in prudenti existimatione credentis. Primum est, ut non fallatur, hoc est, ut id quod revelat, concipiat sicuti est. Secundum est, ut non fallat, hoc est, ut non loquatur contra mentem. Primum pertinet ad sapientiam & rectitudinem intellectus, secundum ad bonitatem & rectitudinem voluntatis.

Veritas igitur includit duas perfectiones, unam ex parte intellectus, nempe sapientiam, cuius est concipere res sicuti sunt, alteram ex parte voluntatis, nempe bonitatem, cuius est velle sincere loqui. Hinc qui habet sapientiam, sed caret bonitate, ut diabolus; vel habet bonitatem, sed caret sapientia, ut homo idiota, non est verax. Hinc quod quis maiorem habet sapientiam simul & bonitatem, eo magis est verax. Hinc quia Deus habet infinitam sapientiam cum infinita bonitate, est infinite verax.

Nota 2. Sicut Deus recte dicitur primum ens, quia est ens summum, perfectissimum, & infinitum in genere entis; ita recte dicitur veritas, seu veritas prima, quia est veritas summa, perfectissima, & infinita in genere veritatis; cum sit summè, perfectissimè & infinite sapiens ac bonus: ita ut omnino sit impossibile eum falli, aut fallere. Unde Deus habet summam in testificando auctoritatem, & quæ infinito intervallo superat omnem aliam auctoritatem creatam sive hominum, sive Angelorum, qui cum non nisi limitatam & defectibilem habeant sapientiam & bonitatem, naturaliter possunt, & secluso speciali Dei privilegio, falli & fallere.

Hinc testimonii divini gravitas summa, & supra quodcumque motivum scientificum, & quodcumque aliud testimonium præstantia & dignitas. Hinc testimonium divinum meretur assensum super omnia firmum, proindeque firmiorem quolibet assensu naturali, quantumlibet evidenti & scientifico. Hinc denique testimonium divinum aptum est movere in consensu cuiusvis alterius motivi, quantumvis apparenter evidenter, & contra veritatem rei revelatæ stantis; imò & in consensu cuiusvis alterius motivi, stantis pro veritate rei revelatæ, quantumcumque certitudinem & evidentiam veram, etiam experimentalem, habeat.

RESPONSIO.

Veritas divina est in objecto formali fidei divinae.

Prob. Nam illud est in objecto formali fidei divinae, quod est nobis ratio & motivum fidei divinae assentiendi rebus à Deo revelatis, propter divinam revelationem; seu, quod idem est, quod nobis est ratio & motivum credendi Deo aliquid revelanti & testificanti. Atqui veritas divina nobis est ratio & motivum credendi Deo aliquid revelanti & testificanti: nam credimus Deo aliquid testificanti, quia credimus eum nec falli, nec fallere. Ergo, &c.

Obj. 1. Veritas divina non est in objecto formali actus, quo v. g. creditur Incarnatio, quia Deus illam revelavit. Ergo, &c. **Nego ant. Probabis.** Ut veritas divina sit in objecto formali actus, quo creditur Incarnatio propter revelationem divinam, debet eodem illo actu credi, sicut & debet credi revelatio. Atqui veritas divina non creditur actu, quo creditur Incarnatio propter revelationem divinam. Ergo, &c.

Resp. Neg. min. Itaque actu illo, quo credo Incarnationem, quia Deus eam revelavit, tria credo, incarnationem, revelationem, & veritatem divi-

nam; incarnationem quidem propter revelationem & veritatem divinam; revelationem verò & veritatem divinam propter ipsam revelationem, quæ non solum explicita incarnationis, sed etiam virtualis & implicita sui ipsius & veritatis divinae revelatio est. Deus enim explicitè revelando incarnationem, simul virtualiter & implicitè revelat se revelare, & veracem esse, & ita veracem, ut nec falli possit, nec fallere. Unde possum uno & eodem actu credere incarnationem, revelationem incarnationis & veritatem divinam, credendo uno & eodem actu incarnationem propter revelationem incarnationis, & veritatem divinam, natura prius creditas propter ipsam incarnationis revelationem, ut est sui ipsius & veritatis divinae implicita revelatio.

Obj. 2. Veritas non est in objecto formali actus fidei, quo creditur Deum esse veracem, quia expressè revelavit se veracem esse. Ergo, &c. **Nego ant. Probabis.** Si veritas divina esset in objecto formali huius actus, veritas eodem actu bis crederetur. Item prius crederetur, quam crederetur eodem actu. Item in eodem actu esset objectum materiale & formale. Sed hæc omnia repugnant. Ergo, &c.

Resp. Nego min. Itaque eodem actu, quo credo Deum esse veracem, quia hoc ipse revelavit, bis credo veritatem divinam, semel implicitè & semel explicitè. Prius credo veritatem divinam implicitè, indirectè, & ut quo, quam eandem credam explicitè, directè & ut quod; sive, quod idem est, prius credo veritatem divinam, ut virtualiter & implicitè revelatam in ipsa revelatione, quam credam eandem veritatem, ut revelatam formaliter & in se ipsa. Unde in actu, quo credo Deum esse veracem, quia hoc ipse revelavit, veritas est simul objectum materiale, & formale inadequatum sui ipsius, diverso tamen modo sumpta: nam ut implicitè revelata, & motivis credibilitatis immediatius affecta, est una cum revelatione objectum formale sui ipsius, ut formaliter & explicitè revelata, & motivis credibilitatis remotius affecta. Pro quibus omnibus.

Nota. Cum Deus v. g. Rom. cap. 3. revelat se veracem esse, veritas divina bis revelatur, semel formaliter, explicitè, & in se ipsa, & semel virtualiter, implicitè & in ipsa revelatione: nam Deus formaliter & expressè testificando se esse veracem, simul virtualiter & implicitè testificatur se testificari, & in testificando nec falli posse, nec fallere: vel, si vis, simul testificatur virtualiter & implicitè, se ens summè sapiens & bonum hoc testificari.

Dices. Non potest credi Deus esse omnipotens, quia est omnipotens. Ergo nec credi potest esse verax, quia est verax. **Resp. neg. conf.** Ratio negandi est, quia revelatio divina non per omnipotentiam, sed per veritatem divinam necessariò conexa est cum veritate revelata. Unde veritas divina, non omnipotentia, nobis est ratio & motivum assentiendi veritati revelatæ propter revelationem divinam.

ARTICULUS III.

Utrum deitas sit in objecto formali fidei divinae.

RESPONSIO.

Deitas non est in objecto formali fidei divinae.

Prob. Nam illud non est in objecto formali fidei divinae, quo præciso, aut etiam sive per possibile, sive per impossibile sublatum, adhuc habetur motivum planè sufficiens & proportionatum ad assentiendum per fidem divinam rebus revelatis. Atqui posito præcisè & intellecto testimonio divino cum prima veritate, & præcisè, aut etiam per impossibile, sublata deitate cum aliis perfectionibus divinis, habetur motivum planè sufficiens & proportionatum ad assentiendum per fidem divinam rebus revelatis: nam hoc ipso quod Deus est prima veritas; etiam si per impossibile non esset ens à se, omnipotens, &c. testimonium

ARTICULUS IV.

Utrum motiva credibilitatis sint in objecto formali fidei divinae.

Nota. Motiva credibilitatis sunt argumenta, seu signa, quibus ita saltem suadentur revelatio & veracitas divina, ut propter illa intellectus prudenter judicet credi posse & honestum esse credere fide omnino indubitata & appetitativè summa, quod Deus revelaverit, & summè verax sit.

RESPONSIO.

Motiva credibilitatis non sunt in objecto formali fidei divinae.

Prob. Nam illud non est in objecto formali fidei divinae, quod neque immediatè, neque mediatè est ratio assentiendi per fidem divinam rebus à Deo revelatis. Atqui motiva credibilitatis neque immediatè, neque mediatè movent ad assentiendum per fidem divinam rebus à Deo revelatis. Ergo, &c. *Prob. min. 1.* Non movent immediatè: nam id quod movet immediatè ad assentiendum per fidem divinam rebus à Deo revelatis, est prima veritas revelans; & rebus à Deo revelatis assentimur immediatè propter necessariam connexionem, quam habent cum prima veritate revelante. 2. Non movent mediatè: nam si movent, certè quia sunt ratio credendi fide divina revelationem & veracitatem divinam, propter quas eodem actu creditur res à Deo revelata. Atqui hoc dici non potest: nam per actum fidei divinae creditur res à Deo revelata propter revelationem & veracitatem divinam, creditas propter ipsam revelationem, ut virtualiter supra se, & veracitatem reflexam. Ergo, &c.

Præterea, si motiva credibilitatis sunt in fide divina ratio formalis, propter quam creditur revelatio, tota certitudo fidei divinae fundatur in motivis credibilitatis. Atqui hoc falsum est. Nam assensus fidei divinae est super omnia certus, & consequenter certior omni assensu naturali, quantumvis evidenti ac necessariò. At talis non est, si certitudo ejus fundatur in motivis credibilitatis: nam motiva credibilitatis non possunt fundare assensum firmiter omni assensu naturali, quantumvis evidenti & necessariò: non enim possum esse certior de motivis credibilitatis, quam v. g. de existentia Solis. Superest igitur ut assensus fidei divinae resolvatur ultimò in revelationem divinam, in eaque tota certitudo fidei divinae fundetur. Et verò cum revelatio divina, supposito prudenti judicio de ejus credibilitate, sit propter infinitam eminentiam divinæ autoritatis digna assensu appetitativè firmissimo, apta est fundare totam certitudinem in actu fidei divinae requisitam, & ita supposito prudenti judicio de credibilitate revelationis divinae, potest voluntas auxilio gratiæ adjuta, efficaciter applicare intellectum elevatum, ad assentiendum objecto revelato propter revelationem & veracitatem divinam, & revelationi ac veracitati propter ipsam revelationem assensu super omnia firmo.

Obj. 1. Omnis assensus mediatu ultimò resolvitur in aliquam veritatem per se notam. Atqui assensus fidei divinae est assensus mediatu. Ergo resolvitur ultimò in aliquam veritatem per se notam, & consequenter resolvitur ultimò in evidentem credibilitatem revelationis. *Resp. neg. maj.* Itaque omnis assensus mediatu resolvitur ultimò in aliquam veritatem, vel per se notam, & evidentem ex terminis, vel per se obscuram, sed cui immediatè assentimur propter se ipsam. Sic actus fidei, quo credo Deum esse trinum, resolvitur ultimò in hanc propositionem per se obscuram, Prima veritas revelavit Deum esse trinum, creditam propter se, ut virtualiter supra se reflexam, ibi sistendo. Nam supposita evidenti credibilitate alicujus veritatis per se obscuræ, potest voluntas determinare intellectum ad assentiendum certò veritati illi immediatè & præcisè propter se, si nimirum utraque potentia speciali Dei auxilio adjuvetur, ut in fide accidit.

K 2

Dices.

nium ejus dignum est assensu super omnia firmo, quia hoc ipso testimonium ejus summam cum veritate rei testificatæ connexionem habet. Ergo, &c.

Obj. 1. Illud est in objecto formali fidei divinae, in quod fides divina ultimò resolvitur. Atqui fides divina ultimò resolvitur in deitatem, ut sic. Ergo, &c. *Resp. dist. maj.* Illud est in objecto formali fidei divinae, in quod fides divina resolvitur ultimò, tanquam in rationem ultimam formalem assentiendi, C. maj. In quod fides divina resolvitur ultimò, tanquam in rationem seu causam virtutalem essendi primæ veritatis, N. maj. Fides autem divina resolvitur ultimò in deitatem, tanquam in rationem seu causam virtutalem essendi primæ veritatis: nam prima veritas virtualiter oritur ex deitate. Unde querenti à me, quare credo Deum esse trinum, respondeo, quia prima veritas revelavit. Et ulterius querenti, quare Deus est prima veritas, respondeo, quia est ens à se. At fides divina non resolvitur ultimò in deitatem, tanquam in rationem formalem assentiendi propter primam veritatem; nam prima veritas revelans per se ipsam necessariò connexa est cum veritate rei revelatæ, & consequenter per se ipsam præcisè mover ad assensum rei revelatæ, & æquè & eodem modo mover, ac si per impossibile non fluere virtualiter ex deitate, hoc est, ac si non conveniret Deo ratione ascriptis, sed ratione alterius, putà immutabilis decreti nunquam mentienti. Hinc

Querenti à me, quare credo Deum esse trinum, respondeo me credere propter testimonium Dei. Querenti, quare credo Deum esse trinum propter testimonium Dei, respondeo me credere, quia Deus est prima veritas. Ulterius verò querenti, quare credo testimonio Dei, quia Deus est prima veritas, nihil respondere possum, quod sit mihi motivum intrinsecum credendi testimonio Dei propter primam veritatem. Unde fides, quæ credo Deum esse trinum, resolvitur in revelationem divinam, & primam veritatem, tanquam in rationem formalem totalem assentiendi; proindeque revelatio divina cum prima veritate, seu, quod idem est, prima veritas revelans est objectum formale totale fidei, quæ credo Deum esse trinum.

Obj. 2. Idem est objectum fidei & visionis beatificæ. At objectum visionis beatificæ est Deus, quæ Deus. Ergo, &c. *Resp.* Fidei divinae & visionis beatificæ idem esse materiale objectum principale, nempe Deum, quæ Deum. At non est utriusque idem objectum formale; sicut non est idem utriusque modus tendendi in objectum: nam fides divina est assensus mediatu, in Deum obscurè propositum tendens propter testimonium divinum; visio verò beatifica est actus intuitivus, tendens immediatè in Deum, ut in se est, clarè propositum. Unde propriè loquendo, visio beatifica non habet objectum formale; quia, cum sit clara & immediata intuitio Dei, fertur in illum, nullo alio mediante per modum objecti præcogniti, & quæ talis ad Dei visionem determinantis.

Porro quod de fide divina & visione beatifica dictum est, dici debet cum proportionem de fide divina, & theologica: nam Deus, quæ Deus, est materiale objectum principale utriusque: at non est idem utriusque objectum formale: assensus enim fidei divinae tendit in articulum revelatum propter immediatam connexionem, quam habet cum revelatione divina: assensus verò theologicus fertur in conclusionem propter connexionem, quam habet cum duabus præmissis secundum regulas Logicæ artificiosè dispositis, & quarum una revelata est, & altera naturaliter evidens; aut ambæ sunt revelatæ.

Dices. Non potest voluntas efficaciter imperare intellectui, ut immediatè assentiatur huic objecto, Astra sunt paria, etiam assensu opinativo tantum; quia non magis apparet esse paria, quam imparia. Ergo multò minùs potest efficaciter imperare intellectui, ut immediatè assentiatur certò huic propositioni. Prima veritas revelavit Deum esse trinum: cum de se non magis appareat vera, quam falsa. *Resp.* nego conseq. Disparitas est, quia nulla sunt motiva probabilitatis, quibus intellectus disponatur ad assentiendum opinativè ex impetio voluntatis huic objecto, Astra sunt paria. At dantur motiva credibilitatis, quibus intellectus disponi potest ad assentiendum etiam immediatè ex impetio voluntatis huic propositioni, Prima veritas revelavit Deum esse trinum, & quidem assensu super omnia firmo, propter dignitatem auctoritatis divinæ.

Obj. 2. Revelatio divina non potest esse ratio assentiendi veritati revelatæ, nisi sit notior veritate revelata. Atqui non est notior veritate revelata, nisi ut circumvestita motivis credibilitatis, & credita propter illa. Ergo non est ratio assentiendi veritati revelatæ, nisi ut credita propter motiva credibilitatis, quæ proinde sunt in objecto formali fidei divinæ, tanquam ratio assentiendi revelationi divinæ.

Resp. 1. neg. maj. Nam ut revelatio divina sit in fide divina ratio assentiendi veritati revelatæ, satis est, quòd sit immediatius & per se credita: intellectus enim in fide divina non attendit ad evidentiam, sed ad solam infallibilitatem motivi, quæ summa est, neque fide divina assentitur rei revelatæ propter aliquam evidentiam revelationis, sed propter necessariam connexionem, quam habet revelatio cum veritate revelata; quamvis secundum se non sit minùs obscura.

Resp. 2. dist. maj. Revelatio divina non potest esse ratio assentiendi veritati revelatæ, nisi sit ipsa veritate revelata notior per actum fidei divinæ, quo res revelata propter revelationem creditur, N. maj. Nisi sit ipsa veritate revelata notior per iudicium prævium de credibilitate, quo intellectus disponitur ad credendam veritatem revelatam propter revelationem creditam propter se, C. maj. Sic autem revelatio credita fidei divinæ, & propter quam creditur veritas revelata, notior est, quam ipsa res revelata: nam directius, & immediatius afficitur à motivis credibilitatis: motiva enim credibilitatis per se primò tendunt ad suadendam existentiam veritatis & revelationis divinæ, & obligationem utramque ita credendi, ut propter illas objectum revelatum credatur cum firmitate appetitivè summa.

Dices. Omnis actus intellectus terminatur intrinsecè ad aliquam evidentiam. Ergo, &c. *Resp.* ant. verum esse de omni actu naturali, evidenti, & necessario, ad quem intellectus ab objecto determinatur; falsum verò de actu supernaturali & obscuro, ad quem intellectus determinatur à pia motione voluntatis: talis enim actus non terminatur, nisi extrinsecè, ad evidentiam, quæ est objectum actus pravii, quo intellectus, antequam credat, evidenter & necessario iudicat credibilitatem veritatis & revelationis divinæ, & honestatem ac obligationem credendi propter illas veritatem revelatam: iudicando autem, sufficienter disponitur ad obsequendum imperio voluntatis, atque cum auxilio gratiæ adharendum primæ veritati revelanti propter se ipsam, quantumvis per se obscuram, & propter ipsam objecto revelato.

Obj. 3. Illud est in objecto formali fidei divinæ, in quod fides divina resolvitur ultimò. Atqui fides divina resolvitur ultimò in motiva credibilitatis: nam querenti, quare credo Deum esse trinum, respondeo, quia credo Deum esse summè veracem, & hoc revelasse; ulterius verò querenti, quare credo Deum esse summè veracem, & revelasse, respondeo, quia utrumque mihi evidenter apparet credibile per motiva credibilitatis. Ergo, &c.

Resp. dist. maj. Illud est in objecto formali fidei divinæ, in quod fides divina ultimò resolvitur intrinse-

cè, C. maj. Extrinsecè tantum, N. maj. Fides autem divina non resolvitur nisi extrinsecè in motiva credibilitatis; & cum querenti, quare credo Deum esse veracem, & revelasse mysterium trinitatis, respondeo me credere, quia utrumque apparet mihi credibile per motiva credibilitatis, non assero rationem formalem, propter quam assentior in actu fidei veritati & revelationi; hæc enim ratio est revelatio ipsa, ut reflexa supra se ipsam, & veracitatem virtualiter; sed assero conditionem sufficienter applicantem intellectui existentiam veritatis & revelationis divinæ ad hoc, ut ex pia motione voluntatis intellectus per fidem divinam assensu super omnia firmo credat mysterium Trinitatis, propter veracitatem & revelationem divinam; veracitatem verò & revelationem propter ipsam revelationem, ut est virtualis & implicita sui ipsius & veracitatis revelatio, ibi sistendo.

Ex dictis hætenus clarum est objectum formale fidei divinæ adequatè consistere in revelatione & veracitate divina, quod complexum à Scholasticis modò prima veritas revelans, modò revelatio primæ veritatis nominatur. Unde fides divina est actus, quo assensu super omnia certo ex pia & libera motione voluntatis assentimur alicui objecto revelato propter primam veritatem revelantem, propter revelationem primæ veritatis, propter revelationem & veracitatem divinam creditas propter ipsam revelationem præcisè. Qui actus supponit plures alios, nempe perceptionem motivorum credibilitatis, motivorum illorum maturam considerationem, prudens & firmum iudicium de honestate & obligatione credendi, cuius iudicii objectum formale sunt motiva credibilitatis existentiam revelationis credibiliter saltem suadentia, & piam credulitatem, seu piam & liberam motionem voluntatis efficaciter applicantis intellectum ad credendum super omnia veritatem revelatam propter revelationem & veracitatem divinam, & revelationem ac veracitatem divinam propter ipsam revelationem.

ARTICULUS V.

Utrum revelatio & veritas divina, ut sint objectum formale fidei divinæ, debeant esse obscura.

RESPONSIO I.

UT revelatio & veritas divina sint objectum formale fidei divinæ, requiritur & sufficit, ut obscure tantum ostendant rem revelatam.

Prob. 1. pars. Nempe quòd requiratur, &c. Si prima veritas revelans, non obscure, sed evidenter ostenderet veritatem revelatam, moveret ad actum evidentem & necessarium, quo intellectus evidenter & necessario assentiretur veritati revelatæ. Atqui talis actus non esset fides divina. Ergo si prima veritas revelans, non obscure, sed evidenter ostenderet veritatem revelatam, non moveret ad actum fidei divinæ, sed ad alium actum à fide divina distinctum, & specificè diversum, & consequenter non esset objectum formale fidei divinæ, sed alterius actus, ab ea distincti, & specificè diversi. Major non habet difficultatem: nam intellectus evidenter & necessario assentitur omni veritati evidenti, sive per se, sive per aliud, quocumque connexa est, sit evidens.

Prob. min. Nam actus fidei divinæ est inevidens, non solum permixtivè, sed etiam positivè & exigitive, hoc est, non solum non postulat ex suis intrinsecis esse evidens, sed è contra essentialiter exigit esse obscurus, & non cognoscere evidenter rem revelatam; ut ostenditur, 1. ex Scriptura. Apostolus enim fidem divinam describens, dicit illam esse *argumentum non apparentium*, hoc est, actum, quo veritates revelatæ certò quidem, sed obscure cognoscuntur. Unde 1. Cor. c. 13. ait, ea quæ per fidem divinam creduntur, per illam non videri, nisi in enigmate: *Videmus, inquit, nunc per speculum & in enigmate: tunc autem facie ad faciem.*

2. Ex

2. Ex Patribus. Nam v. gr. S. Augustinus tract. 40. in Joan. sic habet: *Quid est fides, nisi credere quod non vides?*

3. Ex communi Theologorum & Philosophorum consensu: nam unanimiter constituunt fidem divinam in medio quodam gradu inter scientiam, quæ est clara rei cognitio; & opinionem, quæ est assensus formidolosus; docentque fidem divinam superari ab actu scientiæ per evidentiam, & superare per certitudinem actum opinionis.

Quod si actus fidei divinæ est essentialiter invidens, est essentialiter liber, & subiectus libero voluntatis imperio: intellectus enim ad assensum obsecutum, præsertim certum, & super omnia certum, qualis est fides divina, non potest determinari nisi à voluntate præventa, excitata & adjuva per interiorum gratiam. Hinc illud S. Augustini tract. 26. in Joan. *Multa potest facere homo non volens, credere non potest nisi volens.* Ergo, &c.

Prob. 2. pars. Nempe quod sufficiat, &c. Nam quoties intellectus assentitur veritati revelatæ propter veracitatem & revelationem obscure tantum illam ostendentes, & quidem assensu illarum infallibilitati proportionato, toties elicitur actum fidei divinæ: actus enim, quem elicitur, habebit omnia ad fidem divinam requisita. Nam 1. erit actus obscurus: actus enim ille obscurus est, qui nititur objecto formali, obscure tantum ostendenti objectum materiale; sicut actus ille evidens est, qui nititur objecto formali, à quo objectum materiale evidenter ostenditur.

2. Erit actus positivè liber: nam elicitur ex positivo imperio voluntatis determinantis intellectum ad assentiendum. Et verò non assentitur intellectus objecto materiali, nisi determinetur vel ab objecto formali, vel à voluntate ipsum positivè applicante ad assentiendum. At hic non determinabitur ab objecto formali, quia non potest determinari ab objecto formali, obscure tantum ostendente veritatem objecti materialis. Ergo determinabitur à voluntate ipsum positivè applicante ad assentiendum.

3. Erit actus super omnia firmus: habebit enim, ut supponitur, firmitatem proportionatam infallibilitati primæ veritatis revelantis. 4. Habebit pro motivo intrinseco & adequato testimonium divinum, sive primam veritatem revelantem. 5. Erit actus pius & honestus: nam elicitur ab homine ex affectu sincero & appetitativè summo se submittendi authoritati divinæ: non enim potest homo adherere super omnia objecto revelato, præcisè propter veracitatem & revelationem divinam, obscure tantum veritatem ejus ostendenti, nisi ex affectu se submittendi authoritati divinæ sincero & appetitativè summo. 6. Erit actus meritorius & supernaturalis: actus enim ille meritorius & supernaturalis est, quo ab homine exhibetur libère Deo supremus cultus intellectualis.

RESPONSIO II.

Veracitas & revelatio simpliciter evidentes secundum se & immediatè, non possunt esse objectum formale fidei divinæ.

Prob. Ex Resp. 1. Ut revelatio & veracitas divina sint objectum formale fidei divinæ, debent obscure tantum ostendere veritatem rei revelatæ. Atqui si essent ambæ simpliciter evidentes immediatè & secundum se, non obscure, sed evidenter ostenderent veritatem rei revelatæ. Ergo tunc nec essent, nec possent esse objectum formale fidei divinæ. Et verò tunc nunquam movere possent intellectum, mediante libera voluntatis applicatione, ad assensum obscurum, qualis est essentialiter assensus fidei divinæ; sed per immediatam suam evidentiam semper intellectum raperent, & determinarent ad assensum evidentem ac necessarium, proindeque à fide divina specificè diversum. Ad hoc itaque ut revelatio & veracitas divina possint esse objectum formale fidei divinæ, requiritur ut neutra sit, vel saltem ut alterutra non sit evidens simpliciter secundum se & immediatè,

Simonnet Theol. Tom. II.

seu, quod idem est, ut utraque, vel saltem alterutra sit immediatè & secundum se obscura.

Obj. 1. Revelatio & veracitas divina sunt extrinsecæ veritati revelatæ. Ergo non ostenderent evidenter veritatem revelatam, etiam si essent in se & immediatè evidentes simpliciter. Probabis consequ. Nam nullum medium extrinsecum potest evidenter ostendere veritatem objecti, quantumvis supponatur in se & immediatè evidens, & evidenter cum veritate objecti connexum. Resp. neg. consequ. & ejus probationem, quæ si vera esset, neque causa per effectum; neque effectus per causam demonstrari posset: effectus enim causæ suæ extrinsecus, & vicissim causa effectui suo extrinseca est; & ita impossibilis esset omnis demonstratio sive à priori, sive à posteriori; quod est absurdum.

Obj. 2. Fidei divinæ solum repugnat veritatem revelatam cognoscere evidenter in se ipsa. Ergo non illi repugnat eam cognoscere evidenter in alio, nempe in revelatione & veracitate divina immediatè & in se evidentibus. Resp. neg. ant. Nam fidei divinæ repugnat esse actum evidentem & necessarium. Esset autem actus evidens & necessarius, si veritatem revelatam evidenter cognosceret; quamvis illam non in se ipsa, sed in alio evidenti, evidenter cum illa connexo, cognosceret; ut patet ex actu, quo causa per effectum, vel effectus per causam demonstrativè cognoscitur.

Obj. 3. De fidei humanæ essentia solum est, ut nitatur autoritate hominis loquentis. Ergo pariter de essentia fidei divinæ solum est, ut nitatur autoritate Dei loquentis. Item fides humana potest esse actus evidens & necessarius. Ergo & fides divina. Resp. ad 1. Permisso antecedente nego consequ. Disparitas est, quia per fidem divinam non intelligitur qualiscumque assensus rei revelatæ datus propter autoritatem Dei loquentis; sed assensus, quo fidelis propter autoritatem Dei loquentis adheret veritati revelatæ, ex pio & libero affectu se submittendi authoritati divinæ. Unde de essentia fidei divinæ est, ut sit actus obscurus & positivè liber, & consequenter ut nitatur authoritati Dei loquentis saltem secundum se & immediatè aliquatenus obscura, hoc est, saltem secundum se & immediatè obscura vel ratione revelationis, vel ratione veracitatis, vel ratione utriusque.

Resp. ad 2. neg. ant. Nam nunquam objectum formale fidei humanæ evidens esse potest secundum se totum: quantumvis enim locutio hominis sit in se & immediatè evidens, semper ejus veracitas obscura est; nam nunquam potest evidens esse hominem loquentem nec falli, nec fallere velle; cum in omni homine sapientia & bonitas sint defectibiles. Unde fides humana est essentialiter assensus obscurus & formidolosus, aut saltem cum formidine composibilis; cum nitatur motivo obscuro & fallibili.

RESPONSIO III.

Revelatio & veracitas inevidentes in se, quamvis simpliciter evidentes sint in motivis credibilitatis evidentia magna morali, possunt esse objectum formale fidei divinæ.

Prob. Nam 1. S. Thomas hic q. 5. art. 2. in O. sic ait: *Si aliquis propheta prænunderet in sermone Domini aliquid futurum, & adhiberet signum, mortuum suscitando, & hoc signo convinceretur intellectus videns, ut cognosceret manifestè hoc dici à Deo, qui non mentitur.* Ex quibus verbis sic argumentor. Si quis videret mortuum suscitari in confirmationem alicujus revelationis divinæ, haberet saltem evidentiam magnam moralem, hanc revelationem esse à Deo summè veraci. At posset adhuc & teneretur credere fide divina: alioquin Judæi videntes Christum mortuos suscitantem, ut probaret se esse Messiam, non debuerunt, nec potuerunt credere ipsum esse Messiam: quod est absurdum.

2. Apostoli, qui cum Christo pluribus annis ver-

sati sunt, potuerunt & debuerunt credere fide divina mysterium incarnationis, etiam post Christi in cœlos assumptionem; & tamen circa huius mysterii revelationem habuerunt evidentiam simplicem saltem magnam moralem: talem enim evidentiam non potuerunt non habere, qui Christum in omnibus, ut hominem Deum decebat, se gerentem tandiu experti fuerant, qui eum tot & tanta miracula patrantem, morbos innumeros sanantem, calcantem maria, tempestates sedantem, expellentem demones, mortuos suscitantem, redivivum è mortuis, in cœlos ascendentem suis oculis viderant; adde quod ipsum sola nominis illius invocatione morbos quoslibet sanabant, suscitabant mortuos, aliaque plurima prodigia operabantur. Hanc evidentiam expressit Joannes Apostolus epistol. 1. cap. 1. his verbis: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contræxerunt, de verbo vita. Et vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem & apparuit nobis, &c.*

3. Evidens fuit evidentia magna morali Apostolo Paulo, quod raptus fuerit usque ad tertium cœlum; B. Virgini, quod non naturali, sed miraculosa Dei opera conceperit; Lazaro, quod mortuus, & à mortuis revocatus fuerit. Ergo fuerunt illis evidentes evidentia magna morali revelationes divinæ, quæ prodigiis illis confirmabantur. Atqui nihilominus poterant & debebant credere fide divina revelationes illas, & propter revelationes illas, veritates revelatas. Ergo, &c.

Ratio à priori est, quia quandiu revelatio & veritas divina sunt in se inevidentes, nec sunt evidentes, nisi in alio, tandiu secundum se obscure tantum ostendunt veritatem rei revelatæ. Ergo tandiu secundum se apæ sunt, mediante imperio voluntatis, movere intellectum ad assensum obscurum veritatis revelatæ super omnia firmum. Et verò quidni sub simplici evidentia illa magna morali, quam supponuntur habere revelatio & veritas divina per motiva credibilitatis, quidni, inquam, possit homo vel Angelus, ex generali, plena & absoluta voluntate se submittere auctoritati divinæ, assentiri assensu appetitativè summo veritati revelatæ præcisè propter revelationem & veritatem divinam; ita ut motivum intrinsecum & adequatum assensus sint revelatio & veritas per se creditæ, quamvis per se non magis apparentes esse, quam non esse, & ita per se & secundum se omnino obscure: Ergo, &c.

Dices 1. Exempla ad probationem assertionis allata, non sunt ad rem: nam esto v. gr. quod Apostoli evidenter cognoverint evidentiam magna morali revelationem mysterii incarnationis: at non cognoverunt veritatem divinam nisi obscure, seu non cognoverunt veritatem divinam evidenter evidentia simplici, sed solum evidentia credibilitatis. Unde mirum non est quod credere potuerint fide divina mysterium incarnationis propter revelationem divinam, cujus necessariam connexionem cum veritate mysterii revelati non nisi obscure cognoscebant.

Resp. Apostolos, hoc ipso quod habuerunt evidentiam simplicem magnam moralem revelationis, habuisse etiam veritatis divinæ. Nam hoc ipso, quod illis simpliciter evidens fuit evidentia magna morali Deum esse locutum, simpliciter quoque evidens illis fuit evidentia magna morali, primam veritatem locutam esse: cum ratio primæ veritatis reluceat in idea Dei.

Præterea, cum motiva credibilitatis sint opera miraculosa & supernaturalia; per se tendunt ad ostendendam revelationem divinam, ut testificationem entis supremi, & totius naturæ dominantis, & consequenter ut testificationem entis, summam in testificando auctoritatem habentis. Unde si habent evidentiam familiarem, cum simplici evidentia manifestant revelationem divinam, ut testificationem entis habentis summam in testificando auctoritatem, pro-

indeque evidenter ostendunt non solum revelationem, sed etiam veritatem divinam.

Dices 2. Revelatio & veritas divina simpliciter evidentes per motiva credibilitatis evidentia magna morali, determinarent ad assensum evidentem & necessarium veritatis revelatæ. *Resp.* Si determinarent, at saltem non determinarent, nisi ad assensum proportionatum evidentie motivorum, & consequenter non determinarent, nisi ad assensum inferiorem assensu appetitativè summo; & ita adhuc relinqueretur locus assensui obscuro, sed appetitativè summo, quo intellectus ex imperio voluntatis adherere posset veritati revelatæ præcisè propter revelationem & veritatem divinam.

RESPONSIO IV.

A fortiori revelatio & veritas divina inevidentes in se, & solum evidenter credibiles per motiva credibilitatis, possunt esse objectum formale fidei divinæ.

Prob. Simplex enim evidentia major est evidentia credibilitatis; nam evidentia simplex evidenter ostendit existentiam rei: evidentia verò credibilitatis solum ostendit evidenter existentiam rei esse dignam fide firma, seu solum ostendit evidenter non posse nisi imprudenter & temerè negari existentiam rei. Ergo si revelatio & veritas divina inevidentes in se, possunt esse objectum formale fidei divinæ, etiam si habeant evidentiam simplicem à motivis credibilitatis, à fortiori possunt, si à motivis illis habeant tantum evidentiam credibilitatis.

ARTICULUS VI.

Utrum revelatio & veritas divina, ut sint objectum formale fidei divinæ, debeant saltem esse evidenter credibiles.

Nota 1. Credibile dicitur hic, quod est dignum fide firma, sive id, quod non potest nisi imprudenter & temerè negari, aut in dubium revocari. Unde evidenter credibile dicitur hic quod evidenter apparet dignum fide firma, sive id quod evidenter apparet, non posse nisi imprudenter & temerè negari, vel in dubium revocari. Sensus igitur questionis est, utrum ad hoc, ut revelatio & veritas divina sint objectum formale fidei divinæ, requiratur ut saltem evidenter appareat per motiva credibilitatis, illas non posse nisi imprudenter negari, vel in dubium revocari.

Nota 2. Objectum formale non movet, nisi cognitum: objectum enim formale dicitur id, quod cognitum, & quæ cognitum movet nos ad assentiendum vel dissentiendum. Unde ut aliquid per modum objecti formalis moveat nos ad assentiendum alicui veritati, debet esse saltem prius natura cognitum, quam cognoscatur illa veritas; & ita ut aliquid per modum objecti formalis moveat nos ad assentiendum alicui veritati assensu firmo, debet esse saltem prius natura cognitum actu firmo; proindeque ut aliquid per modum objecti formalis moveat nos ad assentiendum alicui veritati assensu appetitativè firmissimo, debet esse saltem prius natura cognitum actu appetitativè firmissimo.

Nota 3. Fides divina est essentialiter actus certus, & consequenter est essentialiter actus prudens: nam certitudo actus duo dicit, nempe prudentiam & firmitatem, & firmitas sine prudentia non est certitudo, sed pertinacia. Unde nihil potest credi fide divina, nisi prudenter credi possit, & ita quoties homo credit aliquid fide divina, credit prudenter; & quoties credit imprudenter, toties credit alio actu, quæ fidei divinæ. Præterea, cum fides divina sit essentialiter actus prudens & firmus, non quavis firmitate, sed firmitate appetitativè summa, nam fides divina est actus prudens & firmus firmitate proportionata auctoritati Dei loquentis, quæ summa est; nihil potest credi fide divina, nisi possit prudenter credi

credi firmitate appetitativè summa propter summam auctoritatem Dei loquentis, quæ est motivum intrinsecum & adæquatum fidei divinæ.

R E S P O N S I O.

Ut revelatio & veracitas divina sint objectum formale fidei divinæ, requiritur saltem, & sufficit, quod sint evidenter credibiles per motiva credibilitatis.

Prob. 1. pars. Nempe quod requiratur saltem, &c. Ut revelatio & veracitas divina sint objectum formale fidei divinæ, debent credi fide divina. Atqui non possunt credi fide divina, nisi saltem per motiva credibilitatis appareant credibiles. Ergo, &c.

Prob. min. Ut revelatio & veracitas divina possint credi fide divina, debent posse credi prudenter cum firmitate appetitativè summa propter se. Atqui non possunt prudenter credi cum firmitate appetitativè summa propter se, nisi saltem per motiva credibilitatis appareant credibiles. Ergo, &c. *Prob. min.* Revelationem & veracitatem divinam apparere credibiles per motiva credibilitatis nihil aliud est, quam ex motivis credibilitatis clarè intelligi illarum existentiam non posse nisi imprudenter & temerè negari, vel in dubium revocari. Atqui revelatio & veracitas divina non possunt prudenter credi cum firmitate appetitativè summa propter se, nisi prius saltem ex motivis credibilitatis clarè intelligatur illarum existentiam non posse nisi imprudenter & temerè negari vel in dubium revocari. Ergo, &c.

Hinc meritò ab Innocentio XI. damnata est hæc propositio: *Assensus fidei supernaturalis & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidet ne non sit locutus Deus.* Hinc S. Thomas qu. 1. art. 4. ad 2. docet ea quæ subsunt fidei, ab illo qui credit, esse vilia sub communi ratione credibiles. Et hanc rationem subdit: *Non enim crederet, nisi videret ea esse credenda, vel propter evidentiam signorum, vel propter aliquid huiusmodi.*

Prob. 2. pars. Nempe quod sufficiat, &c. Nam ut revelatio & veracitas divina possint esse objectum formale fidei divinæ, sufficit quod possint credi fide divina. Atqui hoc ipso possunt credi fide divina, quod per motiva credibilitatis apparent credibiles. Ergo, &c. *Prob. min.* Hoc ipso possunt credi fide divina, quod possunt prudenter credi cum firmitate appetitativè summa propter se. Atqui ut possint prudenter credi cum firmitate appetitativè summa propter se, sufficit quod per motiva credibilitatis appareant credibiles. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam hoc ipso, quod ex motivis credibilitatis clarè intelligitur non posse prudenter negari, vel in dubium revocari existentiam revelationis & veracitatis divinæ, reverentia Deo loquenti debita postulat, ut homo plene & absolute se subijciat summæ illius auctoritati, credendo cum firmitate appetitativè maxima existentiam revelationis & veracitatis ejus; proindeque tunc potest prudenter homo velle ex pleno & absoluto affectu se subijcendi summæ auctoritati Dei loquentis, credere cum firmitate appetitativè maxima revelationem & veracitatem divinam.

Obj. 1. Evidentia credibilitatis, quam haberent revelatio & veracitas divina per motiva credibilitatis, necessitaret intellectum. Ergo nullum relinqueret locum fidei divinæ. R. dist. ant. Necessitaret intellectum ad judicandum non posse nisi imprudenter & temerè negari, vel in dubium revocari existentiam revelationis & veracitatis divinæ. C. ant. Necessitaret intellectum ad credendam cum firmitate appetitativè summa revelationem & veracitatem divinam. N. ant. & conseq. Itaque evidens credibilitas revelationis & veracitatis divinæ, quantacumque esse supponatur, imò ut constat ex dictis Articulo superiore, simplex evidentia, etiam magna moralis existentie revelationis & veracitatis divinæ, non impedit actum fidei, sed è contra utraque ad illum præparat & accingit intellectum, qui supposita evidenti credibilitate, vel evidentia simplici existentie revelationis & veracitatis

Simonnet Theol. Tom. II.

divinæ, potest prudenter à voluntate ex pio affectu credendi Deo loquenti, determinari ad credendum cum firmitate appetitativè maxima revelationem & veracitatem divinam propter se, & veritatem revelationem propter revelationem & veracitatem divinam, quod est fide divina credere.

Obj. 2. Si revelatio & veracitas divina, ut sint objectum formale fidei divinæ, debent saltem habere evidentiam credibilitatis, evidentia illa credibilitatis cadit sub actum fidei. Falsum conf. Ergo, &c. R. neg. seq. maj. Nam evidentia credibilitatis, quam revelatio & veracitas divina debent habere, ut sint objectum formale fidei, cadit solum sub actum evidentem & necessarium, quo intellectus judicat existentiam revelationis & veracitatis divinæ dignam esse assensu firmo; vel, si vis, quo judicat non posse prudenter dubitari de existentia revelationis & veracitatis divinæ; quo actu præsupposito, potest intellectus ex imperio voluntatis assensui existentie revelationis & veracitatis divinæ assensu appetitativè certissimo: modò tamen (quod semper subintellectum esse volumus) non desint necessaria, tum ex parte intellectus, tum ex parte voluntatis, gratiæ auxilia.

Obj. 3. Si revelatio & veracitas divina, ut sint objectum formale fidei divinæ, debent esse saltem evidenter credibiles, rustici v. gr. & pueri non possunt habere fidem divinam. Absurdum conseq. Ergo, &c. *Resp.* A nobis ad assensum fidei divinæ non requiri respectu omnium in revelatione & veracitate divina, evidentiam credibilitatis absolutam & perfectam, hoc est, eam quæ ad excludendam omnem prudentem dubitationem sufficiat respectu omnium, etiam eorum qui docti & ingeniosi sunt, possuntque cum ordinariis gratiæ auxiliis bene ponderare & penetrare motiva, quibus suadentur revelationes divinæ. Alioquin soli docti & ingeniosi possent habere fidem divinam, quod est absurdum.

Solum itaque ad fidem divinam & objectum ejus formale requirimus in revelatione & veracitate divina evidentiam credibilitatis vel absolutam & perfectam, vel saltem imperfectam & relativam, hoc est, evidentiam credibilitatis uniuscujusque capiti proportionatam, qualis potest esse respectu rustici ab auctoritate parochi, & respectu pueri ab auctoritate parentis: nam auctoritas parochi respectu rustici, (idem dic de auctoritate parentis respectu pueri) potest esse tanti ponderis, ut pariat illi moralem evidentiam & certitudinem de existentia revelationis & veracitatis divinæ; moralem, inquam, evidentiam & certitudinem, non absolutam & perfectam, sed imperfectam & relativam, capiti quique rustici proportionatam, sufficientem tamen, respectu rustici, ad assensum fidei divinæ; quia respectu illius sufficit ad judicium præcticum de credibilitate revelationis & veracitatis divinæ, sive ad actum, quo rusticus evidenter judicet voluntatem posse hic & nunc prudenter imperare intellectui ut assentiatur revelationi & veracitati divinæ, & propter ipsas objecto revelato, assensu appetitativè firmissimo.

Hinc distingui debent duplicis generis motiva credibilitatis. Primi generis sunt motiva credibilitatis absolutæ & perfectæ, quæ absolute & respectu omnium sufficiunt ad fidem: talia sunt opera miraculosa facta à Deo in confirmationem doctrinæ Christianæ. Secundi generis sunt motiva credibilitatis imperfectæ & relativæ, quæ respectu aliquorum tantum ad fidem sufficiunt: talis est auctoritas parentis respectu pueri, auctoritas parochi respectu rustici, &c. Sola tamen motiva primi generis solent intelligi, cum nominantur motiva credibilitatis.

Dices 1. Gratis asseritur evidentia illa credibilitatis imperfectæ & relativæ sufficere respectu rudiorum, ad hoc ut revelatio & veracitas divina movere possint ad assensum fidei divinæ. Ergo vel nulla requiritur ad fidem divinam in revelatione & veracitate divina evidentia credibilitatis; vel si requiritur aliqua, necessaria est etiam respectu omnium evidentia credibilitatis absoluta & perfecta.

K 4

Resp.

Resp. neg. ant. Nam ver. gr. cum parochus inter concionandum è pulpito dicit Deum revelasse mysterium incarnationis, rusticus qui audit, & doctum ac probum existimat parochum, præcisè propter ejus auctoritatem, evidenter judicat evidentiam morali, imperfectam quidem, sed sibi proportionatam, existentiam revelationis, non nisi imprudenter in dubium revocari posse; sicque præcisè propter auctoritatem parochi habet certitudinem moralem imperfectam quidem, sed sibi proportionatam, de existentia revelationis; qua certitudine præsupposita, sine alia evidentia credibilitatis possunt esse omnia proximè requisita ad assensum fidei divinæ in rustico illo.

At inquit. Cum sola illa evidentia credibilitatis imperfecta & relativa, non potest esse iudicium practicum ad actum fidei divinæ proximè requisitum. *Resp. neg.* Nam rusticus cum sola evidentia credibilitatis relativa, habet actum, quo evidenter evidentia sibi proportionata judicat non posse nisi imprudenter dubitari de existentia revelationis, & consequenter habet certitudinem moralem sibi proportionatam de existentia revelationis; quam certitudinem, superveniente nova interioris gratiæ illustratione, naturali quadam necessitate ex ordinatione divinæ sequitur iudicium practicum ad fidem proximè requisitum, actus scilicet, quo rusticus evidenter judicat voluntatem posse prudenter imperare intellectui, ut revelationi & rei revelatæ propter revelationem assentiatur assensu appetitativè firmissimo.

Dices 2. Rusticus cum evidentia credibilitatis imperfecta & relativa, non potest habere summam certitudinem de existentia revelationis, qualis tamen requiritur ad actum fidei divinæ: nam ad fidem divinam requiritur, ut credens assentiatur rei revelatæ propter revelationem assensu super omnia firmo; quod facere non potest, nisi habeat summam certitudinem de existentia revelationis. *Resp.* Rusticum cum evidentia credibilitatis imperfecta & relativa, habere certitudinem summam de existentia revelationis. Pro quo

Nota. Rusticus habens evidentiam credibilitatis imperfectam & relativam de existentia revelationis, & ex instinctu Spiritus Sancti credens rem revelatam propter revelationem evidentia illa credibilitatis imperfecta & relativa sibi evidentem, habet duplicem certitudinem de existentia revelationis; unam ab actu, quo judicat non posse nisi imprudenter dubitari de existentia revelationis; & alteram, quam habet ab actu, quo ex pia motione voluntatis credit rem revelatam, propter revelationem. Prima est tantum certitudo moralis, & quidem imperfecta, sed capui rustici proportionata. Secunda est certitudo divina & summa, quia rusticus eodem actu, quo assentitur mysterio revelato propter revelationem, assentitur etiam prius saltem ratione existentie ipsius revelationis assensu appetitativè certissimo, voluntate efficaciter applicante intellectum ad talem assensum.

Prima certitudo fundatur in evidentia credibilitatis imperfecta & relativa, quam habet rusticus de existentia revelationis per auctoritatem parochi; unde est solum certitudo imperfecta & relativa. Secunda certitudo præsupponit quidem evidentiam credibilitatis imperfectam & relativam, & certitudinem moralem in ea fundatam, ideòque ei commensuratam, ac proinde non nisi imperfectam & relativam: at in neutra fundatur, sed fundatur in ipsa revelatione, quæ hoc ipso, quod est evidens rustico evidentia capui ejus proportionata, potest à rustico credi assensu super omnia certo; quia tunc voluntas potest prudenter imperare intellectui ut credat revelationem assensu super omnia firmo.

Hæc igitur secunda certitudo ad hoc requisita, ut fide divina credatur mysterium revelatum, & divina est, quia fundatur in excellentia divinæ revelationis, & summa est, quia voluntas à Spiritu S. specialiter excitata & corroborata, efficaciter applicat intel-

ctum divinæ gratiæ adjurum, ad assentiendum existentie revelationis assensu super omnia certo.

Dices 3. Si vera revelatio potest fieri evidenter credibilis rustico per auctoritatem parochi, poterit per eandem auctoritatem fieri illi evidenter credibilis falsa revelatio, Absurdum conf. nam evidentia credibilitatis non potest cadere in falsum, Ergo, &c. *R. neg. min.* *Ad prob. Resp. dist.* Evidentia credibilitatis absoluta & perfecta, quæ sufficit respectu omnium, etiam doctorum, & qualem habent mysteria religionis nostræ à motivis, de quibus infra, non potest cadere in falsum, C. Evidentia credibilitatis imperfecta, & relativa, & qualis sufficit respectu rudiorum tantum, non potest cadere in falsum, Neg. & in hoc non est ullum inconveniens.

At inquit. Si falsa revelatio potest fieri evidenter credibilis rustico, poterit rusticus credere fide divina falsam revelationem. *Resp. neg.* Nam actus fidei divinæ habet essentialiter veram revelationem pro objecto formali.

At inquit. Saltem poterit credere falsam revelationem assensu super omnia firmo, & quidem propter auctoritatem divinam. *Resp. neg.* Nam non habebit adiutorium gratiæ sine quo voluntas non potest imperare ob reverentiam auctoritatis divinæ, assensum super omnia firmum.

At inquit. Actus, quo assentitur falsæ revelationi, erit ab habitu infuso fidei divinæ. *Resp. neg.* Quia habitus fidei infusus (idem dic de omnibus aliis virtutibus infusis) nunquam agit, nisi ex prævia motione speciali Spiritus Sancti. At Spiritus S. non potest specialiter movere ad actum falsum, si cur nec potest specialiter movere ad actum sive formaliter sive etiam materialiter tantum malum.

Dices 4. Si vera revelatio sit evidenter credibilis rustico per auctoritatem parochi, poterit è contra fieri illi incredibilis, & revelatio falsa opposita fieri illi credibilis per auctoritatem apud illum notabiliter præponderantem, puta per auctoritatem episcopi affirmantis parochum errare, & contrarium à Deo revelatum esse. Absurdum conf. alioqui poterit rusticus actum fidei divinæ prius elicitum propter veram revelationem credibiliter propositam per auctoritatem parochi, poterit, inquam, prudenter, imò & meritorie retractare. Ergo, &c.

Resp. neg. min. *Ad prob. Resp.* Quod rusticus in casu proposito actum fidei divinæ prius elicitum poterit prudenter prudentia erronea, & consequenter inculpate revocare: at nego quod poterit meritorie: nam actus quo revocabit, erit materialiter malus: actus autem etiam materialiter tantum malus, non potest esse meritorius. Et verò omnis actus meritorius elicitur ex speciali instinctu Spiritus Sancti: at actus materialiter malus non potest esse ex speciali instinctu Spiritus Sancti. Ergo, &c.

At inquit. Actus fidei divinæ semel conceptus, nunquam potest prudenter revocari. *Resp. dist.* Nunquam potest prudenter revocari, si fuerit conceptus ex revelatione evidenter credibili evidentia absoluta & perfecta, C. quod pertinet illud Apostoli ad Gal. cap. 1. *Licet nos, vel Angelus evangelizet vobis, præterquam evangelizavimus vobis, anathema sit.* Si tuerit conceptus ex revelatione evidenter credibili evidentia imperfecta & relativa tantum, subdist. Non potest prudenter revocari per se, & ratione objecti formalis, C. iterum, Nam actus fidei divinæ est essentialiter verus, nicturque motivo absolute infallibili, & absoluta infallibilitate connexo cum veritate objecti materialis. Non potest prudenter revocari per accidens, & ratione subiecti, cui ad credendum fide divina sufficere potest evidentia credibilitatis, quæ, quia valde imperfecta est, elidi, imò & superari potest per aliam evidentiam cadentem in revelationem existimatam oppositam, N.

ARTICULUS VII.

Utrum revelatio privata sufficiat ad obiectum formale fidei divine, & an publica, ut sit obiectum formale fidei divine, debeat proponi ab Ecclesia.

NOta. Revelatio distingui potest duplex, publica & privata. Revelatio publica est ea, quæ Prophetis & Apostolis facta est pro tota Ecclesia, & postea per universum orbem divulgata est. Revelatio privata est ea, quæ alicui vel aliquibus fit, non pro tota Ecclesia, sed pro ipsis solis. Itaque quoties Deus aliquid alicui revelat sine ordine ad Ecclesiam, cui Deus per eam, cui loquitur, velut per internuncium & legatum, vult tradi revelationem suam, est revelatio privata, ut cum Deus alicui Sancto revelat ipsum esse de numero prædestinatorum. Quod si Deus aliquid alicui revelat ex intentione, ut revelatio Ecclesiæ tradatur per eum cui fit, hoc ipso est publica revelatio.

Ex his autem patet revelationem privatam non esse confundendam cum spiritu privato hæreticorum, quem hæretici velut supremum iudicem controversiarum agnoscunt, nihilque aliud est, quam proprius cuiusque sensus, quo proprio iudicio pertinaciter adheret, aliorumque sententiam damnat: cum è contra revelatio privata sit vera revelatio, facta à Deo credibiliter sine ordine ad Ecclesiam.

RESPONSIO I.

Ad obiectum formale fidei divine sufficit revelatio privata, facta credibiliter.

Prob. Nam fides divina est actus, quo intellectus ex imperio voluntatis assentitur assensui super omnia certo veritati revelatæ propter primam veritatem revelantem. Sed voluntas potest imperare intellectui, ut assentiat assensui super omnia certo veritati revelatæ propter primam veritatem revelantem, etiam cum privatim revelat, modo sit evidenter credibile quod revelet: nam prima veritas revelans tam digna est assensui super omnia firmo, cum privatim revelat, quam cum revelat publicè, modo revelet credibiliter. Ergo, &c.

Confirm. Quia revelatio privata tam sufficit ad obiectum formale fidei divine, quam revelatio publica: nam revelatio publica non est obiectum formale fidei divine, quia revelatio publica, sed quia revelatio divina, credibiliter proposita; & quod revelatio sit publica, est aliquid planè impertinens ad obiectum formale fidei divine, petiti ab intentione Dei volentis, ut revelatio, quæ sit immediatæ Prophetæ vel Apostolo, per eum velut internuncium tradatur Ecclesiæ.

RESPONSIO II.

Ad obiectum formale fidei divine non requiritur absolute, ut revelatio publica proponatur ab Ecclesia.

Prob. Nam ad obiectum formale fidei divine sufficit, quod Deus revelat, & sit credibile quod revelarit. Atqui sine propositione & autoritate Ecclesiæ potest revelare, & revelationem suam reddere evidenter credibilem per miracula, & alia signa ad id adhibita, ut manifestum est. Ergo, &c.

Confirm. Nam primi parentes, Abraham, Moyses, & multi alii crediderunt fide divina sine propositione & autoritate Ecclesiæ. Item sine propositione Ecclesiæ credit fide divina Evangelio Apostolus, ut ipse testatur in epist. ad Galatas, cap. 1. ubi ait, se non accepisse Evangelium ab homine, neque didicisse, sed accepisse per revelationem Jesu Christi. Item fide divina credimus ipsam Ecclesiam propter revelationem, nobis evidenter credibilem per motiva credibilitatis, distincta ab autoritate ipsius Ecclesiæ. Ergo, &c.

Obj. 1. illud Apostoli Rom. cap. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem au-*

dient sine prædicante? Quomodo autem prædicabunt, nisi mittantur (ab Ecclesia scilicet, & legitimis ejus pastoribus?) *R.* Apostolum velle tantum, quod ad credendum mysteria fidei nostræ, prædicatio ordinariè necessaria sit, quod nemo sibi possit assumere munus & autoritatem prædicandi. Quocum tamen manet mysteria fidei nostræ credi posse sine propositione & autoritate Ecclesiæ. Nam 1. Deus potest sine ministerio pastorum Ecclesiæ, per se vel per Angelum instruere de rebus fidei ad salutem pertinentibus, instruere, inquam, hominem, quantum oportet ut credat. 2. Quamvis nemo autoritate privata possit sibi assumere munus prædicandi, & ad hoc opus sit missio vel ordinaria, accepta ab Ecclesia, vel extraordinaria, à Deo accepta immediatè, signis divinis confirmata, & approbata ab Ecclesia; potest nihilominus quilibet Christianus, licet nec à Deo nec ab Ecclesia ad hoc deputatus, potest, inquam, fidem suam ubique profiteri, & infidelibus privatim exponere, atque miraculis, Deo ipsi cooperante, evidenter credibilem reddere. Et verò hoc pacto multos infideles ad fidem convertos esse per servos & ancillas docent historiæ Ecclesiasticæ.

Obj. 2. Prædicatores fidei non possunt sine autoritate Ecclesiæ reddere sufficienter credibiles revelationes divinas. Ergo autoritas Ecclesiæ necessaria est ad credendum fide divina. *R.* Prædicatores fidei non possunt communiter sine autoritate Ecclesiæ reddere sufficienter credibiles revelationes divinas, quia cum communiter careant virtute patrandi miracula, aliave signa exhibendi, ex quibus sufficienter appareat ea, quæ annunciant, esse à Deo revelata, ordinariè non habent à se sufficientem credibilitatem, & ita ordinariè tenentur illam aliunde accersere: quod faciunt probando se veræ Ecclesiæ adherere, & se nomine ejus loqui, & doctrinam ejus exponere.

Obj. 3. Testimonium Ecclesiæ est medium ordinarium, necessarium ad majorem declarationem veritatum, quæ in Scripturis & traditionibus confusè tantum revelatæ sunt, itemque ad decidenda dubia, quæ in materia fidei oriuntur. Ergo, &c. *R.* ita esse. At 1. post majorem veritatum confusè revelatarum declarationem, factam per Ecclesiam, posset aliquis, nulla facta mentione Ecclesiæ, veritates illas proponere, & propositionem suam evidenter credibilem reddere, si haberet donum miraculorum. 2. Ut credantur fide divina veritates, quæ in Scripturis clare revelantur, sufficit sine ullo interventu Ecclesiæ illarum annunciatio, facta credibilis per miracula, aliave argumenta.

Obj. 4. Secundum legem Dei ordinariam non creditur sine medio illo, quod Christus instituit, ut fidei dogmata propagarentur. Atqui tale medium, & quidem unicum, est propositio veritatum revelatarum, facta ex autoritate Ecclesiæ. Ergo, &c. *R.* neg. propositionem veritatum revelatarum factam ex autoritate Ecclesiæ, esse unicum medium à Christo institutum ad propaganda fidei dogmata: cum aliter quam per autoritatem Ecclesiæ possint annunciari, & interdum aliter annunciata fuerint cum sufficienti credibilitate ad credendum fide divina, ut jam notatum est.

Obj. 5. S. Augustinus, lib. contra epist. fundamenti cap. 5. sic ait: *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesie Catholice commoveret autoritas; quæ sublata, nec jam Evangelio credere potero.* *R.* S. Doctorem verbis illis nihil aliud significare velle, quam sine testimonio Ecclesiæ se non habere sufficientem credibilitatem, quod Evangelium constans tot libris, capitulis, versiculis, &c. sit verè divinum, & ex omni parte canonicum. Quod rectè dictum esse à Sancto Doctore agnoscimus: nam quod Evangelium (idem dic de reliqua Scriptura sacra) in omnibus suis partibus sit verè divinum & canonicum, ordinariè non constat sufficienter, nisi per Ecclesiæ testimonium: quamvis hoc ipsum, sicut & aliæ veritates revelatæ, per aliam viam posset fieri evidenter credibile; ut si quis ad probandum quod Evangelium sit

sit in omnibus suis partibus canonicum & divinum, pararet aliquod miraculum.

Obj. 6. Omnis assensus fidei divinæ resolvitur essentialiter in propositionem & auctoritatem Ecclesiæ, tanquam in partem objecti formalis. Ergo nullus assensus fidei divinæ potest esse sine propositione Ecclesiæ. *R. neg. ant.* Nam assensus fidei divinæ essentialiter resolvitur in primam veritatem revelantem, tanquam in objectum formale adæquatum. Prima autem veritas revelans, quæ talis, potest sine auctoritate Ecclesiæ sufficienter proponi ad credendum, & quoadque proposita est.

DISPUTATIO II.

De objecto materiali fidei divinæ.

ARTICULUS I.

Utrum objectum materiale fidei divinæ sit necessario verum.

Nota. Objectum materiale fidei divinæ adæquate sumptum, consistit in collectione omnium veritatum revelatarum à Deo. Dividitur, vel totum in partes, in objectum attributionis, & attributum. Objectum attributionis est illud, ad quod cetera revelata referuntur, & est Deus cum sui perfectionibus: nam reliqua omnia idem revelata sunt, & per fidem creduntur, ut Deus ejusque perfectiones melius cognoscantur. Unde reliqua omnia revelata dicuntur & sunt objectum attributum fidei.

Item objectum materiale fidei dividitur, vel totum in partes, in veritates primarias, & secundarias. Veritates primariæ sunt illæ, quarum fides ad salutem necessaria est, & vocantur Articuli fidei; quorum præcipui in Symbolo Apostolorum continentur. Veritates secundariæ sunt illæ, quas ad salutem consequendam necesse non est credere, sed factis est, si non discedantur, aut in dubium revocentur: neque idcirco dici possunt inutiliter revelatæ, quia suo modo conducere possunt ad manifestandas perfectiones divinas, puta ut partes integrales historiae declarantis providentiam, & bonitatem, vel aliam aliquam perfectionem divinam.

Nota iterum. Inter veritates revelatas aliæ sunt per se absolute necessariae, ut quoddam Deus sit unus in essentia, & triplus in personis; quoddam sit omnipotens, æternus, &c. Aliæ verò sunt secundum se omnino contingentes, ut quæ revelata sunt de incarnatione, de vita & miraculis Christi, &c. Unde sumitur occasio querendi utrum res à Deo revelatæ, saltem prout subsunt divinæ revelationi, ita sint necessario veræ, ut qui credit rem revelatam propter revelationem divinam, nec fallatur, nec falli possit unquam.

RESPONSIO.

Res à Deo revelatæ, quatenus subsunt divinæ revelationi, sunt infallibiliter veræ infallibilitate absoluta.

Prob. Absolute impossibile est res à Deo revelatas, falsas esse ex hypothesi revelationis. Ergo, &c. *Prob. ant.* Si possibile est res à Deo revelatas, falsas esse ex hypothesi revelationis, possibile est Deum revelare falsum. Atqui absolute impossibile est Deum revelare falsum. Ergo, &c. *Prob. min.* Si possibile est Deum revelare falsum, vel quia potest judicare de rebus aliter quam sunt, & ita falli circa id quod revelat; vel quia potest loqui de rebus contra iudicium suum, & ita fallere circa id quod revelat. Neutrum dici potest. Non primum, nam aliqui Deus non erit infinite sapiens. Non etiam secundum, nam aliqui Deus non habebit summam veracitatem, nec summam auctoritatem in dicendo, & ita non erit ens, quo nihil melius cogitari potest.

Confirm. utraque pars. Quia esse infinite sapientem, esse summam veracem, habere summam in dicendo

auctoritatem, sunt perfectiones simpliciter simplices, proindeque clarè continentur in integra idea entis summe perfecti, & quo nihil melius cogitari potest. Ergo nec falli, nec fallere posse, clarè continetur in integra idea entis summe perfecti, & quo nihil melius cogitari potest. Ergo nec falli, nec fallere posse, essentialiter convenit Deo. Unde non minus verè quam eleganter dicit Augustinus lib. 1. de Symbolo c. 1. *Deus omnipotens est, & cum sit omnipotens, mori non potest, falli non potest, mentiri non potest, & quod Apostolus ait, negare se ipsum non potest. Quam multa non potest, & omnipotens est: Et ideo est omnipotens, quia ista non potest: nam si mori posset, non esset omnipotens, si mentiri, si falli, si inique agere non esset omnipotens: quia si hoc in eo esset, non fuisset dignus qui esset omnipotens.*

Obj. 1. Multa Scripturæ loca sunt contradictoria. Ergo & falsa ex aliqua parte: nam ex duobus contradictoriis unum est verum, & alterum falsum. *Nego ant. Probabis.* Genes. cap. 4. v. 9. dicitur: *Noe vir iustus, atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit.* Et v. 12. *Omnis caro corrumperat viam suam super terram.* Item Genes. cap. 1. scribitur Deum creasse mundum sex diebus: Ecclesiastici verò cap. 18. creasse omnia simul. Item Gen. cap. 32. Jacob ait, *Vidi Dominum facie ad faciem.* Et Exodi cap. 20. dicit Deus: *Non videbit me homo, & vivet.* Item Ezech. cap. 18. legitur: *Filius non portabit iniquitatem patris:* Et Exodi cap. 20. Deus ait se visitare iniquitatem patrum in filios usque in tertiam & quartam generationem. Item Job cap. 1. confitetur se peccasse: *Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum?* Et cap. 27. contrarium affirmat. *Neque, inquit reprehendit me cor meum in omni vita mea.* Item Paulus Rom. cap. 3. sic habet: *Arbitramur iustificari hominem sine operibus legis:* & Jacobus epist. suæ cap. 2. *Videatis quia ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum.*

R. ad 1. Cum dicitur, *Omnis caro corrumperat viam suam;* tō, omnis summi in suppositione restricta. Pro quo nota, Deum in Scripturis non semper uti propositionibus universalibus in rigore metaphysico, sed interdum uti in sensu morali, in quo parum pro nihilo reputatur, & dicitur omne aut totum id quod ferè totum est. *R. ad 2.* sensum Ecclesiastici esse Deum esse æquè omnium rerum creatorem, quamvis non eodem tempore, sed successivè creaverit. *R. ad 3.* Jacob loqui de visione Dei sub specie externa & sensibili, Deum verò de visione essentiali suæ in se ipsa. *R. ad 4.* Deum in primo loco loqui de poena spiritali, & in secundo de poena temporali. *R. 5.* in primo loco agi de peccatis levibus, & in secundo de gravibus. *R. ad 6.* Paulum loqui de operibus merè naturalibus, Jacobum verò de operibus factis ex fide & gratia Christi.

Obj. 2. Habentur in Scripturis variæ prædictiones & promissiones, quæ non fuerunt impletæ. Item Gen. cap. 4. Deus affirmavit Caino eum non esse occidendum, & tamen à Lamech occisus est. Item Joan. c. 7. v. 8. Christus asserit se non ascensurum esse ad diem festum, & tamen ascendit, ut constat ex eod. c. v. 10.

R. ad 1. prædictiones & promissiones illas fuisse conditionatas; unde mirum non est, quod conditione non purificata, non fuerint impletæ.

Nota obiter, promissiones, sicut & comminationes divinas, sæpè specietenus absolutas esse, in eisque subintelligendam conditionem aliquam, vel exceptionem. Non tamen ad quemlibet pertinet ejusmodi condiciones vel exceptiones promissionibus aut comminationibus divinis apponere; sed ut asserantur, debent constare vel ex ipsa Scriptura, vel ex Traditione, vel ex authentica Ecclesiæ declaratione, vel ex ipsa evidentia propositionis, qua promissio vel comminatio continetur, vel denique ex gravi aliqua & evidenti ratione, abique ullo inconvenienti.

R. ad 2. Deum non respondisse Caino eum non esse occidendum, sed eum non esse occidendum impune, ut patet ex ipso textu: nam Caino dicenti;

Om-

Omnis igitur, qui invenerit me, occidet me; respondet Deus: Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit Carnem, septuplum punietur.

R. ad 3. Christum rogatum, ut ascenderet ad diem festum palam & publice, juxta sensum & petitionem eorum, à quibus rogabatur, respondisse se non ascensurum, palam scilicet & publice; quod & præstitit: nam ut ascenderent fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifeste, sed quasi in occulto.

Obj. 3. Aliqui in Scriptura falsum locuti sunt ex instinctu Spiritus Sancti, ut cæcus à nativitate, cum dixit, Joan. cap. 9. *Peccatores Deus non audit.* Imò multi in Scriptura ex instinctu Spiritus Sancti mentiri sunt, ut Jacob, cum respondit patri, Gen. c. 27. *Ego sum primogenitus tuus Esau.* At Abrahamus, cap. 22. ubi dicens servus se reverentem ex monte cum filio Isaac, contra mentem locutus est. Ergo Deus potest per alios falsum loqui & mentiri. Ergo potest etiam per se ipsum: nam qui potest per alios mentiri, potest etiam per se ipsum: cum mentiri per alios & mentiri per se ipsum, sint idem in estimatione prudenti.

R. neg. ant. quoad utramque partem. Neque enim omnia dicta vel facta à quibuslibet personis, etiam à Patriarchis, & aliis sanctis viris, quæ in Scripturis narrantur, à peccato excusari debent, aut possunt; proindeque non omnia facta vel dicta etiam Patriarcharum, vel aliorum sanctorum virorum, quæ narrantur in Scripturis, Deo inspiranti attribui debent, vel possunt. In Scripturis instinctu Spiritus Sancti loquuti sunt Christus, Prophetæ, Apostoli, alique sanctiores viri, laudati à Scriptura, dum loquuti sunt dogmaticè, & ex quorum dictis Ecclesia vel Patres argumentantur.

Ad 1. exemplum R. 1. gratis & sine fundamento dici quod cæcus natus loquutus sit ex instinctu Spiritus Sancti, cum dixit peccatores à Deo non audiri. *R. 2.* cæcum natum verum dixisse, si intellexit peccatores à Deo non exaudiri, ad patranda miracula, quibus homines in errorem inducantur, & in confirmationem alicujus falsi dogmatis: quem sanè sensum habere potuerunt verba cæci in iis circumstantiis, in quibus prolata fuerunt.

Ad 2. R. 1. Angustinum, aliosque Patres excusare Jacob à mendacio, juxta quorum mentem concedi potest loquutum esse ex instinctu Spiritus Sancti. *R. 2.* non deesse, qui sentiunt Jacob mentitum esse, sed negant eum ex instinctu Spiritus Sancti loquutum esse.

Ad 3. R. conced. Abrahamum loquutum esse ex instinctu Spiritus Sancti; sed nego illum esse mentitum: non enim contra mentem loquutus est, quia sperabat Isaac brevi post immolationem ad vitam revocatum iri, ut promissiones de illo factæ impleverentur.

Obj. 4. Deus potest decipere. Ergo potest falsum revelare. *R.* Deum posse decipere, non directè, falsum asserendo, sed permissivè: potest enim permittere, propter mala hominum merita, ut decipiantur, & hanc deceptionem sibi tanquam non impediendi & liberè permittenti attribuerent. Hoc sensu explicandum est illud lib. 3. Regum cap. 22. *Dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum.* Et illud Ezechielis cap. 14. *Propheta cum erraverit, & loquutus fuerit verbum, ego Dominus decepi prophetam illum.* Et illud 2. Theisal. c. 2. *Ideo mittet (Deus) illis operationem erroris, ut credant mendacio.*

Instabis. Atqui Deus potest decipere directè. *Nego.* *Probabis.* Nam 1. Deus potest quicquid non implicat. Atqui deceptio non implicat. 2. Multi homines, putà increduli, vel nimium creduli, merentur decipi. 3. Deus nulla lege tenetur ad non decipiendum; cum non habeat superiorem, à quo legem accipiat. 4. Lib. 3. Regum cap. 22. Deus imperat spiritui mendacii, ut decipiat Regem Israel: *Decipies & praevaleris, egredere, & fac ita.* At quod Deus potest facere per alium, potest & per se ipsum. 5. Judicum, cap. 20. Israelitæ consulentes Dominum,

num ut pugnarent contra Benjamitas, ab eo positivè decepti sunt.

Ad 1. R. dist. Deus potest quicquid non implicat absolute, & secundum se, N. nam Deus non potest peccare, quamvis peccatum absolute & secundum se non implicet. Deus potest quicquid non implicat relatè ad ipsum Deum, & ad ullum attributum divinum, C. At directè decipere homines, repugnat divinæ veracitati; sicut peccare, repugnat sanctitati divinæ.

Ad 2. R. ex eo sequi tantum quod Deus possit permittere ut multi homines decipiantur, non verò quod Deus possit illos directè decipere. Ex eo enim quod quis mereatur poenam, non sequitur quod possit illi poena infligi quovis modo, etiam inordinato.

Ad 3. R. Deum nulla quidem lege teneri ad non decipiendum; at ex suis intrinsicis essentialiter determinatum esse ad non faciendum, quod alicui attributo divino, puta veracitati, repugnat: & in hoc sensu sibi ipse lex est, ne decipiat; sicut sibi ipse lex est, ne peccet, quia ex se essentialiter determinatus est ad non faciendum id, quod sanctitati suæ repugnat.

Ad 4. R. verba citata exprimere, non imperium, sed permissionem. *Ad 5. R.* Israelitas, non à Deo, sed à se ipsis fuisse deceptos. Nam à Deo petierunt tantum debere ascendere Gabaa, & pugnare contra Benjamitas, nulla de victoria ob præsumptionem interrogatione facta. Unde Deus respondit tantum, ut ascenderent, & pugnam inirent, & de pugna successu, de quo non fuerat interrogatus, planè tacuit. Hinc si ex oraculi divini responsione deceptionis occasionem sumpserunt, & à Benjamitis semel iterumque cæsi sunt, sibi imputare debuerunt.

ARTICULUS II.

Utrum mysteria nostræ fidei sint saltem evidenter credibilia.

RESPONSIO.

Mysteria nostræ fidei habent saltem evidentiam credibilitatis maximam, hoc est, tantam, quantum esse potest infra evidentiam simplicem.

Prob. Nam illud habet evidentiam credibilitatis, quod evidenter apparet non posse sine imprudentia & temeritate negari, aut in dubium revocari. Atqui mysteria nostræ fidei non possunt nisi imprudentissimè & insanissimè negari, aut in dubium revocari; & non posse evidens est evidentia maxima per argumenta credibilitatis, quibus probatur veritas doctrinæ Christianæ. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam per hæc argumenta saltem evidenter apparet evidentia maxima non posse nisi imprudentissimè & insanissimè negari, aut in dubium revocari, quod Deus sit author doctrinæ Christianæ, & mysteria nostræ fidei revelaverit. Ergo, &c.

Prob. ant. 1. Evidens est saltem, evidentia credibilitatis maxima, doctrinam illam non esse ab impostore, sed habere Deum autorem, quæ nullius falsitatis vel mendacii unquam convinci potuit, quæ nihil continet quod rationi adversetur, imò quod rationi non consonet; quæ mirum in modum commendat sapientiam, bonitatem, omnipotentiam, aliaque attributa divina; quæ ex omni parte sancta est & immaculata; cum nihil turpe & inhonestum sit, quod non damnet, nihil bonum & honestum, quod non præcipiat vel consulat, nullum vitium quod non dehortetur, nulla virtutum officia, quæ non præscribat vel suadeat; cum præterea nullus sit diligendi Deum modus excellentior eo quem docet & præscribit; nullus finis sanctior & præstantior eo quem proponit, & ad quem dirigit; nulla media ad hunc finem assequendum aptiora iis quæ suggerit; quæ denique divinam prorsus vim habet in hominibus ad integritatem & sanctitatem morum revocandis; ita ut universum penè orbem ab idolorum & dæmonum cultu ad unius veri Dei cultum converterit. Quæ hominibus adules-

ris,

ris, fornicatoribus, homicidis, rapacibus, avaris, in parentes vel dominos rebellibus, injustis, immitibus, pudicitiam, fraternam charitatem, rerum terrenarum despicientiam, mansuetudinem, obedientiam, equitatem, humilitatem perfuasi; innumeros nuptiis virginitatem, opibus voluntariam paupertatem, honoribus & dignitatibus obscurioris vitae humilitatem, deliciis absolutam voluptatum omnium abstinentiam antepone, atque sola ferum coelestium meditatione, ac virtutum professione delectari haecenus docuit. Atqui talis est doctrina Christiana. Ergo, &c.

Prob. ant. 2. Evidens est evidentia credibilitatis maxima, doctrinam illam esse divinam, quam evidens est evidentia credibilitatis maxima in mundum introductam & propagatam esse virtute divina, ut patet ex terminis. Atqui evidens est evidentia, &c. doctrinam christianam virtute divina in mundum introductam & propagatam: doctrinam enim creditu difficilissimam, naturae corruptae inimicissimam, vitia omnia omnesque affectus vel leviter inordinatos dampnantem, ad voluptatum, divitiarum, & honorum fugam, imò ad sui odium homines adhortantem, ab aliquot piscatoribus, omni nobilitatis, opum, favoris, eloquentiae, auctoritatis praesidio destituta praedicatam, toto interea conatu repugnantibus urbium Magistratibus, Praefectis provinciarum, & ipsis Regibus ac Imperatoribus, atque sectatores hujus doctrinae exilio, bonorum proscriptione, tormentis, & morte crudelissima mulctantibus; evidens est saltem evidentia credibilitatis maxima non potuisse nisi virtute divina ita propagari, ut ab universo penè orbe approbata & recepta sit repudiato paganismo, quamvis possessionis pluribus saeculis continuata privilegio gauderet, naturae corruptae omnia indulgeret, atque inordinatis ejus affectibus in omnibus obsequeretur. Atqui, &c.

Prob. ant. 3. Evidenter credibile est etiam evidentia maxima, doctrinam illam habere Deum auctorem, quae innumerales penè martyres habuit inter quos numerantur non solum viri fortes, sed etiam decrepiti senes, imbecilles feminae pueruli, virgunculae, qui exilium, bonorum jacturam, exquisitissima tormenta, & mortem ipsam pati maluerunt, quam doctrinam hanc, licet creditu difficilissimam, & naturae corruptae adversantem in omnibus, vocentis ejurare, & contrariam, quamvis inordinatis naturae affectibus omnia indulgentem, etiam specie tenus profiteri: nam evidens est evidentia credibilitatis maxima, id sine magna Dei virtute fieri non potuisse. Atqui certò certius est doctrinam christianam innumerales penè martyres habere; inter quos numerantur, &c. His adde quod in martyribus illis admirabilis morum integritas, in respondendo sapientia, alacritas & constantia in patiendo, in omnes & maxime carnifices charitas eluxerit, atque in ipsa illorum morte & post illam infinita prodigia contigerint, quorum omnium ita evidens & constans est relatio, ut nemo sanae mentis eam possit repudiare. Ergo, &c.

Prob. ant. 4. Doctrina illa non est ab impostore, sed habet Deum auctorem, in cujus confirmationem facta sunt vera miracula: nam verum miraculum non potest esse nisi à Deo: verum enim miraculum dicitur opus, quod superat vires naturales omnium creaturarum. Unde quod confirmatur vero miraculo, confirmatur testimonio Dei, qui falsum testari non potest. Atqui evidens est evidentia credibilitatis maxima, facta esse vera miracula in confirmationem doctrinae christianae. Ergo, &c.

Prob. min. Nam miracula, quae Christo doctrinae christianae auctori attribuantur, habent evidentiam credibilitatis maximam, & quod facta & quod vera fuerint: ab oculatis enim testibus, in quibus omnia, vitae sanctitatis veritatis studium, gloriae divinae zelus, rerum omnium humanarum despicientia, humilitas, castimonia, &c. eximia fuere, ab oculatis, inquam, illis testibus scripta sunt stylo simplici, & ab omni falsitatis vel adulationis suspicione remotissi-

mo, & palam praedicata & evulgata in oculis & auribus infensissimorum & sceleratissimorum Judaeorum, qui ea aut facta aut vera vixisse miracula nunquam ausi sunt negare; atque haecenus ab innumeris hominibus, qui christianismum amplexi sunt, & inter quos longe plurimi ingenio, doctrina, sapientia, sanctitate vitae excelluerunt: indubitata fide credita. Ergo, &c.

Similiter miracula ab Apostolis in confirmationem doctrinae christianae facta, habent evidentiam credibilitatis maximam, & quod facta & quod vera fuerint; cum in illis absque ulla haesitatione asserendis & credendis haecenus per tot saecula universus orbis christianus conspiraverit.

Prob. ant. 5. Evidens est evidentia saltem credibilitatis maxima, Christum doctrinae christianae auctorem, verum affirmasse, & non imposuisse, cum dixit se doctrinam suam à Deo accepisse: *Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me.* Ergo evidens est evidentia saltem credibilitatis maxima, doctrinam christianam esse verè divinam.

Prob. ant. Nam evidens est evidentia maxima, quod non nisi imprudentissimè negari, vel dubitari possit, vera esse ea omnia, quae de Christo narrantur in Evangeliiis, tum propter admirabilem vitae integritatem illorum qui ea scripserunt, tum propter stylum quo scripta sunt, ab omni falsitatis, mendacii, adulationis, & cujuscumque inordinati affectus specie alienissimum, tum propter eorum divinam planè in convertendis ad Deum animis, & moribus ad sanctitatem informandis energiam, tum propter summam reverentiam illi haecenus habitam, tum denique propter tantam tot virorum doctrina ingenio, sanctitate & sapientia spectabilium, imò & totius ferè orbis conspirationem in eis tanquam divinis Scripturis accipiendis, & indubitata fide tenendis, quamvis doctrinam humani ingenii superbiae, & naturae corruptae proclivitate molestissimam contineant. Ergo evidens est evidentia maxima, quod non nisi imprudentissimè negari vel dubitari possit Christi conceptionem ab Angelo praenunciatam; eum à Virgine admirabili Spiritus sancti opera conceptum; natiuitatem ejus à magna Angelorum è caelo delapsorum multitudine celebratam; eum Angeli admonitu à nece, quam ei intentabat Herodes, praeservatum; eum innumera miracula vel solo voluntatis nutu patrasse; in eo divinam sapientiam eluxisse; eum absolutissimum virtutum omnium exemplar fuisse; in ejus morte plurima & stupenda prodigia contigisse, solem miraculosè obscuratum, laxa rupta, mortuos ad vitam revocatos; eum post triduum resurrexisse, & post dies quadraginta in caelos ascendisse. Quae omnia evidens est evidentia credibilitatis maxima, in impostorem cadere non potuisse. Ergo, &c.

Prob. ant. 6. Evidens est evidentia credibilitatis maxima, Christum esse Deum. Ergo evidens est evidentia credibilitatis maxima, doctrinam christianam à Deo revelatam & traditam esse. *Prob. ant.* Nam Christus dixit esse Deum, ut patet ex cap. 10. Joan. ubi Christo interroganti Judaeos, quare vellent eum lapidare, respondit: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; & quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.* Atqui evidens est evidentia credibilitatis maxima, Christum non esse mentitum, cum se Deum dixit: nam evidens est saltem evidentia credibilitatis maxima, Christum non fuisse impostorem, ut patet ex dictis superiori argumento.

Præterea, Christus non solum se Deum dixit, sed etiam innumeris miraculis confirmavit, & confirmasse evidens est evidentia credibilitatis maxima; imò tam est evidens, quam evidens est ipsum Christum tali aetate vixisse. Ergo vel Christus verum dixit se Deum dicendo; vel Deum imposturam & blasphemiam omnium execrandissimam suo testimonio non semel aut iterum, non centies, sed milies confirmasse dicendum est: quod secundum fieri non potuisse, simpliciter evidens est omni habenti veram Dei ideam, Ergo, &c.

AR-

ARTICULUS III.

Utrum evidens sit non solum evidentiā credibilitatis maxima, sed etiam evidentiā simplici, mysteria religionis christianæ esse vera, & à Deo revelata.

Nota. Triplex distingui potest evidentiā propositionis, nempe evidentiā verisimilitudinis, evidentiā credibilitatis, & evidentiā simplex. Quæ triplex evidentiā latitudinem habet, & modò major est, modò minor. Evidentiā verisimilitudinis, seu, ut alii loquuntur, evidentiā probabilitatis, est ea quæ convincitur intellectus de verisimilitudine propositionis, & vi cujus consequenter intellectus evidenter & necessariò judicat propositionem dignam esse aliquo assensu, quamvis formidoloso. Evidentiā credibilitatis est ea, quæ convincitur intellectus de credibilitate propositionis, & vi cujus consequenter intellectus evidenter & necessariò judicat propositionem esse se dignam assensu firmo, nec posse nisi imprudenter & temerè negari, aut in dubium revocari. Evidentiā simplex est ea, quæ intellectus convincitur de veritate propositionis, quæ proinde præsentè, evidenter & necessariò judicat propositionem esse veram; ita ut, quandiu præsens est hæc evidentiā, sic rapiat & possideat intellectum, ut ab eo excludat omnem dubitationem etiam involuntariam circa veritatem propositionis. Quem effectum nec habet, nec habere potest evidentiā credibilitatis, & multò minùs evidentiā verisimilitudinis, quæ omnium minima est.

Simplex evidentiā duplex est, una scilicet evidentiā propositionis in se ipsa, quando evidenter apparet convenientia prædicati cum subjecto; altera verò evidentiā propositionis in alio, quando intellectus per aliud convincitur de veritate propositionis, sed non apparet evidenter quomodo prædicatum subjecto conveniat. Exempli gratia, hæc propositio, Totum est majus sua parte, est simpliciter evidens in se ipsa, quia intellectus non solum evidenter cognoscit totum esse majus sua parte, sed etiam quomodo sit majus sua parte. At hæc propositio, Magnes attrahit ferrum, est simpliciter evidens in alio tantum: nam per experientiam convincitur quidem intellectus magnetem attrahere ferrum, sed non cognoscit evidenter quomodo attrahat.

Similiter hæc propositio, Deus est trinus, est simpliciter evidens in se respectu beatorum: cum enim intuitivè Deum videant, non solum evidenter cognoscunt Deum esse trinum, sed etiam quomodo hæc, Deus unus & trinus, inter se conciliantur. At respectu viatorum, non est simpliciter evidens, nisi in alio, nempe in revelatione divina, supposito tamen quòd simpliciter evidens sit Deum revelasse mysterium Trinitatis, quia in hac suppositione intellectus viatoris convincitur quidem per revelationem Deum esse trinum, sed non videt clarè quomodo hæc inter se conciliantur, Deus existens unus & trinus. Unde hæc propositio, Deus existit unus & trinus, non est evidens in se viatori propter revelationem simpliciter evidentem, sed solum evidenter vera: quod valde diversum est.

Evidentiā simplex potest adhuc subdividi in metaphysicam, physicam, & magnam moralem. Metaphysica est ea, quam absolute repugnat esse fallacem. Physica est ea, quam fallacem esse non repugnat, nisi de lege Dei ordinaria. Moralis magna est ea, quam moraliter impossibile est esse falsam; ita ut licet non repugnet absolute, tamen nunquam contingit eam fallere: quare cum physica confundi potest.

Nota iterum. In hac quaestione agitur, non de simplici evidentiā rei in se, sed de simplici evidentiā rei in alio. Nam planè certum est, quòd argumenta credibilitatis, quibus probantur mysteria religionis christianæ, non faciant trinitatem v.g. vel incarnationem videri in se, vel evidenter cognosci quomodo sint, aut, si vis, non faciant evidenter cognosci convenientiam prædicati cum subjecto in his propositionibus,

bus, Deus est unus & trinus, Verbum est incarnatum. Superest ergo ut quæramus utrum faciant evidenter cognosci vera esse mysteria nostræ religionis, seu, quòd idem est faciant evidenter cognosci veras esse has propositiones, Deus est trinus, Verbum est incarnatum, &c. evidenter ostendendo verum esse, quòd Deus illas revelaverit. Quòd perinde est, ac si quæratur utrum veritates revelatæ, & revelationes divinæ sint evidentes simpliciter in alio, nempe in motivis credibilitatis. Huic autem quaestioni ut satis fiat, sit

RESPONSIO.

Evidens est etiam evidentiā simplici mysteria religionis christianæ esse vera, & à Deo revelata.

Prob. 1. Simpliciter evidens est Christum esse Deum. Ergo simpliciter evidens est doctrinam christianam esse divinam; proindeque simpliciter evidens est doctrinam christianam esse veram, & à Deo traditam. Consequentia patet: cum enim Christus sit author doctrinæ christianæ, non potest esse simpliciter evidens Christum esse Deum, quin etiam simpliciter evidens sit Deum esse doctrinæ christianæ authorem, & consequenter doctrinam christianam esse divinam, veram, & à Deo traditam. Tota ergo difficultas est in antecedente, quòd multis modis deinceps demonstrabitur.

1. itaque *prob. ant.* ex Scriptura. Nam Scriptura iisdem terminis, aut saltem æquivalentibus dicit divinitatem Christi innoscere per signa ab eo edita, quibus dicit innoscere existentiam divinam per creaturas: nam loquens de notitia existentie divinæ per creaturas compatibili, sic ait Sap. cap. 13. *A magnitudine speciei & creatura, cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Et Rom. cap. 1. *Quod notum est Dei, manifestum est in illis: Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus & divinitas.*

Similiter cum loquitur de notitia divinitatis Christi comparata, vel comparabili per signa ab eo edita, sic habet Coloss. cap. 1. *Mysterium (Verbi incarnati) quod absconditum fuit à seculis & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus.* Et Joan. cap. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.* Et ejusdem cap. 2. *Manifestavit gloriam suam.* Et ejusdem epist. 1. c. 1. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vita, & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* Et Psal. 97. *Notum fecit Dominus salutare suum... Viderunt omnes termini terre salutare Dei nostri.* Ergo Scriptura eandem attribuit evidentiā divinitati Christi propter signa ab eo edita, quam attribuit existentie divinæ propter creaturas. Atqui attribuit evidentiā simplicem existentie divinæ propter creaturas, ut volunt ipsi adversarii nostri, & ita constat ex Patrum & Theologorum consensu, ut contrarium sit erroneum, vel saltem temerarium, & in fide minimè tutum. Ergo pariter attribuit evidentiā simplicem divinitati Christi propter signa ab eo edita.

Prob. 2. ant. autoritate SS. Patrum, pro quibus omnibus sit Augustinus epist. 3. ita de Verbo incarnato loquens: *Num homine assumpto alium mundum facere debuit, ut cum esse crederemus, per quem factus est mundus? Sed nec major mundus, nec isti æqualis in hoc mundo fieri posset. Si autem minorem faceret infra istum, similiter hoc quoque parum putaretur. Quia ergo non oportebat, ut novum faceret mundum, nova fecit in mundo. Homo enim de virgine procreatus, & à mortuis in æternam vitam resuscitatus, & super cælos exaltatus, potentius fortasse opus est, quàm mundus. Ergo ex S. Augustino, Christus eximia quædam miracula patrando, tam, imò fortasse magis ostendit se Deum esse, quàm si alterum mundum in hoc mundo creasset. Atqui creando alterum mundum in hoc mundo,*

do, ostendisset evidenter evidentiā simplici se Deum esse: nam simpliciter evidens est actionem creativam pertinere ad solum Deum: simpliciter enim manifestum est, quod operari sequatur esse, & consequenter quod ens independens in operando (ita ut nec ullius causæ concursu egeat, nec ex parte operis prærequiratur, nisi meram possibilitatem, sed meram non repugnantiam ad existendum) sit ens independens in essendo, ac proinde ens à se existens, quod est Deus. Ergo à fortiori Christus evidenter ostendit evidentiā simplici se Deum esse, cum eximia quædam miracula patravit.

At inquit. Christus per alterum mundum à se, creatum ostenderet nobis evidenter evidentiā simplici se Deum esse, qui videremus illum alterum mundum, & ita haberemus evidentiā simplicem existentiæ illius. At non habemus evidentiā simplicem eximiorum illorum miraculorum, quæ patravit Christus; non enim illa videmus, aut vidimus. Ergo Christus per illa miracula nec ostendit, nec ostendere potest nobis evidenter evidentiā simplici se Deum esse.

R. neg. min. Nam non vidimus quidem, nec videmus eximia illa miracula à Christo patrata, sed habemus relationem illorum testatissimam, in ordine ad pariendam evidentiā intellectualem, & convincendum intellectum, æquivalentem visioni, imò & fortasse præponderantem. Et verò prius contingeret subesse falsum visioni qua objecta circumstantia percipio, quam relationi illi, qua mihi constat eximia illa à Christo patrata esse miracula, ut facile agnosceret quivis prudens perspicax rerum æstimator, & potius diffiderem de visione mea, quam de relatione illa.

Prob. 3. ant. primi syllog. ex S. Thoma, qui hic quæst. 5. art. 2. in O. sic ait: Si aliquis propheta prænuntiaret in sermone domini aliquid futurum, & adhiberet signum, mortuum suscitando, ex hoc signo convinceretur intellectus videntis, ut agnosceret manifeste hoc dici à Deo, qui non mentitur. Ex quibus verbis sic argumentor. Si quis videret à propheta suscitari mortuum in confirmationem alicujus rei prænuntiata nomine Dei, haberet evidentiā simplicem revelationis divinæ & rei prænuntiata in illa suscitatione mortui, & convinceretur de veritate revelationis divinæ & rei prænuntiata per illam mortui suscitationem. Ergo à fortiori, qui videret Christum non unum sed plures mortuos suscitantem, aliæque innumera miracula patrantem ut probaret se Deum esse, haberet evidentiā simplicem revelationis divinæ & divinitatis Christi in illis miraculis, & convinceretur de veritate revelationis divinæ, & divinitatis Christi per illa miracula. Atqui habemus aliquid æquivalens tali visioni in ordine ad gignendam evidentiā intellectualem, & intellectum convincendum, nempe testatissimam relationem mortuorum olim suscitatorum à Christo, aliorumque innumeriorum miraculorum ab eo factorum in confirmationem suæ divinitatis. Ergo possumus habere evidentiā simplicem divinitatis Christi in illis miraculis, & convinci de veritate divinitatis Christi per illa miracula, ab eo olim facta.

Præterea, paucis interjectis sic eodem loco de demonibus profectur S. Doctor, *Vident multa manifesta indicia, ex quibus percipiunt doctrinam Ecclesiæ à Deo esse quamvis ipsi res ipsas, quas Ecclesia docent non videant, puta Deum esse trinum & unum, vel aliquid hujusmodi.* Quibus verbis distingue duplicem evidentiā simplicem S. Doctor, nempe evidentiā rei in seipsa, & evidentiā rei in alio, & dicit demones habere per motiva credibilitatis articulorum nostræ fidei (quorum è præcipuis unus est divinitas Christi) evidentiā simplicem in alio, nempe in ipsis motivis; quamvis non habeant evidentiā simplicem illorum in se. Quam doctrinam confirmavit in responsione ad 1. 2. & 3. Ergo motiva credibilitatis ex se apta sunt ad ostendendam evidenter veritatem articulorum nostræ fidei, & consequenter divinitatis Christi. Ergo possumus habere evidentiā simplicem divinitatis Christi, sicut & aliorum articulorum nostræ

fidei, in motivis credibilitatis, & Christum esse Deum simpliciter evidens est etiam respectu nostri.

At inquit. Demones habent perspicaciam intellectualem humana longè majorem. R. hunc excessum perspicaciam intellectualis in demonibus posse in nobis compensari per auxilium interioris gratiæ illustrantis, sine qua fateor non posse nos attingere vim motivorum credibilitatis, eorumque veritatem sicut oportet, ut in illis evidenter cognoscamus veritatem revelationum divinorum, & articulorum nostræ fidei, atque de realitate illorum plenam convictionem habeamus.

At inquit. Demones semper viventes, semper vigiles ubicumque volunt ferè momento præsentem, omnia aut penè omnia motiva credibilitatis per se & propria experientia norunt, non verò per aliorum relationem, ut homines, qui brevi tempore, & in exigua mundi parte ferè omnes sigillatim sumpti versantur. R. hanc relationem de se sufficientissimam esse, ad convincendum intellectum de realitate motivorum illorum, & pariendam veritatis motivorum illorum evidentiā simplicem: cum non magis ei subesse falsum possit quam relationi, qua urbem Romanam nobis, qui illam non vidimus, tam constat existere, quam illis, qui eam videntur.

Prob. 4. ant. primi syllog. Miracula Christi, cum ab eo fiebant, vim habebant ostendendi evidenter veritatem divinitatis illius in iis, à quibus videbantur. Atqui nunc eandem vim habent. Ergo nunc veritas divinitatis Christi cognosci potest evidenter in miraculis ab illo olim factis, & consequenter etiam nunc simpliciter evidens est Christum esse Deum.

Prob. 1. maj. Nam veritas divinitatis Christi evidenter cognita fuit in miraculis ab eo factis, non solum à demonibus, ut testatur Scriptura pluribus locis, sed etiam ab Apostolis, ut probant verba Joannis supra relata. Præterea, miraculum evidenter conexum est cum veritate rei cujus est testimonium: cum enim miraculum sit opus divinum, simpliciter evidens est illud non posse fieri in confirmationem falsi, quia simpliciter evidens est Deum non posse falsum attestari.

Prob. 2. min. Nam si miracula à Christo olim facta, non habent eandem vim ostendendi evidenter veritatem divinitatis ejus, quam olim habuerunt, certe quia non est simpliciter evidens illa à Christo facta fuisse. Atqui hoc dici non potest: tam enim evidens est illa à Christo facta fuisse, quam evidens est Christum ipsum tali ætate vixisse: nam iisdem planè testimoniis constat Christum tali ætate vixisse, & talia miracula fecisse. Atqui simpliciter evidens est Christum tali ætate vixisse. Ergo etiam simpliciter evidens est eum talia miracula fecisse.

At inquit. Non est tam evidens Christum tali ætate vixisse, quam evidens est v.g. extitisse Imperium Romanum: nam quod Imperium Romanum extiterit, constat ex testimonio innumerabilium testium oculatorum: quod de Christo dici non potest. Ergo gratis dicitur, quod simpliciter evidens sit Christum tali ætate vixisse. R. 1. neg. conf. Nam evidentiā simplex, præsertim physica & moralis, non consistit in indivisibili, sed habet latitudinem, & potest esse modò major, modò minor. Unde intellectus potest modò magis, modò minus convinci de veritate alicujus objecti; quamvis de illa simpliciter convinatur; & modò cum majori, modò cum minori necessitate rapi ad assensum, ad quem tamen simpliciter necessitatur.

R. 2. neg. ant. Ad prob. R. circumstantiam illam plurium testium oculatorum, quæ stat pro Imperio Romano olim existente, abundè compensari, & fortasse superari per plures alias circumstantias, quibus munitur relatio quæ nobis constat Christum tali ætate vixisse. Et verò quis neget innumerabilium testium oculatorum testimonio saltem æquivalere in ordine ad evidentiā intellectualem, & plenam intellectus convictionem pariendam, testimonium plurimorum testium oculatorum, nempe Apostolorum &

disci-

discipulorum Christi, in quibus eximia fuere omnia, vite sanctitas, veritatis studium, gloriæ divinæ zelus, rerum omnium humanarum despicientia, modestia, humilitas, castimonia, & cetera omnes virtutes, cum virtute parandi miracula, mortuos suscitandi, morbos quoslibet sanandi, &c.

Christum & ejus miracula toto Imperio Romano, imò toto ferè terrarum orbe prædicarunt, non honores ambientes, non lucrum quærentes, non voluptatibus indulgentes, non principum favorem aucupantes, non hominibus blandientes, sed vitia omnia carpentes, simulatores severè punientes; non quæ sua erant, sed quæ omnium in omnibus quærentes, gravissimis quibulque periculis ac moribus sese fortiter objicientes, extrema quæque, famem, nuditatem, calumnias, contumelias, verbera, tormenta invicta patientia & mansuetudine tolerantes, sublimiter de divinis sentientes & loquentes.

Prædicarunt in oculis & auribus insensissimorum Judæorum, quos gravissimi criminis insimulabant, & à quibus, si mentiri essent, facile de impostura convinci poruissent, & procul dubio convicti fuissent; & tamen prædicarunt, illis furentibus & toto orbe infectantibus, sed erubescens & tacentibus, & sua taciturnitate veritatem prædicatam confidentibus, imò magna illorum multitudine ad Christum accedente, in qua & Pharisei & turba Sacerdotum fuit.

Prædicarunt, & prædicationis veritatem proprio sanguine obsignarunt. Prædicarunt, & innumeris penè gentilibus persuaserunt, non præsentia & temporalia, sed spiritualia, & in altero tantum seculo futura præmia pollicentes; non dignitates, divitias, voluptates, sed persecutiones, injurias, bonorum jacturam, tormenta, cruces, & mortem prælagientes; non indulgentes carnalibus desideriis, sed naturæ corruptæ durissima quæque imperantes, magistratibus urbium, & provinciarum præfectis malè mulcantis, sapientibus ethnicis totis ingenii, eloquentiæ & doctrinæ nervis reluctantis, reclamantibus damonum oraculis, & contra pugnantibus antiquissimis idololatriæ præjudiciis. Quæ omnia manifesta sunt partim ex sacris libris, quorum stylus simplex, & ab omni adulationis & falsitatis suspitione alienissimus, ubique spirat scriptorum candorem, sinceritatem, & eximium veritatis studium, partim ex testimonio totius orbis Christiani, & traditione constanti, per sæcula septemdecim continuata.

Itaque habemus pro Christo & miraculis ab eo factis, 1. Testimonium Apostolorum & discipulorum ejus, qui ipsum & miracula ab eo facta viderunt, & in quibus omnia ad fidem & convictionem faciendam summa fuere. 2. Testimonium innumerabilium penè hominum, partim Judæorum, partim Gentilium, per Apostolorum prædicationem ad fidem Christi conversorum, qui admirabiles prius viros illos, & miracula in prædicationis evangelicæ confirmationem ab eis facta viderunt: nam primi illi fideles, præsertim in tanto numero, nunquam ad Christum conversi fuissent sine multis & magnis miraculis. Unde illud Apostoli 1. Cor. cap. 2. *Et sermo meus & prædication mea non (fuit) in persuasibilibus humana sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis.* 3. Testimonium totius orbis Christiani, ab instituta Ecclesia, huc usque constantissime continuatum per tot sæcula, in quorum decursu, extricare homines penè innumeri, eximia sapientiæ, sanctitatis & doctrinæ laude insignes. At relationi tot ac tantis testimoniis cum talibus circumstantiis munita, falsum subesse moraliter, imò absolute impossibile est. Ex his

Sic argumentor. Relatio, qua constat Imperium Romanum olim existisse, facit evidentiam simplicem, quia moraliter & humanitus impossibile est falsum ei subesse. Atqui pariter, imò magis impossibile est subesse falsum relationi, ex qua nobis constat Christum tali ætate vixisse, & talia miracula in confirmationem suæ divinitatis fecisse. Ergo etiam hæc relatio facere potest evidentiam simplicem, & quidem tantam, quantam, imò majorem, quàm relatio Imperii Ro-

mani olim existentis facere potest. Non diffitemur tamen evidentiam illam, quam facere potest relatio miraculorum Christi, esse minus proportionatam viribus naturalibus intellectus nostri. Unde difficilius & à paucioribus attingitur; imò nec attingi potest sine gratia interius illustrante, quantum oportet ad plenam convictionem.

At inquit. Esto quoddam simpliciter evidens sit Christum fecisse in confirmationem suæ divinitatis miracula illa, quæ in sacra Scriptura narrantur. At saltem miracula illa non sunt signa evidenter infallibilia veritatis, in cujus confirmationem facta sunt. R. hoc esse falsum, ut facile demonstratur. Nam miracula à Christo facta in ea multitudine, varietate, extensione ad omnem creaturam, constantia effectum suorum durabili, in quibus re ipsa facta sunt, habent evidentem connexionem cum causa dominante huic uni-
verio, & cujus actio nec impediri, nec retardari potest ab ullo alio agente five corporeo five spirituali, ullave subjecti indispositione. At evidenter talis causa non potest esse nisi Deus. Ergo miracula à Christo facta habent evidentem connexionem cum Deo ut causa. Ergo sunt evidenter opera divina, & consequenter signa evidenter infallibilia veritatis in cujus confirmationem facta fuerunt.

Prob. 2. assertio nostra. Simpliciter evidens est religionem christianam esse veram religionem. Ergo, &c. *Prob. ant.* Planè indubitatum est ex traditione totius orbis christiani, hæcenus per sæcula septemdecim constantissime continuata, religionem christianam, cujus mysteria tantopere superant humanam intelligentiam, cujus doctrina ex omni parte naturæ corruptæ ingratissima & molestissima est, institutam esse à duodecim piscatoribus, omni humano præsidio destitutis, omni modo renitente toto terrarum orbe, toto genere humano in flagitia omnia effuso; & ita firmiter institutam, ut omnibus aliis religionibus prævaluerit, toto orbe propagata sit medias inter strages & lanienas christianorum, nec populos solum, sed etiam magistratus urbium provinciarum gubernatores, duces exercituum, reges, & ipsos Romanæ reipublicæ imperatores subjugavit, philosophos humanæ sapientiæ crucis humilitatem & stultitiam antepone docuerit, atque hæcenus, gravissimis licet persecutionum plurimarum tempestatibus, & innumerarum penè hæresum procellis agitata, stet integra, & primæva doctrinæ, legum & cultus puritate nitens, nova in dies adhuc incrementa accipiat, & toto terrarum orbe amplifcetur.

Atqui talem religionem in talibus circumstantiis sic institui non potuisse sine speciali Dei assistentia evidens est. Ergo evidens est Deum specialiter adstitisse Apostolis, in institutione religionis christianæ, & consequenter Deum specialiter destinasse Apostolos ad instituendam religionem christianam: non enim specialiter ad id adjuvit Apostolos, nisi quia eos ad id specialiter destinavit. Ergo evidens est Deum specialiter intendisse institutionem religionis christianæ: nam si non specialiter intendisset, non specialiter ad id Apostolos destinasset. Ergo evidens est religionem christianam esse veram religionem: nam evidenter repugnat Deum specialiter intendere institutionem falsæ religionis.

Confirm. Evidens est repugnare Deo, ut specialem providentiam exerceat circa falsam religionem: nam si Deus specialiter provideret falsæ religioni, autoritate sua positivè & directè induceret homines in errorem, in materia omnium gravissima: quod evidenter Deo repugnat. Sed evidens est Deum specialem exercere providentiam circa religionem christianam, ut ostendunt ejus institutio, propagatio, & conservatio. Ergo evidens est religionem christianam non esse falsam religionem.

Præterea, si religio christiana esset falsa religio, damnetur & proscriberetur veram religionem: unus enim è præcipuis ejus doctrinæ articulis est, quoddam omnia alia præter ipsam religionem sit religio falsa. Ergo Deus specialiter ei providendo, autoritate sua specialiter de-

ter-

terreret homines à vera religione, & à vero cultu ipsi exhibendo quòd evidenter Deum dedecet, & ejus bonitati repugnat, atque adversatur intentioni ejus creandi & conservandi mundum propter gloriam suam extrinsecam à creaturis rationalibus procurandam per veri cultus exhibitionem. Ergo evidens est religionem christianam non esse falsam religionem, Ergo, &c.

Obj. 1. Si evidens est simpliciter doctrinam christianam esse veram & à Deo revelatam, non potest credi fide divina, Absurdum conf. Ergo, &c. *R. neg. seq. maj.* Nam 1. plurimi sunt, quibus motiva credibilitatis non proponuntur sufficienter ad hoc, ut possint attingere simplicem illam evidentiam, quam habet doctrina christiana: ex iis verò, quibus motiva credibilitatis proponuntur sufficienter ad hoc, ut evidentia illa attingi possit cum auxilio gratiae ad id necessariò, & debita consideratione, plurimi tamen illam non attingunt, vel defectu sufficientis illustrationis, neque enim omnes aequaliter illustrantur, vel defectu sufficientis considerationis, aut obingenii tarditatem. De illis autem omnibus nulla est difficultas; cum habeant tantum evidentiam credibilitatis circa doctrinam christianam, & ejus revelationem.

2. Aliis, à quibus vis motivorum credibilitatis percepta est sufficienter ad habendam evidentiam illam simplicem, vel evidentia illa simplex non est ita praesens habitualiter, ut faciliè & semper occurrat, quoties cogitant de revelationibus divinis, & tunc certè possunt credere fide divina, quando non occurrat; vel est ita habitualiter praesens, ut faciliè & toties occurrat quoties de revelationibus divinis cogitant, & tunc quoties cogitant de revelationibus divinis, habent quidem actum, quo evidenter & necessariò judicant verum esse quòd Deus mysteria nostra revelaverit, sed tamen possunt adhuc illa credere fide divina, quia adhuc possunt ex libero & pio affectu se submitendi auctoritati Dei loquentis, velle credere, & credere revelationem primae veritatis immediatè & propter se, assensu proportionato excellentiae tanti motivi, non amplius attendendo ad evidentiam, sed solum ad infallibilitatem ac dignitatem motivi, quae summa est, & propter revelationem primae veritatis sic creditam immediatè & propter se, sub quo respectu non magis apparet esse, quam non esse, velle credere, & credere mysteria revelata assensu appetitivamente firmissimo, proindeque assensu longè firmitiori, quam sit alius actus, quo propter evidentiam motivorum, evidenter & necessariò judicant mysteria, quae credunt, esse à Deo revelata; quique actus non habet nisi certitudinem proportionatam evidentiae simplici motivorum; quae cum solum sit magna moralis, non potest fundare certitudinem appetitivamente summam.

Obj. 2. Si veritas doctrinae christianae, & revelationum divinarum, est simpliciter evidens, illustratio divina non est necessaria ad credendum; quod enim est simpliciter evidens, non eget illustratione. Conseq. est haeticum. Ergo, &c. *R. neg. seq. maj.* Nam illustratio divina necessaria est, 1. ad condignè aestimanda motiva credibilitatis, & condignè aestimando, attingendam simplicem evidentiam veritatis doctrinae christianae, ac revelationum divinarum, quam motiva credibilitatis condignè aestimata parere possunt. Et verò necessaria est illustratio divina ad attingendam evidentiam credibilitatis, quam habent revelationes divinae à motivis credibilitatis. Igitur à fortiori necessaria est ad attingendam evidentiam simplicem quam revelationes illae ab illis motivis habere possunt; cum hac difficilius attingatur, quam illa. 2. Illustratio divina necessaria est ad iudicium practice practicum, quo intellectus evidenter judicat credendam esse super omnia veritatem revelatam praecise propter revelationem primae veritatis creditam super omnia immediatè & propter se.

Ad prob. R. veritatem doctrinae christianae & revelationum divinarum, quae est objectivè evidens per motiva credibilitatis sine illustratione, non esse sine

illustratione evidentem formaliter, seu non cognosci evidenter sine illustratione, quia evidentia simplex objectiva, quam veritas doctrinae christianae & revelationum divinarum habet à motivis credibilitatis, non est satis proportionata intelligentiae humanae, ut ab illa attingi possit sine supernaturali illustratione; & sine illustratione supernaturali non potest intellectus penetrare motiva credibilitatis, sicut oportet, ut per illa, sive in illis videat veritatem doctrinae christianae & revelationum divinarum.

ARTICULUS IV.

Utrum obiectum materiale nostrae fidei successu temporis creverit.

Nota. Obiectum materiale fidei nostrae constat, ut jam observatum est, ex veritatibus omnibus à Deo revelatis, quarum aliae per accidens tantum, & ex secundaria Dei intentione, aliae verò per se, & ex primaria Dei intentione revelatae sunt, & veluti corpus ac substantiam nostrae fidei constituunt, ideòque nominantur Articuli fidei. De his autem quaestio proposita potissimum intelligenda est. Queritur ergo utrum articuli nostrae fidei successu temporis creverint. Qui temporis successus potest intelligi dupliciter, scilicet ab Adamo usque ad Christum, & à tempore Christi & Apostolorum, ex quo Ecclesia nostra fundata est, ad haec usque tempora.

Nota iterum. Aliquid potest esse revelatum à Deo dupliciter, nempe mediatè & immediatè, seu, quòd idem est, virtualiter & formaliter. Revelatum à Deo mediatè & virtualiter, dicitur illud quod est à Deo revelatum in alio, sive per aliud, quocumque necessariam habet connexionem. Sic v. g. risibilitas Christi est revelata mediatè & virtualiter, quia revelata est in ejus humanitate, quacumque necessariam habet connexionem, ut proprietas cum essentia: nam Deus revelando formaliter & immediatè Christum esse hominem, hoc ipso mediatè & virtualiter revelavit Christum esse risibilem, propter necessariam connexionem risibilitatis cum humanitate: quam connexionem probè norat, cum revelavit Christum esse hominem; qui enim affirmat aliquid formaliter, hoc ipso censetur affirmare id omne sine quo esse non potest, & esse non posse apprimè notum est affirmanti.

Revelatum immediatè & formaliter duplex est; potest enim aliquid immediatè & formaliter revelari duobus modis, nimirum explicitè, & implicitè. Illud revelatur formaliter explicitè, quod disertis verbis revelatur. Sic cum Deus dixit: *Verbum caro factum est*; revelavit formaliter explicitè mysterium incarnationis. Illud revelatur formaliter implicitè, quòd quidem à revelante non exprimitur disertis verbis, sed tamen continetur formaliter in ipsa revelatione.

Tale est, 1. illud quod est idem quoad sensum cum revelato formaliter explicitè: sic Deus revelans formaliter explicitè Christum esse hominem, revelat formaliter implicitè ipsum esse animal rationale, quia definitum & definitio sunt idem quoad sensum; unde qui dicit Christum esse hominem, dicit etiam formaliter, quamvis confusè, ipsum esse animal rationale.

2. Tale est illud quod est pars revelati formaliter explicitè, adequatè sumpti secundum sensum revelantis: sic Deus revelans formaliter explicitè Christum esse hominem, revelat formaliter implicitè ipsum habere corpus & animam rationalem, quia corpus & anima sunt partes hominis adequatè sumpti; unde qui dicit Christum esse hominem, dicit etiam formaliter, quamvis confusè, ipsum habere corpus & animam rationalem: quod praefertim verum est de eo, cui apprimè notum est hominem constare ex corpore & anima rationali.

3. Talis est propositio particularis, contenta in propositione generali, quae revelata est formaliter expresse in sensu distributivo pro particularibus in ea con-

contentis. Sic Deus per verba illa, *Statutum est omnibus hominibus semel mori*, revelans formaliter explicitè omnes homines esse morituros, revelat formaliter implicitè hunc numero hominem, puta Petrum, quamvis nondum existentem, sed postea exiturum, moriturum esse: nam qui dicit formaliter explicitè, Omnis homo morietur, dicit etiam formaliter quamvis confusè: Hic homo morietur, & ille morietur, & iste morietur: in hac enim propositione, Omnis homo morietur, subiectum supponit pro omnibus individuis humanis aliquando existentibus, quod imprimis verum est respectu Dei, qui cum dixit, Omnis homo morietur, clarè & distinctè noverat singula individua humana aliquando exitura.

Nota 3. Objectum materiale fidei potest crescere dupliciter, nimirum simpliciter, & secundum quid. Crescit simpliciter, si aliquid de novo revelatur à Deo. Crescit secundum quid, cum revelatio olim facta à Deo, sed obscura, per infallibilem interpretem magis explicatur; item cum revelatio olim facta à Deo, sed controversa, per infallibilem controversiarum iudicem certificatur; item cum revelatio olim facta à Deo, per legitimam auctoritatem extenditur, & applicatur ad singularia, quæ sub ea continentur.

Itaque objectum materiale fidei potest crescere secundum quid variis modis, nempe per maiorem explicationem revelationis obscuræ, per certificationem revelationis controversæ, & per extensionem seu applicationem revelationis ad particularia, quæ sub ea continentur vel formaliter vel virtualiter. Patet quoad certificationem revelationum: possunt enim aliquæ revelationes olim factæ, in dubium revocari; & aliquæ identidem in dubium revocantur etiam à Doctoribus Catholicis. Quoad explicationem, verò, & applicationem revelationum, facillè intelligitur ex dictis not. 2. & adhuc facillius intelligitur ex dicendis.

Nota 4. Ecclesia potestatem habet explicandi, certificandi, & applicandi revelationes divinas, tam scriptas quam non scriptas. Quod hanc potestatem habeat, probat 1. praxis & usus ipsius Ecclesiæ, quæ hæcenus hac potestate usæ est in suis decretis & definitionibus. 2. Necessitas huius potestatis: nam quandoque ex obscuritate Scripturæ nascuntur hæreses, quæ aliter extingui non possunt, nisi Scripturæ sensus explicetur. Item aliquando controversatur de vera intelligentia vel existentia traditionum divinarum; quam controversiam, traditiones illas explicando vel statuendo, dirimi expedit ad bonum & pacem Ecclesiæ.

Item sæpe ad fidei securitatem & conservationem, necesse est ut aliquæ revelationes vel traditiones extendantur & applicentur ad aliqua objecta particularia. Sic v. g. necesse est, ut fide divina constet Concilium Tridentinum esse verum & Oecumenicum Concilium, ad hoc ut ejus definitiones auctoritatem divinam habeant, & obligent ad credendum assensu super omnia firmo. Ad hoc autem ut constet Concilium Tridentinum esse verum & Oecumenicum Concilium, necessaria est extensio alicujus revelationis, sive scriptæ, sive non scriptæ, facta per auctoritatem Ecclesiæ: cum non sit de novo & expressè revelatum à Deo Concilium Tridentinum esse verum & Oecumenicum Concilium.

Nota 5. Ecclesia, ex eo tempore, quo à Christo & ab Apostolis fundata est, nihil unquam definivit ut fide divina tenendum, quod in revelationibus olim à Deo factis, & traditionibus divinis scriptis vel non scriptis, aliqua ratione non contineretur secundum verum illarum sensum, ut patet ex perpetuo usu & praxi ipsius Ecclesiæ; nam v. g. Concilia generalia nihil unquam ut fide divina tenendum definierunt, nisi vel extendendo & applicando propositiones generales, aut principia generalia olim à Deo revelata, ad objecta quedam particularia; quibus revera convenit ratio contenta in illis propositionibus aut principis generalibus, olim à Deo revelatis; vel certificando Scripturas & Traditiones divinas; vel denique explicando verum sensum Traditionum divinarum aut Scripturæ, post diligentem inquisitionem & inspe-

Simonne Theol. Tom. II.

ctionem testimoniorum Patrum, & aliorum Doctorum veterum, in quo examine Ecclesia non potest errare, propter infallibilem Spiritus sancti assistentiam.

RESPONSIO I.

Objectum materiale fidei nostræ, etiam, quoad articulos fidei, ab Adamo usque ad Christum inclusivè crevit simpliciter.

Prob. Nam Deus multa successivè revelavit Adamo, Noè, Abrahamo, Isaac, Jacob, Moysi, Davidi, & aliis Prophetis. Item in novo testamento multa successivè revelata sunt per Christum & Apostolos. Sed inter hæc successivè revelata, non pauca sunt per se & ex primaria Dei intentione revelata, & quæ pertinent ad corpus & substantiam fidei, qualia sunt v. gr. sacramenta, & sacrificia veteris & novæ legis. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Ex tempore Christi & Apostolorum, articuli fidei non creverunt simpliciter.

Prob. Nam si articuli fidei ex tempore Christi & Apostolorum creverunt simpliciter, certè creverunt per definitiones Ecclesiæ. At hoc dici non potest: nam, ut supra observatum est, Ecclesia nihil definit, nisi aut explicando revelationes olim factas, quarum sensus obscurus est, aut certificando traditiones divinas, easque ab humanis discernendo, aut extendendo revelationes olim factas, & traditiones divinas ad objecta particularia, in illis secundum propriam rationem vel formaliter vel saltem virtualiter contenta. Ergo non condit articulos fidei adæquatè distinctos ab olim revelatis per Christum & Apostolos. Ergo non condit articulos fidei novos simpliciter. Ergo, &c.

Obj. 1. Spiritus sanctus infallibiliter assistit Ecclesiæ definienti, sicut olim assistebat prophetis & scriptoribus sacris. Ergo Spiritus sanctus loquitur, & de novo revelat per Ecclesiam definientem, sicut olim loquebatur & de novo revelabat per prophetas & scriptores sacros; proindeque per Ecclesiam definientem condit articulos fidei novos simpliciter, sicut olim per prophetas & scriptores sacros condebat.

R. neg. conseq. Nam Spiritus sanctus assistit infallibiliter Ecclesiæ definienti, non ut per eam novas revelationes condar, seu ut per eam aliqua de novo reveler, quæ nullo modo secundum propriam rationem fuerint olim revelata; sed ut per eas revelationes olim factas vel explicet, vel statuat, vel extendat & applicet ad aliqua particularia, quæ in illis etiam secundum propriam rationem aliquo modo continentur; sicque revelationes olim factas configurat in ratione revelationum proximè sufficientium, & obligantium ad explicitè credendum aliquid, quod antea non credebatur, vel non nisi implicitè credebatur propter insufficientem propositionem vel applicationem revelationis.

Obj. 2. Deus à tempore Christi & Apostolorum aliqua tum privatim tum publicè revelavit. Et 1. quidem quod aliqua privatim revelavit, constat ex variis historiis sanctorum fide dignis. 2. Quod etiam aliqua publicè revelavit, certum est ex miraculis; imò & vocibus de cælo mirabiliter delapsis attestatus est eximiam aliquorum sanctitatem, quam per signa illa Ecclesiæ manifestari voluit. Ergo etiam ex tempore Christi & Apostolorum, Deus per se ipsum novos simpliciter articulos condidit. *Resp. neg. conseq.* Nam veritates illæ de novo revelatæ, aut non pertinent ad corpus & substantiam fidei, aut non sunt nisi extensio articuli antea per Christum vel Apostolos revelati.

RESPONSIO III.

Ex tempore Christi & Apostolorum, articuli nostræ fidei creverunt secundum quid.

Prob. Nam Ecclesia hæcenus ex tempore Christi & Apostolorum, condidit novos secundum quid articulos, explicando, certificando, extendendo revelatio-

L nes

nes & traditiones divinas ad aliqua objecta particularia, pertinentia ad corpus & substantiam fidei, explicite credenda, & indubitata fide tenenda post hanc explicationem vel extensionem factam ab Ecclesia, cui in ejusmodi explicationibus vel extensionibus Spiritus sanctus assistit infallibiliter.

Obj. Ex S. Thoma hic q. 1. a. 10. ad 1. *In doctrina Christi & Apostolorum veritas fidei est sufficienter explicata.* Ergo à tempore Christi & Apostolorum, articuli fidei nequidem secundum quid creverunt per explicationem vel extensionem revelationum & traditionum divinarum. *R.* neg. conf. Nam ut Christus & Apostoli dicantur sufficienter explicasse veritates fidei, necesse non est ut tunc veritates fidei generales extenderint ad omnia objecta particularia, ad quæ eas postea extendi oportuit; sed satis est quod tunc veritates illas generales discrete tradiderint, & simul docuerint Ecclesiam infallibilem esse in suis explicationibus & extensionibus, & sic tradiderint certam regulam, quæ cetera cetero possent cognosci: quod utrumque præstiterunt, ideoque recte dicuntur veritates fidei sufficienter explicasse.

Dices 1. Ad dignitatem Apostolorum & primitivæ Ecclesiæ pertinuit, ut omnes veritates fidei explicite cognoscerent. *Resp.* Ad dignitatem Apostolorum & primitivæ Ecclesiæ pertinuit, ut explicite cognoscerent omnes fidei veritates, quarum explicite cognitio ad bonum illorum statum necessaria erat; cuiusmodi non fuit cognitio aliquorum, ad quæ successu temporis extendi & applicari oportuit revelationes generales, propter insurgentes controversias vel hæreses.

Dices 2. Non expedit, ut Ecclesia potestatem habeat condendi novos articulos fidei, & onus fidei novum imponendi fidelibus; quasi veritates fidei à Christo & Apostolis traditæ non sufficiant. *R.* non expedit, ut Ecclesia potestatem habeat condendi novos simpliciter articulos fidei, proindeque Ecclesiam talem potestatem non habere: at expedit ut Ecclesia habeat, unde & habet potestatem condendi novos secundum quid articulos, revelationes, & traditiones divinas statuendo, explicando, & applicando ad objecta particularia, quibus conveniunt; quia hoc necessarium est ad vitandos errores, ad extirpandas hæreses, & dirimendas fidei controversias, ut supra dictum est.

Dices 3. Joan. cap. 16. dicitur: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* *R.* Spiritum sanctum docuisse Apostolos omnes fidei veritates, quatenus docuit illos omnes veritates fidei generales, & simul se per infallibilem assistentiam adfuturum Ecclesiæ in veritatum illarum generalium explicationibus & determinationibus ab ea faciendis successu temporis, ad extirpandas hæreses & controversias dirimendas; illas tamen explicationes & determinationes veritatum generalium ab Ecclesia successu temporis faciendas non docuit eos, quia hoc minime necessarium fuit ad convenientem eorum & Ecclesiæ primitivæ statum; & quamvis supponeretur eos docuisse, ipsi certissime dicendi essent non illas docuisse primos fideles: quis enim dixerit Apostolos docuisse primos fideles v.g. Concilium Tridentinum sæculo decimo sexto habendum, fore Oecumenicum Concilium? quod tamen nunc pertinet ad corpus & substantiam fidei, & fide indubitata ac divina tenendum est. Omnis enim fidei regula, quale est omne Concilium Oecumenicum, fide indubitata ac divina teneri debet, & ad corpus ac substantiam fidei pertinet.

Dices 4. Concilium Tridentinum sess. 4. decreto 1. dicit omnem salutarem doctrinam, & morum disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt; eodemque loco vocat Evangelium fontem omnis veræ & salutis doctrinæ, & morum disciplinæ.

R. ita loqui, & recte loqui Concilium, quia in

libris canonicis, & traditionibus non scriptis, continentur veritates generales, quæ sub se particulares omnes complectuntur, & simul commendatur auctoritas & infallibilitas Ecclesiæ in explicandis vel applicandis veritatibus illis generalibus; item continentur principia morum generalia, & simul commendatur auctoritas & infallibilitas Ecclesiæ in applicandis illis principiis, & statuendo de moribus. Unde fit ut omnis salutis veritas, & morum disciplina contineatur explicite vel implicite in libris Canonicis, & traditionibus non scriptis, sive in doctrina Christi & Apostolorum, tam scripta, quam non scripta.

Similiter Concilium recte vocat Evangelium fontem omnis veræ ac salutis doctrinæ, & morum disciplinæ; quia commendat traditiones non scriptas, & infallibilitatem Ecclesiæ in explicandis vel applicandis veritatibus & principiis morum generalibus, quæ partim in Evangelio, partim in Traditionibus non scriptis continentur. Unde omnis salutis doctrina, & morum disciplina merito attribuitur Evangelio, velut fonti, ex quo derivantur; quamvis re ipsa non habeatur explicite omnis salutis veritas & morum disciplina sine explicationibus & applicationibus ab Ecclesia factis.

ARTICULUS V.

Utrum ea, quæ deducuntur ex principiis revelatis, sint in objecto materiali fidei, & possint ac debeant credi fide divina.

RESPONSIO I.

Conclusio legitime deducta ex duabus præmissis credibiliter revelatis, potest credi fide divina.

Prob. Nam habet omnia requisita ad hoc ut possit credi fide divina. Ergo, &c. *Prob. ant.* 1. Est revelata etiam formaliter, quamvis confusè & implicite. 2. Est revelata credibiliter. 3. Est sufficienter proposita ut revelata. Ergo, &c.

Prob. 1. pars ant. Conclusio legitime deducta ex duabus præmissis, est de conceptu integro & adæquato præmissarum illarum, ex quibus legitime deducitur, ut ostendi potest facili inductione. Hinc posito assensu præmissarum, assensus conclusionis legitime ex illis deductæ necessarius est saltem necessitate specificationis. Ergo conclusio legitime deducta ex duabus præmissis, continetur in illis formaliter, quamvis confusè & implicite, & consequenter est revelata etiam formaliter, quamvis confusè & implicite, si duæ illæ præmissæ sunt formaliter revelatæ.

Prob. 2. pars ant. Nam, ut supponitur, duæ præmissæ, ex quibus conclusio deducitur, sunt revelatæ credibiliter. Ergo & ipsa conclusio est credibiliter revelata; cum una & eadem sit conclusionis & præmissarum revelatio.

Prob. 3. pars ant. Nam hoc ipso, quod conclusio legitime deducitur ex duabus præmissis revelatis, sufficienter ostenditur esse de conceptu integro & adæquato præmissarum revelatarum, atque ita esse de integro & adæquato sensu revelationis; & consequenter sufficienter ostenditur & proponitur ut revelata etiam formaliter, licet confusè & implicite.

Conclusio igitur legitime deducta ex duabus præmissis formaliter revelatis, habet omnia requisita ad hoc ut possit credi fide divina. Talis est conclusio hujus syllogismi: Deus creavit mundum. Christus est Deus. Ergo Christus creavit mundum. Et istius: Omnes Apostoli acceperunt Spiritum sanctum. Petrus fuit Apostolus. Ergo Petrus accepit Spiritum sanctum. Quæ conclusiones proculdubio credi possunt fide divina, & appetitive certissime propter revelationem, in qua formaliter, quamvis confusè & implicite continentur, & contineri sufficienter deprehenduntur per legitimam illarum ex præmissis credibiliter revelatis illationem.

RES-

RESPONSIO II.

Conclusio legitime deducta ex maiore universali revelata credibiliter, & minore non revelata, sed certa certitudine metaphysica, vel physica, potest credi fide divina.

Prob. Nam talis conclusio habet omnia requisita, ut accedente imperio voluntatis, fide divina credatur. Ergo, &c. *Prob. ant.* 1. enim est revelata formaliter implicite. 2. Est revelata credibiliter. 3. Est sufficienter proposita, ut revelata credibiliter. Ergo, &c.

Prob. ant. quoad 1. partem. Nam conclusio, quae legitime deducitur ex maiore universali, est de integro & adequato conceptu illius. Ergo conclusio, quae legitime deducitur ex maiore universali revelata, est de integro & adequato sensu revelationis, qua maior illa revelatur. Ergo hoc ipso quod maior universalis est formaliter explicite revelata, simul & indivisibiliter, conclusio, quae ex illa maiore legitime deducitur, est revelata formaliter implicite.

Prob. 2. pars ant. Nam, ut supponitur, maior universalis revelata est credibiliter. Ergo & conclusio, quae ex illa legitime deducitur: nam revelatio maioris universalis est revelatio conclusionis, legitime ex illa deducta, ut probatum est.

Prob. 3. pars ant. Hoc ipso quod conclusio legitime deducitur ex maiore universali revelata, ostenditur esse revelata formaliter implicite: nam ostenditur contineri sub illa, & esse de illius integro & adequato conceptu, proindeque esse de integro & adequato sensu revelationis. Ergo hoc ipso quod conclusio legitime deducitur ex maiore universali revelata, per minorem certam metaphysicè vel physicè, certo ostenditur certitudine metaphysica vel physica, esse revelata formaliter implicite, & consequenter sufficientissime ostenditur & proponitur ut revelata formaliter implicite, & quidem per revelationem credibilem, supposito quod maior universalis sit revelata credibiliter.

Conclusio igitur legitime deducta ex maiore universali revelata credibiliter, per minorem certam metaphysicè vel physicè, habet omnia requisita ad hoc, ut accedente imperio voluntatis, fide divina credatur, ac proinde potest credi fide divina. Hinc quilibet nostrum potest fide divina credere se aliquando moriturum: nam quilibet nostrum potest sic argumentari: Omnis homo est mortalis. Ego sum homo. Ergo ego sum mortalis: in quo syllogismo maior est universalis, & formaliter explicite revelata credibiliter, Hebr. cap. 9. verbis illis: *Statutum est omnibus hominibus semel mori*. Minor vero est certa physicè. Similiter, qui legitime baptizavit infantem, potest fide divina credere infantem illum esse in statu gratiae; & si infans statim moriatur post baptismum, potest fide divina credere illum esse salvatum; quod etiam potest, etsi infans non statim post acceptum baptismum moriatur, modo moriatur ante usum rationis. Item qui sibi conscius est peccati mortalis, potest fide divina credere se esse privatum gratia sanctificante, & si moriatur impoenitens, supplicii aeterni addicendum.

Obj. 1. Idem iudicium esto de omnibus aliis syllogismis, quorum conclusio dicitur posse credi fide divina, ac de isto: Omnis homo est mortalis. Petrus est homo. Ergo Petrus est mortalis. Atqui in isto syllogismo, conclusio non potest credi fide divina. Ergo, &c. *Nego min. Probabis.* In isto syllogismo minor non potest credi fide divina: non enim est revelata. Ergo nec conclusio: nam conclusio sequitur debiliorem praemissam. *R. neg. conf. Ad prob. dist.* Conclusio sequitur debiliorem praemissam, si sumatur formaliter, hoc est, prout deducitur ex praemissis, & illis ut artificiosè dispositis, tanquam motivo assentiendi innititur, C. Si sumatur materialiter tantum, hoc est, non prout deducitur ex praemissis, & propter illas creditur, sed solum ut per illas sufficienter ostenditur esse revelata credibiliter, N.

Itaque conclusio in allato syllogismo potest sumi dupliciter. 1. formaliter, & prout deducitur ex praemissis.

Simonet Theol. Tom. II.

sis, artificiosè dispositis, & sic sumpta non potest credi fide divina quia sic sumpta creditur solum propter ipsas praemissas artificiosè dispositas, & sic connexas cum ejus veritate. 2. Materialiter, & prout immediate subjacet revelationi credibili, ipsi per praemissas evidenter applicatae, & sic potest credi fide divina, potest enim intellectus ex imperio voluntatis illi assentiri assensu appetitativo certissimo propter revelationem credibilem, cui immediate subjacere evidenter per praemissas cognoscitur, cum ad hoc nihil desit requisitum. Immediate autem subjacere revelationi credibili evidenter cognoscitur per praemissas, hoc ipso, quod per minorem particularem evidenter evidenter deducitur ex maiore universali revelata credibiliter: nam hoc ipso evidenter cognoscitur esse formaliter implicite revelata in maiore, & consequenter immediate subjacere revelationi, qua maior est revelata credibiliter.

Dices. Gratis dicitur conclusionem in allato syllogismo esse revelatam formaliter implicite in maiore revelata. *R. neg. Probabis.* Cum Deus revelavit omnem hominem esse mortalem, non revelavit Petrum esse hominem. Ergo nequidem implicite revelavit illum esse mortalem. *R. neg. confeq.* Nam ad hoc ut Deus revelando omnem hominem esse mortalem, revelaret implicite Petrum esse mortalem, sufficit quod Petrus sit homo, quia hoc ipso quod Petrus est homo, haec propositio, Petrus est mortalis, continetur formaliter implicite in illa, Omnis homo est mortalis; & consequenter hoc ipso quod Petrus est homo, qui dicit, Omnis homo est mortalis, dicit formaliter implicite, Petrus est mortalis.

Amplius. Hoc ipso quod Petrus est homo, participat rationem communem, significatam per subjectum hujus propositionis, Omnis homo est mortalis. Ergo hoc ipso quod Petrus est homo, subjectum hujus propositionis, Omnis homo est mortalis, supponit pro Petro, proindeque Petrus continetur formaliter implicite in hac propositione, Omnis homo est mortalis. Nam propositio universalis continet formaliter implicite omnia singularia, quae participant rationem communem, significatam per ejus subjectum, & pro quibus proinde subjectum ejus supponit. Ergo hoc ipso quod Petrus est homo, de eo formaliter implicite affirmatur quod sit mortalis, cum dicitur, Omnis homo est mortalis. Quod praesertim verum est respectu Dei, qui cum dicit omnem hominem esse mortalem, actu cogitat de omnibus singularibus, pro quibus supponit subjectum propositionis.

Instabis. Conclusio in allato syllogismo non sequitur per se & immediate ex maiore revelata, sed solum mediate & per accidens, ratione scilicet minoris particularis, naturaliter cognita. Ergo conclusio in allato syllogismo non est magis revelata, quam minor illa particularis. *R. conclusionem in allato syllogismo non deduci ex maiore revelata, nisi mediante minore particulari, sed deduci per se, & contineri formaliter immediate in maiore revelata, & hanc continentiam evidenter apparere per minorem particularem, qua mediante, conclusio ex maiore revelata deducitur per se; sicque per minorem particularem subsumptam evidenter apparere conclusionem in allato syllogismo esse revelatam formaliter implicite in maiore revelata. Unde neg. confeq.*

Instabis. Conclusio in allato syllogismo non potest participare esse revelatum, nisi per minorem particularem subsumptam. Ergo conclusio non est magis revelata, quam minor particularis subsumpta. *R. neg. ant.* Nam conclusio in allato syllogismo participat esse revelatum hoc ipso, quod continetur formaliter implicite in maiore revelata: hoc ipso enim est de integro & adequato sensu revelationis, qua maior revelata est; quamvis hoc non cognoscatur evidenter, nisi per minorem particularem subsumptam, cujus totum munus est applicare conclusioni revelationem majoris relatè ad nos, hoc est, nobis evidenter ostendere conclusionem esse formaliter implicite

L 2 reve-

revelatam in maiore revelata; proindeque prudenter credi posse assensu super omnia firmo propter revelationem maioris.

RESPONSIO III.

Conclusio legitimè deducta ex maiore universali revelata credibiliter, & minore non revelata, sed evidente evidentiā magna morali absoluta, & respectu omnium excludente omnem prudentem dubitationem, est in objecto materiali fidei respectu omnium, & potest ab omnibus credi fide divina.

Prob. Nam 1. talis conclusio est revelata formaliter implicite in maiore universali revelata credibiliter. 2. Quod ita sit revelata, evidens est evidentiā magna morali absoluta, & respectu omnium excludente omnem prudentem formidinem, & consequenter est etiam respectu omnium sufficientissime explicata & proposita, ut revelata formaliter implicite in maiore revelata credibiliter. Ergo habet etiam respectu omnium quidquid requiritur ut possit credi fide divina, Ergo, &c. Hinc ab omnibus sufficienter instructis potest & debet fide divina credi Ecclesiam Romanam esse veram Ecclesiam; quia ex una parte credibiliter revelatum est Ecclesiam illam esse veram Ecclesiam, quæ est una, sancta, catholica, & apostolica; & ex altera parte evidens est evidentiā magna morali, characteres ipsos soli Ecclesiæ Romanæ convenire.

Obj. Adultus suscipiens baptismum, non potest credere fide divina se justificatum esse; quamvis credibiliter revelatum sit omnibus baptismum debite suscipientibus gratiam conferri, & evidentiā moralem habeat se baptismum cum dispositionibus requisitis suscepisse. Ergo, &c. R. adultum illum non habere evidentiā illam magnam moralem, de qua loquimur, & quæ sufficit ad excludendam omnem prudentem formidinem de opposito: potest enim prudenter dubitare de valore vel effectu sui baptismi, & prudenter dicere: Fortasse baptismum non suscepit, aut inutiliter suscepit; potest, inquam, propter hanc rationem generalem, quod, quamvis rarissime, contingat baptismum invalide conferri ob defectum intentionis in ministro, aut sine effectu suscipi ob defectum dispositionum in suscipiente, ipso non advertente.

Porro quia non habet rationem ullam particularem, propter quam possit prudenter dubitare de valore sui baptismi, & ita non potest prudenter dubitare de valore sui baptismi, quantum requiritur ad prudentem illius iterationem, etiam sub conditione; habet quidem certitudinem de valore baptismi sui moralem aliquam & late dictam, per quam excluditur omnis anxietas animi circa valorem baptismi, & ejus iteratio etiam sub conditione illicita redditur, sed non habet certitudinem, per quam revelatio maioris revelata possit sufficienter applicare conclusioni, quæ ex illa maiore deducitur, ad hoc ut possit fide divina credi; cum non obstante illa, quam habet, certitudine, prudenter dubitetur, quod conclusio contingatur in maiore revelata.

RESPONSIO IV.

Conclusio legitimè deducta ex maiore universali omnino certa, licet non revelata, & ex minore omnino absolute revelata credibiliter, fide divina credi potest.

Prob. Illud potest credi fide divina, quod potest credi propter revelationem credibilem. Atqui conclusio legitimè deducta, &c. potest credi propter revelationem credibilem. Ergo, &c. *Prob. min.* Illud potest credi propter revelationem credibilem, quod habet necessariam connexionem cum veritate revelationis credibilis, & hanc connexionem habere certissime cognoscitur. Atqui conclusio legitimè deducta, &c. habet necessariam connexionem cum veritate revelationis credibilis, & hanc connexionem habere certissime cognoscitur: nam 1. habet necessariam connexionem cum veritate minoris, quæ omnino absolute revelata est credibiliter, ut supponitur. 2. Hanc cum veritate minoris connexionem

habere certissime cognoscitur per maiorem universalem omnino certam. Ergo, &c.

Hinc fide divina credi potest conclusio hujus syllogismi: Omnis homo est risibilis. Christus est homo. Ergo Christus est risibilis. Item fide divina credi potest conclusio istius: Omnis homo habet voluntatem humanam. Sed Christus est homo. Ergo Christus habet voluntatem humanam: nam in utroque syllogismo conclusio habet necessariam connexionem cum veritate revelationis credibilis: habet enim necessariam connexionem cum veritate minoris revelata credibiliter. Præterea, quod habeat necessariam connexionem cum veritate revelationis credibilis, evidens est evidentiā magna morali absoluta: evidens enim est evidentiā magna morali absoluta eam habere necessariam connexionem cum veritate minoris revelata credibiliter: nam tam evidens est eam habere connexionem necessariam cum veritate minoris revelata, quam est evidens maiorem universalem esse veram. In utroque autem syllogismo maior est evidens evidentiā magna morali absoluta, & respectu omnium sufficiente ad excludendam omnem prudentem formidinem. Ergo in utroque syllogismo conclusio habet omnia requisita, ut possit credi fide divina.

Obj. In hoc syllogismo: Omnis homo est risibilis. Christus est homo. Ergo Christus est risibilis: conclusio non est revelata. Ergo non potest credi fide divina. R. dist. ant. Conclusio non est revelata formaliter & immediate, nequidem implicite, C. ant. Non est revelata virtualiter & mediate. N. ant. Itaque hæc conclusio, Christus est risibilis, non est quidem revelata formaliter & immediate etiam implicite, quia non continetur formaliter implicite in illa propositione universali explicitè revelata. At est revelata virtualiter & mediate, mediante scilicet minore syllogismi revelata credibiliter; cum enim habeat necessariam connexionem cum veritate revelationis credibilis, tam est dignum assensu super omnia firmo propter revelationem illam, quam si esset revelatum formaliter & immediate, sive implicite, sive etiam explicitè, modo omnino certum sit, quod hanc connexionem habeat, proindeque revelatum est virtualiter & æquivalenter; hoc est in ordine ad obtinendum assensum super omnia firmum, habet virtutem revelati formaliter & immediate, eique æquivaler.

Dices. Actus, quo creditur hæc conclusio, Christus est risibilis, non est certior, quam actus quo creditur hæc maior non revelata. Omnis homo est risibilis. Sed actus, quo creditur hæc maior non revelata. Omnis homo est risibilis, non habet certitudinem fidei. Ergo nec actus, quo creditur hæc conclusio, Christus est risibilis, qui proinde non magis est actus fidei divinæ, quam alter. R. dist. maj. Actus quo creditur hæc conclusio &c. quando intellectus assentitur conclusioni propter præmissas artificiosas inter se dispositas, C. maj. Unde tunc actus, quo creditur conclusio, non est, nec potest esse actus fidei divinæ. Quando intellectus assentitur conclusioni propter connexionem necessariam, quam habet cum veritate revelationis, qua una est præmissis revelata est credibiliter, N. majorem: tunc enim actus, quo creditur conclusio, habet certitudinem appetitivè summam, quia tunc voluntas ex pio credulitatis affectu intellectum efficaciter applicat ad assentendum conclusioni assensu super omnia firmo propter revelationem, tempore autem saltem natura prius sufficienter applicatam conclusioni per evidentem assensum maioris non revelata. Tunc ergo actus, quo creditur conclusio, est actus fidei divinæ.

At inquit. Certitudo actus, quo creditur hæc conclusio, Christus est risibilis, etiam propter necessariam connexionem, quam habet cum revelatione minoris revelata credibiliter, fundatur in certitudine actus, quo creditur hæc maior non revelata, Omnis homo est risibi-

risibilis. Ergo non potest esse major: nam ædificium non potest esse firmius fundamento. R. neg. ant. Nam certitudo actus, quo creditur hæc conclusio, Christus est risibilis, propter necessariam connexionem, quam habet cum revelatione minoris revelatæ credibiliter, fundatur in sola auctoritate primæ veritatis revelantis, & solum supponit evidentem assensum majoris non revelatæ, ut sufficientem applicationem revelationis ad conclusionem, sine qua applicatione voluntas non posset prudenter imperare intellectui, ut assentiatur conclusioni assensu super omnia firmo propter auctoritatem primæ veritatis revelantis.

RESPONSIO V.

Generaliter omnis conclusio legitimè deducta ex una præmissa absolute revelata credibiliter, & ex altera omnino certa, & consequenter evidente evidentiæ vel metaphisicæ, vel physicæ, vel magna morali absoluta, est de fide quoad potentiam credendi, imò & quoad credendi obligationem, saltem post definitionem & præceptum Ecclesiæ.

Sequitur ex dictis hætenus. Et verò omnis ejusmodi conclusio est credibiliter revelata vel formaliter implicite, vel saltem virtualiter, & talem esse certum est respectu omnium certitudine excludente omnem prudentem dubitationem. Ergo, &c. Hinc de fide est, & quoad potentiam, & quoad obligationem credendi, quod Christus habeat corpus verum, & non apparens tantum; quod Christus habeat animam rationalem; quod Christus habeat voluntatem humanam; quod omnia & singula mortalia, quorum memoria habetur post diligentem conscientiam discussionem, sint constituenda in Sacramento Pœnitentiæ; quod Ecclesia Romana sit vera Christi Ecclesia, &c.

Item de fide est saltem quoad potentiam credendi pro unoquoque nostrum, quod sit moriturus; quod sit resurrecturus ante extremum iudicium; quod pro ipso Filius Dei descenderit de cœlis, &c. Dixi, saltem quoad potentiam credendi, quia fortè unicuique nostrum sufficit, si confusè credat se moriturum, resurrecturum, pro ipso Filium Dei descendisse de cœlis, &c. credendo scilicet statutum esse omnibus hominibus mori, mortuos omnes resurrecturos ante diem iudicii, Filium Dei pro nobis descendisse de cœlis, ut dicitur in Symbolo, &c.

Item hoc ipso quod de fide est unum è duobus contradictoriis vel contrariis esse verum, quia scilicet credibiliter revelatum est, ut verum; hoc ipso, inquam, de fide est, quod alterum sit falsum, quia hujus falsitas habet necessariam & evidentem connexionem cum veritate revelationis, qua illud credibiliter revelatum est ut verum, & consequenter hoc fide divina credi potest esse falsum propter eandem revelationem, propter quam illud fide divina creditur esse verum.

Quæres. Quid sit sentiendam de conclusione, quæ legitimè deducitur ex una præmissa revelata credibiliter, & altera non revelata, sed verisimili, aut evidente evidentiæ morali magna respectivè.

R. 1. Si altera præmissa, non revelata, sit evidens evidentiæ morali magna respectivè, conclusio est de fide, saltem quoad potentiam credendi, respectu eorum, pro quibus ad credendum fide divina sufficit evidentiæ morali magna respectivè: nam respectu eorum, revelatio, per quam altera præmissa revelata est credibiliter, sufficienter applicatur conclusioni, sufficienterque conclusio proponitur ut credibiliter revelata vel formaliter implicite, si præmissa revelata, sit propositio universalis; vel saltem virtualiter, si præmissa revelata est propositio particularis.

R. 2. Si altera præmissa non revelata, est solum verisimilis, hoc est, nixa aliquo gravi fundamento, sed non habente evidentiæ moralem magnam relativam, nec respectivè excludentem omnem prudentem dubitationem, tunc conclusio non est de fide, etiam quoad potentiam credendi, quia tunc non potest prudenter credi assensu super omnia firmo propter revelationem præmissæ revelatæ credibiliter, in qua tamen revela-

Simonnet Theol. Tom. II.

tione implicite contineri vel cum ea connexam esse supponimus; non potest, inquam, propter defectum sufficientis applicationis; quia videlicet non constat sufficienter illam contineri formaliter implicite in præmissa revelata, aut cum ejus veritate necessariam habere connexionem. Tunc igitur conclusio est verisimiliter de fide quoad se, hoc est, tunc solum verisimile est quod conclusio participet rationem formalem fidei divinæ. Unde qui verisimiliter negant hanc conclusionem esse de fide, aut esse ullo modo revelatam, non sunt hæretici nequidem materialiter.

DISPUTATIO III.

De Actu interno fidei.

ARTICULUS I.

Utrum actus fidei divina sit certus, & quanta sit ejus certitudo.

NOta. Certitudo formalis, de qua hic agitur, includit duo, infallibilitatem scilicet, & firmitatem actus formaliter assecurantis intellectum de veritate objecti. Infallibilitas actus est ejus necessaria conformitas cum objecto; firmitas verò, adhesio ad objectum, excludens omnem actualem dubitationem in eo posita quod actus saltem virtualiter & exercite asserit objectum non posse aliter se habere. Itaque actus certus est actus necessariò conformis objecto, & ita adherens illi, ut excludat omnem actualem dubitationem circa illud. Hinc actus erroneus non est certus, quantumvis firmiter adhæreat objecto ut vero, quia non est conformis, & multo minus necessariò conformis est objecto. Hinc etiam actus opinativus, quo quis credit Deum existere, non est certus, licet sit necessariò verus, & tanta necessitate verus, quanta Deus existit, quia non sic adheret objecto suo, ut sit impossibilis eum omni actuali dubitatione.

Nota iterum. Certitudo formalis non consistit in indivisibili, sed admittit magis & minus tum ex parte infallibilitatis, tum ex parte adhesionis ad objectum. Nam 1. infallibilitas actus eo major est, quo sunt plura & infallibiliora principia, ex quibus oritur. 2. Firma ad objectum adhesio alia major est intensivè, alia minor. Item alia major est appetitivè, alia minor. Eò autem firma adhesio ad objectum major est appetitivè, quod veritas judicata pluribus aliis veritatibus etiam certis præfertur, quod fit per assensum appetitivè majorem, virtualiter saltem & exercite judicando alias veritates, quantumvis certas & evidentes, potius negandas, aut in dubium revocandas, supposito quod ex imperio voluntatis negari aut in dubium revocari possent, quam veritatem judicatam, quando cum ea pugnare viderentur.

Nota 3. Cum inter veritates aliæ sint per se notæ & evidentes, aliæ verò non, & eatenus obscuræ, quæ intellectui proponuntur tantum per motiva moraliter evidentiæ, firma ad objectum adhesio duplex est, una necessaria, & altera libera. Necessaria oritur ex evidentiæ objecti per se noti, debite apprehensæ, & excludit non solum omnem dubitationem actualem, sed etiam omnem potentiam dubitandi. Libera oritur saltem ex parte à libero nutu voluntatis, prudenter applicantis & determinantis intellectum ad assentiendum objecto ut vero: ita ut per actum suum virtualiter saltem & exercite judicet illud non posse aliter se habere; quæ adhesio, cum sit libera, sic excludit omnem dubitationem actualem, ut relinquat potentiam dubitandi antecedentem, quia relinquit in voluntate potentiam antecedentem non applicandi & determinandi intellectum ad actum impossibilem cum omni dubitatione actuali.

Dixi autem, voluntatis prudenter applicantis, &c. Nam si voluntas imprudenter applicat & determinat

L 3 intel-

Intellectum ad firmum objecti assensum; quod fiet, si ex levi fundamento applicet & determinet; tunc non erit certitudo, sed pertinacia, ut accidit in haeticis, firmiter assentientibus articulis falsis, vel etiam veris, sed absque sufficienti propositione.

RESPONSIO I.

Actus fidei divinae infallibilior est quovis assensu naturali, quantumvis evidenti, qui non versatur circa perfectionem aliquam Dei necessariam.

Prob. Nam actus fidei divinae tanta necessitate verus est, quanta necessitate ex hypothesei revelationis objectum revelatum tale est, quale revelatur à Deo. Atqui summa necessitate ex hypothesei revelationis objectum revelatum tale est, quale revelatur à Deo: nam summè implicat Deum revelantem falli aut fallere, Ergo actus fidei divinae summa necessitate verus est, quanta necessitate verus est nullus assensus naturalis, quantumvis evidens, qui non habet pro objecto perfectionem aliquam Dei necessariam. Nam v.g. licet absolute & simpliciter repugnet me non vivere, ex hypothesei quod experiar me vivere, tamen minùs repugnat, quàm repugnet Deum revelantem falli aut fallere; & potius fieri posset me non vivere, etiam ex hypothesei quod experiar me vivere, quam Deum revelantem falli aut fallere. Igitur licet absolute & simpliciter repugnet me non vivere ex hypothesei, quòd experiar me vivere, hæc tamen repugnantia non est summa, nec tanta, quanta est ad hoc ut Deus revelans fallat vel fallatur, & consequenter quanta est ad hoc ut objectum revelatum ex hypothesei revelationis, non sit tale, quale revelatur à Deo.

Quod si actus fidei divinae infallibilior est actu, quo experior me vivere, est à fortiori infallibilior actibus experimentalibus, & evidentibus, quibus experimur solem existere & lucere, ignem existere & ardere, aquam existere & frigidam esse, &c. Nam ii actus non sunt absolute infallibiles: absolute enim possent esse, non existente sole, aut igne, aut aqua, &c. Unde non habent nisi infallibilitatem physicam, quæ non est major evidentia magna morali absoluta, quæ est de rebus, quæ nunquam aliter contingunt, quamvis absolute possent aliter contingere.

Ex dictis facile etiam intelligitur actum fidei divinae infallibiliorem esse omni assensu naturali scientifico de rebus creatis, imò omni assensu naturali primorum principiorum, & objectorum per se notorum, quales sunt actus quibus judicamus totum esse majus sua parte, duo & duo esse quatuor, &c. Cum enim nullum objectum creatum, nulla veritas creata habeat summam necessitatem, nullus assensus naturalis circa veritatem creatam, quantumvis supponatur esse evidens, habere potest summam infallibilitatem, & qualem habet actus fidei divinae.

Dixi autem in resp. Qui non versatur circa perfectionem aliquam Dei necessariam: nam v.g. assensus naturalis sive scientificus, sive etiam opinativus tantum, quo judicamus Deum existere, sapientem esse, omnipotentem esse, &c. habet summam infallibilitatem: tanta enim necessitate verus est, quanta necessitate Deus existit, & sapiens, & omnipotens est. Summa autem necessitate Deus existit, sapiens est, omnipotens est, &c. Ergo assensus naturalis, etiam opinativus, quo quis judicat Deum existere, sapientem esse, omnipotentem esse, &c. habet summam infallibilitatem, & consequenter tantam, quantum habet omnis actus fidei divinae.

RESPONSIO II.

Actus fidei divinae ex merito objecti appetitativè saltem firmior est omni assensu naturali, quantumvis evidenti.

Prob. Nam actus fidei divinae est ille quo intellectus assentitur veritati revelatae propter revelationem divinam ex imperio voluntatis prudenter ipsum applicantis & determinantis ad assentiendum modo appetitativè saltem proportionato infallibilitati reve-

lationis divinae. Atqui talis assensus ex merito objecti est saltem appetitativè firmior quovis assensu naturali, quantumvis evidenti: nam infallibilitas revelationis divinae summa est, & longè superat infallibilitatem cuiuscumque evidentiae naturalis, quantumvis magnæ. Ergo, &c.

Confirm. Quia actus fidei divinae ex merito objecti est in ratione adhesionis ad objectum summus appetitativè saltem: cum enim infallibilitas, & consequenter auctoritas revelationis divinae sit summa, exigit adhesionem ad objectum saltem appetitativè summam. Atqui nullus assensus naturalis, quantumvis evidens, est appetitativè summus in ratione adhesionis ad objectum ex merito objecti: nam si quis esset, certè in tantum esset, in quantum per illum saltem virtualiter & exercitè affirmaretur ex merito objecti omnes alias veritates potius negandas, vel in dubium revocandas esse, quàm veritatem per illum judicatam, sive, quod eodem redit, præ illius evidentia omnem aliam evidentiam, & omne aliud motivum in oppositum contemnendum esse. Atqui ejusmodi nullus est: nullum enim motivum naturale tale est, nullaque talis & tanta evidentia naturalis, ut intellectus prudenter & rationabiliter affirmare possit, sive formaliter, sive virtualiter, aliud motivum quodcumque, aliameve quancumque evidentiam in oppositum contemni posse: quia nullum motivum naturale tale est, nullaque talis & tanta evidentia naturalis, ut habeat summam infallibilitatem & auctoritatem in ratione movendi: hæc enim est prerogativa solius primæ veritatis revelantis. Ergo, &c.

Dixi autem, ex merito objecti: quia nihil verat, quin assensus merè naturalis, sive evidens, sive etiam inevidens, sit appetitativè summus, & consequenter tam firmus, quàm assensus fidei divinae; sed talis non erit, nisi præter meritum objecti. Sic actus quo haeticus errori suo adhæret, potest esse summus appetitativè ex imprudenti voluntatis imperio ultra omne objecti meritum. Sic ethnicus v.g. potest veritati demonstratæ adhære assensu appetitativè summo, sed irrationabiliter, & sine merito objecti. Nullus tamen ex his actibus potest dici habere certitudinem appetitativè summam, quia sicut ad veram certitudinem requiritur actus firmitas rationalis, & fundata in merito objecti, ita ad veram certitudinem appetitativè summam requiritur summa firmitas appetitatio rationalis, nec meritum objecti excedens. Unde solus actus fidei divinae potest habere certitudinem appetitativè summam, quia solus potest rationabiliter & ex merito objecti habere firmitatem appetitativè summam, propter summam infallibilitatem & auctoritatem primæ veritatis revelantis.

RESPONSIO III.

Actus fidei divinae est absolute & simpliciter certior omni omnino assensu naturali, sive obliquo, sive etiam evidenti, quantacumque supponatur esse hæc evidentia.

Prob. auctoritate SS. Patrum. Pro omnibus sit S. Augustinus, lib. 7. Confess. cap. 10. *Audivi*, inquit, *sicut auditur in corde*, & non erat unde dubitarem, *faciliusque dubitarem me vivere, quàm non esse veritatem, quæ per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, hoc est, quæ summam evidentiam credibilitatis, vel potius simplicem evidentiam habet ex signis mirabilibus, quæ in ejus confirmationem facta sunt, sic ut per ea quasi oculis percipiatur: loquitur enim S. Doctor de evidentia credibilitatis, aut potius de evidentia simplici, quam habent mysteria nostræ fidei, non de evidentia naturali, qua cognoscimus ex creaturis existentiam & alias perfectiones Dei, quæ evidentia procul dubio minor est ea, qua uniuscuique experitur se vivere. Unde si de illa loqueretur S. Augustinus, non diceret: *Facilius dubitarem me vivere*. Ergo secundum Augustinum, fides divina superat certitudine omnes assensus naturales, sive scientificos, sive experimentales, etiam maximè evidentes.

Ratio est, quia fides divina ob eminentiam sui motivi

tivi habet summam infallibilitatem, & firmitatem adhæſionis ad objectum appetitativè summam ex merito objecti, quorum neutrum habet, aut saltem utrumque non habet ullus assensus naturalis; quia quamvis inter assensus naturales multi sint absolute & simpliciter, & aliqui summe infallibiles, nullum tamen in statu præſentis vitæ motivum est, quod habeat summam infallibilitatem; præter revelationem primæ veritatis. Unde in statu præſentis vitæ, præter revelationem primæ veritatis, nullum est aliud motivum, quod fundare possit firmitatem adhæſionis summam appetitativè, proindeque præter fidem divinam non est alius actus, qui habeat firmitatem adhæſionis appetitativè summam ex merito objecti.

Obj. 1. Per actum fidei divinæ non sum certior de veritate revelata, quam de existentia revelationis. Atqui per actum fidei divinæ non sum certior de existentia revelationis, quam certus sum me existere per actum quo experior me existere. Ergo per actum fidei divinæ non sum certior de veritate revelata, quam certus sum me existere per actum, quo experior me existere, & consequenter actus fidei divinæ non est certior actu naturali, quo experior me existere. *Prob. min.* Quia non mihi minor, imò major est ratio dubitandi de existentia motivorum, quibus suadetur existentia revelationis, quam de existentia mea: neque minorem, imò majorem habeo evidentiam circa existentiam meam, quam circa motiva, quibus Deum revelasse ostenditur. Ergo, &c.

R. 1. Majorem veram esse cum enim per actum fidei divinæ non adhaream firmiter veritati revelatæ, nisi quia firmiter adhareo existentie revelationis per eundem actum, necesse est ut per actum fidei eadem omnino, & non majori vel minori firmitate adhaream veritati revelatæ, & existentie revelationis: & consequenter per actum fidei, quo adhareo veritati revelatæ propter revelationem, & revelationi propter ipsam, non possum esse magis securus de veritate revelata, quam de existentia ipsius revelationis.

R. 2. neg. minorem. Nam per actum fidei divinæ habeo certitudinem summam de existentia revelationis, qualem sanè certitudinem non habeo de existentia mea per actum quo experior me existere. Per actum autem fidei divinæ habeo summam certitudinem de existentia revelationis, quia per hunc actum revelationi propter ipsam ut virtualiter in se reflexam adhareo firmiter firmitate appetitativè summa ex merito objecti: cum enim Deus revelando veritatem aliquam, virtualiter revelet se revelare, revelatio divina, supposita sufficienti evidentia credibilitatis, digna est propter summam suam infallibilitatem, in ipsam virtualiter reflexam, assensu appetitativè summo.

Ad prob. min. R. dist. Non est mihi minor ratio dubitandi de existentia revelationis, sumpta relatè ad motiva credibilitatis, quibus evidenter ostenditur etiam evidentia magna morali absoluta, quam de propria existentia. C. Non est mihi minor ratio dubitandi de existentia revelationis, sumpta relatè ad summam ejus infallibilitatem in ipsam virtualiter reflexam, N. Unde possum certior esse de existentia revelationis per actum quo judico existentiam revelationis propter summam ejus infallibilitatem in ipsam virtualiter reflexam, quam certus sum me existere per actum quo experior me existere: licet non possim certior esse de existentia revelationis per actum quo illam judico propter evidentiam etiam magnam moralem absolutam, quam habet à motivis credibilitatis. At primus actus, non secundus, est actus fidei divinæ.

Obj. 2. Actus, quo evidenter judico solem existere, excludit omnes dubitationes etiam involuntarias. Ergo certior est actu fidei divinæ: nam actus fidei divinæ non excludit dubitationes involuntarias. *R. neg. conseq.* & probationem ejus; & dico, actum fidei divinæ excludere omnes dubitationes non solum voluntarias, sed etiam involuntarias. Quod sic ostendo. Actus scientificus excludit dubitationes involuntarias. Ergo & actus fidei divinæ. *Prob. conseq. A.*

Simonet Theol. Tom. II.

Actus scientificus excludit dubitationes involuntarias, quia saltem virtualiter affirmat objectum non posse aliter se habere; unde non potest stare cura hoc judicio formidoloso: Fortè res aliter se habet. Atqui pariter fides divina saltem virtualiter affirmat veritatem revelatam non posse aliter se habere. Ergo fides divina tam excludit dubitationes involuntarias, quam actus scientificus. *Prob. min.* Nam si naturalis evidentia demonstrationis sufficit ad hoc ut intellectus affirmet objectum demonstratum non posse aliter se habere, à fortiori summa infallibilitas revelationis, supposita sufficienti evidentia credibilitatis, sufficit ad hoc ut intellectus ex imperio voluntatis affirmet veritatem revelatam aliter se habere non posse.

Itaque quando fideles videntur experiri dubitationes involuntarias in ipso actuali exercitio fidei, hoc non fit, quia re ipsa dubitationes involuntariæ coexistunt actibus fidei, sed quia actibus fidei ita permiscetur, & sine mora perceptibili succedunt, ut videantur illis coexistere. Vel dicendum est, quod tunc actibus fidei coexistant, non actus judicativi, sive actus, quibus, licet involuntariè, judicet intellectus fortasse rem aliter se habere, in quibus judiciis consistunt dubitationes involuntariæ; sed actus merè apprehensivi, sive actus quibus intellectus merè percipit species judiciorum formidolosorum in phantasia excitatas, vel à demonæ, vel ab alia quacunque causa naturali.

Dices. Saltem actus, quo evidenter judico solem existere, magis removet omnem dubitationem involuntariam, quam actus fidei divinæ: ergo certior est. *Probabis ant.* Nam nunquam experior ullam dubitationem involuntariam circa existentiam solis? cum tamen nullus ferè ut fidelis, qui identidem non patiatur aliquas dubitationes involuntarias circa veritatem rerum revelatarum, aut revelationum existentiam.

R. neg. ant. Imò fides divina magis removet omnem dubitationem involuntariam, quam actus, quo evidenter judico solem existere: cum enim sit appetitativè firmior, & ita firmius affirmet rem non posse aliter se habere, minus compari potest dubitationem etiam involuntariam.

Ad prob. ant. R. me nunquam experiri dubitationes involuntarias circa existentiam solis, quia evidentia illa magna, qua evidenter cognosco solem existere, est maxime proportionata intellectui meo, eique faciliè ac toties occurrit, quoties cogito de sole, & occurrendo rapit ac determinat ad evidens judicium de existentia solis. Unde nunquam experior dubitationes involuntarias circa existentiam solis; non quia actus, quo evidenter judico solem existere, magis removet omnem dubitationem involuntariam, sed quia quoties cogito de sole, habeo actum illum, aut æquivalentem.

E contra philosophus, qui evidenter & demonstrativè per creaturas scit Deum existere, & providere universo, identidem patitur dubitationes involuntarias circa existentiam Dei & ejus providentiam; quia evidentia illa, quamvis magna, qua, cum præſens est, evidenter judicat Deum existere, & providere universo, non est improporcionata intellectui; unde non ita faciliè, nec toties occurrit intellectui, quoties Philosophus cogitat de existentia Dei, & ejus providentia, sicque Philosophus non toties habet actum, quo evidenter judicat Deum existere & universo providere, quoties cogitat de existentia & providentia divina.

Similiter fidelis identidem patitur dubitationes involuntarias circa veritates revelatas, & revelationes divinas, non quia actus fidei divinæ minus removet dubitationes involuntarias, sed quia cum actu cogitat fidelis de veritatibus revelatis aut revelationibus divinis, non semper habet actum fidei, aut evidentiam aliquam cum dubitationibus involuntariis impossibilem.

Dices iterum. Ille actus est firmior, à quo intellectus minus potest dimoveri, ut assentiatur opposito. Atqui intellectus minus potest dimoveri ab actu, quo

evidenter cognoscit solem existere, ut opposito assentiatur, quàm ab actu, quo credit veritatem aliquam propter revelationem divinam, ut docet experientia. Ergo, &c. *R. neg. maj.* Nam ex eo quòd intellectus minus possit dimoveri ab actu aliquo, ut assentiatur opposito, sequitur tantum, quòd actus ille sit magis necessarius, quòd sit minus in potestate cognoscentis, ut habeat vel non habeat illum; quòd sit clarior, quòd habeat objectum evidens ea evidentiā, quā faciliè occurrit intellectui.

Probabis tamen maiorem negatam. Actus, à quo intellectus minus dimoveri potest, ut assentiatur opposito, magis removet à dissensu objecti. Ergo firmior est. *R. neg. ant.* Nam non hoc ipso magis removet à dissensu objecti, sed solum magis necessario removet, vel, si vis, solum facit, ut minus sit in potestate cognoscentis dissentire objecto, & assentiri opposito. Quo non obstante, actus fidei divinæ simpliciter removet magis dissensu objecti, quàm actus, quo evidenter cognoscitur solem existere; cum simpliciter removeat magis dubitationes, etiam involuntarias, ut ostensum est.

Præterea, quòd fides divina simpliciter removeat magis à dissensu objecti, quàm actus quo evidenter cognoscitur solem existere, manifestum est ex eo, quòd actus, quo evidenter cognoscitur solem existere, non sit talis, ut evidentiā qualibet apparens in oppositum, omnem vim movendi intellectum in eius concursu amissura, & vi ejus contemnenda sit. At evidentiā apparens, etiam quoad speciem tantā, quantā est evidentiā hujus veritatis. Sol existit, pugnans cum testimonio divino, amitteret omnem vim movendi intellectum in concursu fidei divinæ, & vi illius contemneretur. Quod etiam verum est de evidentiā vera, si per impossibile pugnaret cum revelatione divina sufficienter proposita. Dico, si per impossibile; quia fieri non potest ut evidentiā vera pugnet cum revelatione divina: cum enim Deus non possit revelare falsum, non potest revelare oppositum veræ evidentiæ.

Ratio autem disparitatis pro fide divina, & actu quo evidenter cognoscitur solem existere, est, quia hic actus nequidem virtualiter & exercitè affirmat omnem aliam evidentiā repugnantem, contemnendam esse præ evidentiā qua constat solem existere; & si affirmaret, præter meritum objecti affirmaret: neque enim evidentiā, qua constat solem existere, talis est, ut præ illa omnis aliā evidentiā merito contemni possit. At actus fidei divinæ saltem virtualiter & exercitè affirmat præ testimonio divino, propter quod veritatem revelat assentitur, contemnendum esse aliud quodcumque motivum in oppositum, omnemque evidentiā repugnantem, quantacumque appareat, esse contemnendam, in qua virtuali & exercitè affirmatione consistit summa appetitio fidei divinæ, sufficienter fundata in summa infallibilitate & auctoritate testimonii divini.

Dices 3. Actus, quo evidenter cognoscitur solem existere, summè removet à dissensu objecti. Ergo tam removet à dissensu objecti, quàm actus fidei divinæ. *Neg. ant. Probabis.* Simpliciter & necessario removet intellectum à dissensu objecti. Ergo summè removet. *R. neg. conseq.* Nam inter assensus naturales simpliciter & necessario removeantes intellectum à dissensu objecti, alii magis, alii minus removeant, pro majori vel minori evidentiā objecti. Item assensus supernaturalis evidens magis removet intellectum à dissensu objecti, quàm assensus naturalis evidens, quia assensus supernaturalis evidens, firmior est assensu naturali evidenti.

Denique aliud est simpliciter & necessario remove re intellectum à dissensu objecti, & aliud summè remove re; sicut aliud est amare necessariò, & aliud summè amare. Sicut ergo iustus amore proprio ordinato amat se ipsum necessariò, nec tamen se ipsum amat summè; ita intellectus per actum, quo evidenter cognoscit solem existere, simpliciter & necessario removetur à dissensu objecti, nec tamen summè removetur, quia per actum evidentem & necessarium removetur,

sed non per actum summè appetitivum: cum è contra summè removeatur per actum fidei divinæ, quàmvis non necessariò, quia removetur per actum objecti summè appetitivum, quàmvis non necessariò & evidentem, sed obcurum & liberum.

Dices 4. Actus, quo evidenter cognoscitur solem existere, excludit non solum formidinem actualem, sed etiam potentiam antecedentem formidandi. Ergo firmior est, quàm actus fidei divinæ quæ excludit solum formidinem actualem. *R. neg. conf.* Nam quàmvis fides divina non excludat potentiam antecedentem formidandi, quia est actus obscurus & liber, nihilominus longè magis excludit formidinem actualem, quàm actus quo evidenter cognoscitur solem existere, quia longè major est appetitivè; unde simpliciter longè firmior est: major enim firmitas attenditur potius secundum maiorem exclusionem formidinis actualis, quàm secundum exclusionem potentie formidandi.

Dices 5. Intellectus non potest dubitare de veritate actus, quo evidenter judicatur solem existere, & potest dubitare de veritate actus fidei, quo credit rem revelatam. Ergo, &c. *R. neg. 2. partem ant.* Cum enim intellectus per actum fidei virtualiter & exercitè affirmer rem creditam non posse aliter se habere, virtualiter quoque & exercitè affirmat ipsummet actum esse absolute & infallibilem. Unde intellectus de actu fidei, quandiu perseverat, non potest magis formidare ne sit falsus, quam formidare potest, ne res credita aliter se habeat, quàm creditur.

Obj. 3. Non potest intellectus per actum fidei firmius ex merito objecti assentiri veritati revelatæ propter revelationem divinam, quàm ipsi revelationi assentiatur propter motiva credibilitatis saltem collectivè sumpta. Sed actus, quo intellectus assentitur revelationi propter motiva credibilitatis etiam collectivè sumpta, non est firmior quovis assensu naturaliter evidenti: nam evidentiā motivorum credibilitatis etiam collectivè sumptorum non superat quàmvis aliam evidentiā naturalem. Ergo, &c.

R. neg. maj. Nam intellectus assentiens alicui mysterio propter revelationem divinam, potest & debet illi assentiri modò appetitivè proportionato infallibilitati revelationis divinæ, & consequenter potest & debet illi assentiri propter revelationem divinam cum longè majori firmitate, quàm cum assentitur ipsi revelationi divinæ propter motiva credibilitatis, etiam collectivè sumpta; quia infallibilitas revelationis divinæ, cum sit summa, longè superat infallibilitatem evidentiæ motivorum credibilitatis, etiam collectivè sumptorum, quæ evidentiā, ut rectè dicitur in objectione, non est major quavis evidentiā naturali, nec proinde infallibilior.

ARTICULUS II.

Utrum actus fidei divinæ pertineat ad intellectum.

RESPONSIO.

Actus fidei divinæ pertinet ad intellectum, & non ad voluntatem.

Prob. 1. ex Apostolo. Nam 1. Cor. c. 13. dicit: *Videmus nunc per speculum & in enigmate.* Et Hebr. c. 10. *Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei.* At videre & intelligere, intellectus est, non voluntatis. 2. Ex S. Augustino, lib. de præd. Sanct. c. 2. ubi sic fidem divinam describit: *Credere nihil aliud est, quàm cum assensione cogitare.* At intellectus cogitat, non voluntas. 3. Ratione, quia fides divina est actus, quo credens assentitur veritati revelatæ propter auctoritatem primæ veritatis revelantis. At assentiri & dissentire sunt actus intellectus, sicut amare & odisse sunt actus voluntatis. Ergo, &c.

Obj. In Scriptura fides divina tribuitur voluntati. Nam Rom. cap. 10. dicitur: *Corde creditur ad iustitiam.* Item in Scriptura fides divina opponitur diffidentie, quæ est actus voluntatis. Nam dicitur Rom. cap. 4.

cap. 4. *Non hesitavit dissidentia, sed confortatus est fide.* Item fides divina adhæret veritati revelatæ. Sed voluntatis est adhærere.

R. ad 1. neg. *Ad prob. R.* ibi cor non significare voluntatem, sed intellectum. *Nota.* In Scriptura cor quandoque sumitur pro intellectu, ut Marth. cap. 9, ubi Christus dicit: *Quid cogitatis mala in cordibus vestris.* Et Psal. 52. ubi sic ait Saltes: *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.* Quandoque pro voluntate, ut Marth. cap. 22. ubi Christus ait: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Præterea, etiam si, cum dicitur Rom. cap. 10. *Corde creditur ad justitiam;* to cor sumeretur pro voluntate, nihil tamen inde contra nos efficeretur: tunc enim to corde sumeretur casualiter, non formaliter; & sensus esset: Voluntariè creditur ad justitiam, hoc est, ex libero & pio voluntatis affectu intellectu creditur, & idcirco fides imputatur ad justitiam. R. ad 2. etiam neg. *Ad prob. dico,* dissidentiam ibi sumi, non proprie, & prout opponitur fiducie; sed pro incredulitate. R. ad 3. fidem divinam adhærere veritati revelatæ assentiendo, & judicando; voluntatem verò adhærere objecto suo, illud amando.

Hic obiter observamus, actum fidei divinæ habere triplicem respectum ad Deum, videlicet ut objectum materiale, quod creditur; ut objectum formale, propter quod creditur; & finem ultimum, qui propter se diligitur, & in quem ipsa fides & cætera omnia referuntur. Hinc dicimur credere Deo, credere Deum, & credere in Deum. Credimus Deum, credendo ipsum existere; credimus Deo, credendo quia locutus est; credimus in Deum, credendo ipsum & propter ipsum, omniaque in ipsum per dilectionem referendo.

Doctrinam hanc tradit S. Augustinus serm. 181. de verbis Domini: *Aliud est credere in illum, aliud credere illi, aliud credere illum. Credere illi, est credere vera esse quæ loquitur. Credere illum, est credere quia ipse est Deus. Credere in illum, est diligere illum.* Quod tertium alibi inculcat, ut tract. 29. in Joan. *Quid est, inquit, credere in eum? Credendo amare.* Et serm. 6. de verbis Domini: *Ille, inquit, credit in Christum, qui & sperat in Christum, & diligit Christum. Nam si fidem habet sine dilectione, Christum esse credit, non in Christum credit.*

Dices. Supposita hac S. Augustini doctrina, fides non est in peccatoribus. R. non esse quoad tertium respectum, sed esse quoad primum & secundum. Dices, adhuc. Saltem non possunt peccatores absque mendacio recitare Symbolum fidei, & dicere: *Credo in Deum Patrem, &c.* Respondere potest cum S. Thoma hic q. 1. a. 9. ad 3. peccatores non dicere falsum, recitando Symbolum fidei, quia recitant ex persona totius Ecclesiæ. Itaque juxta hanc responsionem, sicut Sacerdos, dum consecrat, non ex propria, sed ex Christi persona dicit: *Hoc est corpus meum:* unde verum dicit, quamvis non proprium, sed alterius. Corpus intelligat; ita quilibet Christianus non ex propria, sed ex Ecclesiæ persona loquitur, & fidem proficitur, cum dicit: *Credo in Deum Patrem, &c.* Unde non dicit falsum, quamvis non diligit Deum; quia ad veritatem dicti satis est, si Ecclesiæ Deum diligit; & ut Ecclesiæ censeatur Deum diligere, necesse non est, ut quilibet Christianus in particulari diligit Deum, sed sufficit, si boni, qui in Ecclesiæ sunt (fieri autem non potest, ut non sint, etiam plurimi, Deo id infallibiliter providente) diligant.

ARTICULUS III.

Utrum aliqui alii, & quinam actus, ad actum fidei divinæ prærequirantur.

RESPONSIO I.

AD actum fidei divinæ prærequiritur actus voluntatis, quo voluntas positivè determinet intellectum ad credendum.

Prob. 1. ex Apostolo, dicente Rom. cap. 10. *Non omnes obediunt Evangelio.* Atqui obedientia illa, quæ caret increduli, nihil aliud esse potest, quam actus voluntatis se submittentis testimonio divino, sufficienter proposito, & determinantis intellectum ad credendum propter illud testimonium. Ergo, &c.

2. Ex S. Augustino lib. de spir. & litera cap. 33. quod ita exorditur: *Consequens est paululum querere, utrum voluntas illa, quæ credimus, etiam ipsa Dei donum sit.* Ubi nomine voluntatis, non ipsam facultatem volendi intelligit, sed actum volendi prærequisitum ad credendum.

3. Ex Conc. Arausicano can. 5. ubi definitur ipsum credulitatis affectum nobis inesse, non naturaliter, sed per gratiæ donum. Quæ definitio manifestè supponit credulitatis affectum prærequiri ad fidem divinam. At ille credulitatis affectus non est aliud, quam actus quo voluntas efficaciter applicat intellectum ad credendum.

4. Ratione. Fides divina est actus, quo intellectus assentitur alicui veritati revelatæ præcisè propter revelationem divinam. Atqui revelatio divina præcisè sumpta, est omnino obscura; nam præcisè sumpta non magis apparet esse, quam non esse. Ergo fides divina est actus, quo intellectus assentitur alicui veritati revelatæ propter revelationem divinam sub ea ratione, sub qua omnino obscura est. Atqui intellectus non potest assentiri veritati revelatæ propter revelationem divinam sub ea ratione, sub qua obscura est, sine actu voluntatis, quo positivè determinetur ad sic assentiendum. Et verò non potest intellectus assentiri veritati revelatæ, nisi ad hunc assensum determinetur vel ab objecto, vel à voluntate, quia caret facultate se ipsum determinandi. Non potest determinari ab objecto, seu à revelatione, sub ea ratione, sub qua obscura est; quia non potest determinari ab objecto, nisi per evidentiam. Superest igitur ut ad hunc assensum determinetur à voluntate, Ergo, &c.

Amplius declaratur. Quia fides divina est actus quo intellectus assentitur veritati revelatæ cum ea amplitudine & firmitate, quam meretur & exigit suprema autoritas divinæ revelationis, proindeque cum amplitudine & firmitate appretiative summa. Atqui saltem non potest intellectus cum tanta amplitudine & firmitate assentiri veritati revelatæ sine actu voluntatis, generaliter, plenè & absolute se submittentis autoritati divinæ, & captivantis intellectum in obsequium fidei: nam saltem non potest intellectus determinari ad tantam amplitudinem & firmitatem assensus ab autoritate Dei loquentis præcisè sumpta; cum locutio divina præcisè sumpta, sit obscura, nec magis appareat esse, quam non esse, aut etiam ab autoritate Dei loquentis, ut substante evidentia morali motivorum credibilitatis: cum enim hæc evidentia non sit absolute infallibilis, non potest determinare intellectum ad assentiendum cum summa firmitate divinæ locutioni, propter autoritatem divinæ locutionis veritati revelatæ. Ergo, &c.

Dices. Mysteria nostræ fidei sunt evidenter vera evidentia magna morali absolute. Ergo necessarium non est imperium voluntatis ad hoc ut intellectus assentiat revelationibus divinis, & propter illas mysteriis nostræ fidei. R. dist. conf. Necessarium non est imperium voluntatis, ut intellectus assentiat revelationibus divinis, & propter ipsam mysteriis nostræ fidei, propter evidentia magnam moralem, quam habent argumenta credibilitatis saltem collectivè sumpta, & per actum evidentem & necessarium, sed fide divina longè inferiorem in amplitudine & firmitate, C. conseq. Necessarium non est imperium voluntatis, ut intellectus assentiat revelationibus divinis, & mysteriis nostræ fidei præcisè propter ipsasmet revelationes, sibi sistendo, & per actum obscurum, & tamen cum amplitudine & firmitate appretiative summa adhæsitum, qui solus actus est fides divina, N. conseq.

R. 1.

RESPONSIO II.

Voluntatis imperium ad fidem divinam prærequiritur, supponit iudicium practicè practicum de credibilitate veritatis reuelatæ propter revelationem divinam.

Prob. Voluntatis imperium ad fidem divinam prærequiritur, supponit sufficientem propositionem motivam, propter quod elicitur; nam voluntas non fertur in incognitum. Atqui motivum, propter quod elicitur imperium voluntatis ad fidem divinam prærequiritur, est obligatio vel saltem honestas credendi veritatem reuelatam cum firmitate summa præcisè propter revelationem. Ergo imperium voluntatis, ad fidem divinam prærequiritur, supponit sufficientem propositionem honestatis vel obligationis credendi veritatem reuelatam cum firmitate summa præcisè propter revelationem divinam. Atqui actus, quo intellectus voluntati proponit talem honestatem vel obligationem, dicitur iudicium practicè practicum de credibilitate veritatis reuelatæ propter revelationem divinam, quia ordinatur proximè ad praxim & ad exercitium fidei divinæ. Ergo, &c.

RESPONSIO III.

Judicium practicè practicum, piæ credulitati prærequiritur, supponit iudicium speculativum de existentia, aut saltem prudenti credibilitate revelationis.

Prob. Nam iudicium speculativum de existentia aut saltem prudenti credibilitate revelationis, est actus, quo intellectus evidenter iudicat evidentiam morali revelationem existere, aut saltem non posse nisi imprudenter negari existere, sed è contra posse firmissimè credi existere. Atqui talis actus necessariò præsupponitur iudicio practicè practico, ad piam credulitatem prærequiritur; nam hoc iudicium essentialiter debet esse prudens; cum impossibile sit piam credulitatem concipi ex iudicio practicè practico imprudenti: non esset autem prudens, sed imprudens, nisi præter alius actus, quo intellectus evidenter evidentiam morali cognosceret revelationem existere, aut saltem non nisi imprudenter posse negari existere, & è contra posse firmissimè credi existere, Ergo, &c.

Hoc autem iudicium speculativum etiam quandoque supponit aliquem actum voluntatis liberum, & examen motivorum credibilitatis, quandoque verò non supponit: nam cum reuelatio proponitur ad credendum, vel intellectus ita illustratur circa argumenta credibilitatis proposita, ut cum auxilio Spiritus sancti illum corroborantis & elevantis, statim condignè æstimet argumenta illa, illorumque moralem evidentiam attingat, quantum oportet ut evidenter iudicet existentiam revelationis, aut saltem ejus prudentem credibilitatem, & tunc iudicium speculativum de existentia vel prudenti credibilitate revelationis non supponit ullum actum voluntatis positivum, ullumque examen argumentorum credibilitatis: vel intellectus non ita adjuvatur, ut statim argumenta credibilitatis condignè æstimet, illorumque evidentiam attingat quantum oportet, ut evidenter iudicetur existentia revelationis, aut saltem prudens credibilitas ejus existentia, & tunc requiritur aliquis actus voluntatis liber, quo voluntas positivè applicet intellectum ad diligens & prudens examen argumentorum credibilitatis, quo cum adiutorio Spiritus sancti facto, argumentorum illorum evidentia sufficienter apparet ad iudicium speculativum evidens de existentia revelationis, vel saltem de ejus prudenti credibilitate.

Ex dictis facillè explicatur œconomia fidei divinæ. 1. Itaque, apprehenditur veritas reuelata cum revelatione & argumentis credibilitatis. 2. Voluntas imperat examen argumentorum credibilitatis. 3. Argumenta credibilitatis ponderantur & examinantur. 4. Intellectus evidenter evidentiam morali iudicat revelationem existere, vel saltem posse firmissimè credi existere. 5. Evidenter iudicat credendum esse, vel saltem honestum esse credere. 6. Voluntas propter obligationem vel honestatem credendi imperat intel-

lectui, ut credat. 7. Denique sequitur actus, quo intellectus credit, hoc est, cum firmitate appetitivè summa assentitur veritati reuelatæ præcisè propter veracitatem & revelationem divinam, siue propter veracitatem & revelationem divinam, creditas propter ipsam revelationem, ut reflexam virtualiter in se, & veracitatem; quod est fide divina credere.

ARTICULUS IV.

Utrum actus fidei divinæ sit liber & honestus speciali honestate.

RESPONSIO. I.

Actus fidei divinæ est positivè voluntarius & liber. *Prob.* 1. ex Scriptura. Nam Marci cap. ult. dicitur: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quibus verbis manifestè innuitur, in libera hominum potestate positum esse, ut positis omnibus ad fidem divinam præquisitis, credant, vel non credant fide divinæ.

2. Ratione. Nam, ut supra probatum est, fides divina supponit liberum voluntatis imperium, quo intellectus determinatur ad assentiendum super omnia rebus à Deo reuelatis præcisè propter auctoritatem Dei reuelantis. Ergo fides divina positivè libera est, non intrinsecè & immediatè, quia non est à potentia se ipsam determinante, sed mediatè & intrinsecè, quia elicitur ex libero imperio voluntatis liberè determinantis & applicantis intellectum ad actum, quo assentitur super omnia rebus à Deo reuelatis præcisè propter auctoritatem Dei reuelantis.

Dixi autem, positivè, quia fides divina non est merè negativè libera, quales sunt omnes illi actus, qui ab intellectu eliciuntur, voluntate præcisè non impediente, nec avertente intellectum à consideratione motivorum, quorum evidentia necessitatur ad actus illos.

Dices. Si intellectus non à se ipso, sed à voluntate determinatur ad actum fidei divinæ, actus fidei divinæ non est liber, sed necessarius. R. non esse liberum respectu intellectus, à quo elicitur, sed esse respectu voluntatis, à qua imperatur. Unde sequitur tantum, quod verum est, actum fidei divinæ non esse intrinsecè liberum, sed extrinsecè tantum.

RESPONSIO II.

Actus fidei divinæ habet specialem honestatem objectivam intrinsecam.

Prob. Illud habet specialem honestatem objectivam intrinsecam, quod est per se laudabile, per se expetibile, per se honorificum Deo, per se consentaneum rectæ rationi. Atqui talis est fides divina. Homo enim per fidem divinam adherendo cum firmitate appetitivè summa veritati reuelatæ præcisè propter veracitatem & revelationem divinam, generalissimè, plenissimè & absolutissimè se submittit auctoritati divinæ. At sic se auctoritati divinæ submittere, est aliquid per se expetibile, per se laudabile, per se rectæ rationi maximè conueniens, & Deo honorificum.

RESPONSIO III.

Actus fidei divinæ habet etiam specialem honestatem formalem, non intrinsecam, sed extrinsecam.

Prob. Nam actus imperatus habet specialem honestatem formalem extrinsecam, quando actus imperans habet specialem honestatem formalem intrinsecam: sicut enim actus imperatus extrinsecè denominatur liber actu imperante intrinsecè libero, ita denominatur extrinsecè honestus honestate formali ab actu imperante intrinsecè honesto formaliter. Atqui actus, à quo imperatur fides divina, habet specialem honestatem formalem intrinsecam: nam liberè tendit secundum rectam rationem in objectum specialiter honestum. 1. Tendit in objectum honestum specialiter: tendit enim in fidem divinam, quam impe-

imperat, & quæ habet specialem honestatem objectivam. 2. Tendit liberè: est enim liber, & liberè imperat fidem divinam. 3. Tendit secundum rectam rationem: quia tendit ex affectu obediendi Deo, & supremæ ejus auctoritati sese submittendi generaliter, plenè & absolute. Ergo, &c. Ex dictis patet, ex fide divinæ, & actu voluntatis illam imperante, resultare unicum moraliter & totalem actum, formaliter liberum, honestum, & meritorium. Hoc sensu Patres & Concilia dicunt fidem divinam esse initium meriti & salutis.

ARTICULUS V.

Utrum actus fidei divinæ, & alii actus ad illum prærequisiti, sint supernaturales.

RESPONSIO I.

Actus fidei divinæ supernaturalis est. *Prob.* Nam actus ille supernaturalis est, qui superat vires naturæ, nec produci potest sine adjutorio speciali, & planè indebito. Atqui actus fidei divinæ talis est. Ergo, &c. *Prob. min.* 1. Ex Scriptura. Nam dicitur Ephes. c. 2. *Gratia salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Et Philip. c. 1. *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, &c.* 2. Ex S. Augustino, toto ferè libro de præd. Sancti. 3. Ex Conc. Trid. sess. 6. can. 3. ubi ait: *Si quis dixerit hominem credere posse, sicut oportet... anathema sit.*

RESPONSIO II.

Imperium voluntatis, ad actum fidei divinæ prærequisitum, supernaturale est.

Prob. Nam tale imperium non potest produci sine adjutorio gratiæ. Ergo, &c. *Prob. ant.* 1. Ex Apostolo ad Philip. c. 2. *Deus est, inquit, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate.* 2. Ex S. Augustino lib. de Spiritu & lit. c. 33. *Nec istam voluntatem, inquit, qua credit Deo, dici potest homo habere, quam non acceperit (per gratiam) quando quidem vocante Deo surgit de libero arbitrio, quod naturaliter, cum crearetur, acceperit.* 3. Ex Conc. Araulicano can. 5. ubi definitur, *ipsum credulitatis affectum per gratia donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigenstem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, nobis inesse.*

Dices. Posita & cognita sufficienti credibilitate testimonii humani, possumus naturaliter velle credere propter testimonium humanum. Ergo pariter posita & cognita sufficienti credibilitate testimonii divini, naturaliter possumus velle credere propter testimonium divinum. R. neg. conf. Quæ non magis valet, quam ista: Cognita amabilitate objecti creati, possumus naturaliter amare illud objectum propter ejus bonitatem cognitam. Ergo pariter cognita amabilitate Dei, possumus naturaliter amare Deum propter ejus bonitatem cognitam.

Itaque possumus naturaliter velle credere propter testimonium humanum præcognitum, sicut naturaliter possumus velle amare objectum creatum propter ejus amabilitatem præcognitam, quia nulla in ejusmodi actibus exercendis difficultas occurrit, quæ non possit solis naturæ viribus vinci. At non possumus naturaliter velle credere propter testimonium divinum, etiam sufficienter præcognitum, sicut nec possumus naturaliter velle amare Deum propter ejus bonitatem, etiam sufficienter præcognitam, quia in præsentis statu naturæ lapsæ tanta est voluntatis humanæ infirmitas, tantus torpor & languor, ut sine gratia excitante, lanante & corroborante, non possit ita affici obligatione vel honestate credendi propter testimonium divinum, quantumvis credibiliter propositum, ut ex tali obligatione vel honestate velit credere propter testimonium divinum; sicut nec absque hujusmodi gratia ita potest affici ad bonitatem divinam, quamvis sufficientissimè cognitam, ut propter illam velit ama-

re Deum; quod utrumque ex Scripturis, Patribus & Conciliis satis superque constat.

RESPONSIO III.

Judicium practicè practicum, ad pium credendi affectum prærequisitum, est supernaturale.

Prob. Omnis cogitatio salutaris excedit vires naturæ, & nulla produci potest sine adjutorio gratiæ. Atqui judicium practicè practicum, quod prærequisitum ad pium credendi affectum, est cogitatio salutaris. Ergo, &c. Minor est extra controversiam; nam hoc judicium conducit ad salutem; cum sit actus, quo cogitatur sicut oportet ad credendum fide divinæ. *Prob. ergo major ex Scriptura.* Nam Apostolus 2. Cor. cap. 3. ita loquitur: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ex quibus verbis sic contra Massilienses argumentatur S. Augustinus lib. de præd. Sanctorum c. 2. *Nemo sibi sufficit vel ad incipiendam vel ad perficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est; quoniam fides, si non cogitetur, nulla est, & non sumus idonei cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis metipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ergo ex S. Doctore, cogitatio, quæ præcedit fidem divinam, & ipsam voluntatem credendi, hoc est, judicium de credibilitate, non potest esse ex solis viribus naturæ, sed ad illud, adjutorium interioris gratiæ intellectum illuminantis prærequisitur.

RESPONSIO IV.

Supernaturale etiam est judicium speculativum de existentia revelationis, vel ejus credibilitate, evidens evidentiæ morali absoluta, & sufficiente respectu omnium ad credendum cum certitudine apprehensivè summa.

Prob. Nam tale judicium est actus, quo condignè & sicut oportet æstimanantur argumenta credibilitatis. Atqui argumenta credibilitatis non possunt condignè & sicut oportet æstimari sine adjutorio gratiæ interioris intellectum illuminantis: nam supernaturalia sunt, & consequenter naturalem intelligentiam superant. Ergo judicium speculativum, &c. haberi non potest sine interiore gratia intellectum illuminante, proindeque naturales intellectus humani vires excedit.

Porrò dixi, judicium speculativum de existentia revelationis, vel ejus credibilitate, evidens evidentiæ morali absoluta, &c. Nam judicium speculativum de credibilitate revelationis, & rei revelatæ propter revelationem, evidens evidentiæ morali respectiva, & solum sufficiente pro aliquibus, putà pro rusticis, vel pueris, cum fundetur v. g. in sola auctoritate parochi vel parentis, sine fundamento diceretur esse supernaturale; gratis enim requireretur adjutorium gratiæ ad percipiendam evidentiæ respectivam, quæ ex ejusmodi auctoritate oritur; cum per se sit satis proportionata intellectui.

Itaque hoc judicium in rusticis & parvulis non magis est supernaturale, quam in aliis prima apprehensio motivorum credibilitatis, quæ tam naturalis est, quam prima perceptio cujuscunque alterius objecti naturalis. Unde in rusticis & parvulis, & aliis ejusmodi, prima cognitio supernaturalis est judicium practicè practicum de obligatione vel honestate credendi præcisè propter testimonium divinum.

Quando igitur rusticus credit fide divinæ, 1. naturaliter apprehendit cum mysterio fidei proposito auctoritatem parochi proponentis. 2. Etiam naturaliter propter auctoritatem parochi proponentis, mysterium, ut revelatum à Deo, judicat evidenter evidentiæ morali respectiva credi posse prudenter mysterium ut revelatum à Deo, nec nisi imprudenter discredere posse. 3. Cum auxilio gratiæ illuminantis, confortantis & determinantis intellectum ejus, judicat obligationem & honestatem sese generaliter, plenè & absolute submittendi auctoritati divinæ, adherendo super omnia mysterio proposito, præcisè propter testimonium divinum. 4. Cum auxilio gratiæ voluntatem excitantis & corroborantis, vult sese generaliter,

ter, plenè & absolute submittere divinæ auctoritati, & adherere super omnia mysterio proposito, præcisè propter summam infallibilitatem testimonii divini. 5. Denique, elicit actum fidei, quo intellectus ejus, auxilio gratiæ concomitantis, & habitum fidei, quando deest, suppletis, adjutus, adheret assensu super omnia certo veritati revelatæ, propter veracitatem & revelationem divinam, ibi sistendo.

Ex his facile apparet, quid contingeret in rustico, cui parochus rem aliquam, ut à Deo revelatam falsò proponeret: tunc enim rusticus haberet quidem, vel habere posset judicium speculativum de credibilitate rei, tanquam revelatæ, evidens evidentia morali respectiva, fundatum in auctoritate parochi, de cuius malitia vel inscitia, ut supponitur, ne levem quidem haberet suspicionem. At nec haberet, nec habere posset judicium practicè practicum de obligatione vel honestate credendi præcisè propter summam infallibilitatem testimonii divini; sicque nec haberet, nec habere posset piam voluntatem rem à parocho propositam credendi præcisè propter summam infallibilitatem testimonii divini. Unde tunc rem à parocho propositam non crederet, nec credere posset præcisè propter testimonium divinum existimatum, sed vel omnino non crederet, vel solum crederet propter auctoritatem parochi; proindeque tunc ad summam fidem humanam haberet.

Dices. Ad judicium practicè practicum de obligatione vel honestate credendi hic & nunc veritatem aliquam præcisè propter testimonium divinum, & à fortiori ad judicium speculativum de existentia vel credibilitate testimonii divini, evidens etiam evidentia morali absoluta, sufficit lumen naturale intellectus cum propositione motivorum credibilitatis. Ergo, &c. *R. neg. ant. Probabis.* Ad utrumque judicium sufficit ut evidentia credibilitatis condignè & sicut oportet attingatur. Atqui hæc evidentia solo lumine naturali potest condignè & sicut oportet attingi, cum sit naturalis. Ergo, &c.

R. 1. neg. Quod evidentia credibilitatis sit naturalis, & possit attingi solo lumine naturali: cum enim oriatur ex motivis credibilitatis, quæ sunt opera miraculosa & supernaturalia, supernaturalis est, & consequenter improporcionata intellectui sibi relicto, ac proinde non potest ab intellectu condignè attingi sine auxilio ipsum illustrante & elevante.

R. 2. Evidentiam credibilitatis sicut oportet perceptam sufficere cum concursu supernaturali, ad judicium speculativum de existentia vel saltem credibilitate testimonii divini, sed non sufficere ad judicium practicè practicum de obligatione vel honestate credendi hic & nunc super omnia præcisè propter testimonium divinum; & præter illam requiri novum auxilium illustrans intellectum circa obligationem & honestatem credendi hic & nunc super omnia præcisè propter veracitatem & revelationem divinam, ipsumque determinans ad judicandam obligationem & honestatem illam.

Dices. Si judicia illa supernaturalia sunt, per illa formaliter ad statum supernaturalem evehimur, & inchoamus supernaturalem vitam. Sed hoc est contra communem sensum Patrum & Doctorum, qui initium vitæ supernaturalis constituunt in fide. Ergo, &c. *R. Patres & Doctores,* cum initium vitæ supernaturalis constituunt in fide, intelligere fidem, non solitarie sumptam, sed sumptam cum pio credendi affectu, & judiciis supernaturalibus, quæ hunc affectum præcedunt; nam ex his omnibus actibus & ipso actu fidei resultat unum quoddam morale, quod est fundamentum & initium vitæ supernaturalis.

Dices. Ratio præcipua cur actus fidei divinæ sit supernaturalis, est, quia ordinatur ad meritum præmii supernaturalis, tanquam medium ad finem. At judicia, de quibus agitur, non sic ordinantur ad meritum præmii supernaturalis: cum enim sint actus necessarii, non possunt esse meritoria. Ergo, &c. *R. neg. maj.* Nam actus fidei divinæ supernaturalis est, quia versatur circa objectum suum modo quodam excellenti,

ad quem pertingere non potest natura cum solis virtutibus naturalibus. Propter eandem rationem judicia illa de quibus agitur, supernaturalia sunt: habent enim excellentem quemdam modum tendendi in objectum, cui impar est intellectus, nisi per auxilium indebitum illustretur, elevetur, & determinetur. Addo judicia illa ordinari ad meritum præmii supernaturalis, non quidem immediate & proximè, sed mediatè & remotè, quatenus per se ordinantur ad pium affectum credendi sicut oportet, & ad ipsum actum credendi, aliaque opera meritoria subsequutura.

Dices. Si judicia illa, de quibus agitur, supernaturalia sunt, sequitur esse aliquos actus supernaturales in hæreticis & infidelibus culpabiliter, quibus scilicet mysteria fidei proponuntur sufficienter ad credendum, & tamen non credunt. At hoc hoc est incredibile. Ergo, &c. *R. neg. min.* Non enim est incredibile, quod hæretici & infideles culpabiliter, quibus sufficienter proponuntur mysteria nostræ fidei, ex speciali & misericorditer concessa ope Spiritus sancti, etiam invitati, convincantur per motiva credibilitatis, eaque condignè assint, atque judicent obligationem credendi hic & nunc super omnia propter summam infallibilitatem testimonii divini. Imò hoc planè consentaneum est summæ bonitati ac misericordiæ divinæ.

Hic tamen obiter observare juvat, ad hoc ut aliquis sit infidelis culpabiliter, non requiri, ut habeat judicia illa supernaturalia, de quibus loquimur, sed satis esse, si motiva credibilitatis sibi proposita rejiciat, aut nolit ea expendere, vel non inquirat cum tenetur inquirere. Hinc rectè ab Innocentio XI. damnata est hæc propositio: *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili.* Sed contra id, quod supra notatum est, judicium de credibilitate revelationis, evidens evidentia tantum imperfecta & relativa, non esse supernaturale.

Dices ult. Hoc judicium, quamvis evidens evidentia tantum imperfecta & relativa, est cogitatio salutaris. Atqui, ut supra probatum est, omnis cogitatio salutaris superat vires naturæ, & nulla esse potest sine auxilio gratiæ. Ergo, &c. *R. hoc judicium non magis esse cogitationem salutarem, quam cogitatio salutaris est prima apprehensio revelationis propositæ, vel motivorum credibilitatis, & est omnino indifferens ad veritatem vel falsitatem, non solum ratione motivi, sed etiam ratione principii effectivi; tam enim potest esse de revelatione existimata, quam de vera. Neque per illud cogitatur sicut oportet ad credendum, sed solum per judicium subsequens practicè practicum, quo intellectus illustratus, elevatus & determinatus ab interiore gratia, judicat obligationem vel honestatem credendi firmissimè propter testimonium Dei. Quod judicium omnino infallibile est, non quidem ratione evidentiae credibilitatis, in qua fundatur, sed ratione principii affectivi, quatenus Spiritus sanctus non potest esse causa specialis actus falsi.*

ARTICULUS VI.

Quomodo resolvatur actus fidei divinæ, & an Catholicæ in reddenda ratione suæ fidei, vitiosam circulationem admittant.

Resolvere actum fidei est illum reducere in sua principia, hoc est, in ea, quæ ad illum producendum aliquo modo concurrunt. Unde cum varia variè concurrant ad productionem actus fidei, potest actus fidei variè resolveri.

1. Itaque resolveri potest in motiva credibilitatis, tanquam in dispositiones, id est, tanquam in ea quibus intellectus ad credendum disponitur; vel, si vis, tanquam in conditionem sine qua intellectus non crederet. Sic resolvo fidem meam, dum quærenti v. gr. quare credam veram esse religionem Christianam, respondeo me credere, quia per multa & magna argumenta, evidenter credibile, vel etiam evidens est evidentia magna morali, religionem christianam esse veram religionem.

2. Resolveri potest in obligationem & honestatem cre-

dendi, tanquam in motiva, quibus inducimur ad volendum credere. Sic resolvo fidem meam, dum quaerenti v. g. quare credam omnia à Deo revelata, respondeo, quia teneor, & honestum est in omnibus se submittere auctoritati Dei loquentis.

3. Resolvi potest in Deum, tanquam principium effectivum. Sic resolvo fidem meam, dum quaerenti v. g. quare credam tot mysteria, ad credendum tam difficilia, respondeo, quia Deus me gratia sua adjuvat ad credendum.

4. Resolvi potest in voluntatem, tanquam in causam applicantem & determinantem intellectum. Sic resolvo fidem meam, dum quaerenti v. g. quare credam mysterium Trinitatis, quod videtur pugnare cum principiis lumine naturali notis, respondeo me credere, quia summæ auctoritati divinæ supremum cultum exhibere volo, captivando intellectum in assensum rerum cum ratione apparenter pugnantium.

5. Resolvi potest tanquam in causam dirigentem, in Ecclesiam habentem auctoritatem, fundatam in argumentis, quibus ejus doctrina redditur evidenter credibilis, aut etiam evidenter vera evidentiā magna morali. Sic resolvo fidem meam, dum quaerenti v. g. quare credam Scripturam hanc esse verbum Dei, respondeo me credere, quia hanc Scripturam esse verbum Dei tenet & semper tenuit universa collectio fidelium, sive, quod idem est, quia quod Scriptura hæc sit verbum Dei, est unum è præcipuis articulis doctrinæ Christianæ.

6. Resolvi potest, tanquam in causam proponentem, in Ecclesiam habentem auctoritatem fundatam in speciali Spiritus sancti assistentia, in scripturis promissa. Sic resolvo fidem meam, dum quaerenti v. g. quare credam esse in Christo duas voluntates, divinam & humanam, respondeo, quia hoc ab Ecclesia in Concilio generali definitum est.

7. Potest resolvi in veracitatem & revelationem divinam, tanquam in motivum formale intrinsecum. Sic resolvo fidem meam, dum quaerenti v. g. quare credam mysterium incarnationis, respondeo me credere, quia prima veritas revelavit verbum esse incarnatum, &c.

Vitiosum circulum admittit, qui hoc per illud, & illud per hoc sive mediātē sive immediatē probat in eodem progressu, & apud eundem, qui æquē utrumque negat, vel æquē de utroque dubitat. Sic vitiosæ circulationis reus esset, qui pagano æqualiter neganti Scripturam & Ecclesiam, probaret Scripturam per Ecclesiam, & Ecclesiam per Scripturam, ibi sistendo.

Non admittit vitiosum circulum, qui probat hoc per illud, & illud per hoc in diverso progressu, & in ordine ad diversum intellectum, quando scilicet hoc ignotius est uni, & notius alteri: nam v. g. sine circulo vitioso probo causam per effectum illi cui effectus notior est quam causa; & vicissim probo effectum per causam alteri, cui causa notior est, quam effectus. Hinc sine vitiosa circulatione probamus Judæis novum testamentum ex veteri quod admittunt, & vicissim testamentum veteris Manichæis, ex novo, quod agnoscunt. Item sine vitiosa circulatione probamus Ecclesiæ infallibilitatem ex Scriptura contra hereticos, qui Scripturam agnoscunt; & vicissim Scripturam ex infallibilitate Ecclesiæ, contra alios, qui admittunt hanc infallibilitatem.

Omni suspitione vitiosæ circulationis caret progressus ille, quo sistitur in aliquo, quod est ultimum simpliciter in illo progressu, & quod est per se notum. Unde Catholicus in reddenda ratione suæ fidei non admittit vitiosum circulum, quia sistit in aliquo, quod est ultimum simpliciter in progressu quem facit, & per se notum. Res declaratur exemplo. Quæris à Catholico, quare credit realem Christi præsentiam in Eucharistia? Respondet, quia hæc Christi verba, *Hoc est corpus meum*, significant realem ejus in Eucharistia præsentiam. Quæris, quare credat hunc esse sensum verborum Christi? Respondet, quia ita definitum est ab Ecclesia, quæ in definitionibus fidei infallibilis est. Quæris quare credat Ecclesiam esse infallibilem in de-

initionibus fidei? Respondet, quia hoc manifestè docet Scriptura, quæ est verbum Dei, puta hæc: *Porte inferi non prævalerunt adversus eam*; Quibus verbis manifestè promittitur specialis Spiritus sancti assistentia in rebus fidei rectè definiendis. Quæris unde habeat, quod hæc Scriptura sit verbum Dei? Respondet, ex eo quod, hanc Scripturam esse verbum Dei, sit unus è præcipuis articulis doctrinæ Christianæ; quam veram & divinam esse, evidenter credibile, imò simpliciter evidens est evidentiā magna morali, propter argumenta quibus nititur ejus veritas & divinitas; ibique sistit, in illis scilicet argumentis, quæ per se & non per aliquid sibi superadditum ex parte objecti, hanc evidentiā mentibus ingerunt.

Dices. At hoc est, probare infallibilitatem Ecclesiæ per ipsam infallibilitatem Ecclesiæ, & consequenter probare idem per idem, quod est nugari, & in circuitu ambulare. R. Hoc est, probare infallibilitatem Ecclesiæ, in dirimendis fidei controversiis, ut expressam distinguere in verbo Dei, per eandem infallibilitatem Ecclesiæ, in discernendis veris Scripturis à falsis, ut evidenter credibile, imò evidentem simpliciter evidentiā magna morali, propter notas & characteres, quibus distinguitur christianismus, & apparet divinus, atque à Deo institutus. Quod non est, probare idem per idem: hoc enim est, infallibilitatem Ecclesiæ in dirimendis controversiis fidei, ut expressam in verbo Dei, probare mediate per argumenta credibilitatis, quibus nititur doctrina Christiana, & quæ sunt veluti primum & universalissimum principium credendi omnia, quæ fide divina creduntur.

Iniquè igitur vitiosam circulationem nobis obijciunt hæretici; præsertim cum ipsimet in illa hæreant: nam si quæras ab eis, unde habeant hanc Scripturam esse divinam, respondent se habere ex interno & privato spiritus, qui est Spiritus sancti testimonium. Quod si quæras ulterius, unde habeant, quod spiritus ille privatus sit testimonium Spiritus sancti; cum hoc nec sit evidens per se, nec specialiter ipsis revelatum? respondent se habere ex Scriptura, hac verb. gr. *Oves meæ vocem meam audiunt*; vel quia Spiritus ille privatus conformis est Scripturæ. Unde divinitatem Scripturæ probant per spiritum privatum, & spiritus privati sinceritatem probant per Scripturam, sicque divinitatem Scripturæ probant per ipsam Scripturam præcisè; quod evidenter est in circuitu ambulare: nec aliter evadere possunt, cum dicant nihil esse credendum, nisi quod continetur in Scriptura, juxta internum & privatum eorum spiritum intellecta, pertinaciterque rejiciant infallibilem in discernendis veris Scripturis, earumque germano sensu explicando, auctoritatem Ecclesiæ, quantumvis credibilem, imò evidentem simpliciter evidentiā magna morali, per motiva quibus suaderetur veritas & divinitas christianismi.

DISPUTATIO IV.

De necessitate fidei divinæ, & ejus externæ professionis.

Nota 1. Duplex est necessitas respectu salutis, nempe necessitas mediæ, & necessitas præcepti. Necessarium ad salutem necessitate mediæ, est illud, sine quo non potest obtineri salus secundum legem Dei ordinariam. Talis est v. g. baptismus respectu infantium, qui non occiduntur in odium Christi, vel religionis Christianæ. Tale etiam est Sacramentum Pœnitentiæ, vel in re, vel in voto susceptum, respectu adultorum, qui post susceptum baptismum mortaliter lapsi sunt. Necessarium ad salutem necessitate præcepti, est illud, sine quo salus obtineri non potest, quia cadit sub præceptum: unde cessante præcepti obligatione, non est amplius ad salutem necessarium, & sine jactura salutis omitti potest.

Nota 2. Necessarium necessitate mediæ differt dupliciter à necessario necessitate præcepti. Nam 1. necessarium necessitate mediæ non potest omitti sine jactura salutis, etiam si inculpabiliter omittatur, ut patet in par-

parvulis sine baptismo morientibus: nam damnantur, quamvis absque ulla sua culpa personali sine baptismo decedant: necessarium verò necessitate præcepti potest sine salutis dispendio omitti, modò omittatur inculpabiliter propter ignorantiam invincibilem, aut aliam causam legitimam.

2. Quæ sunt necessaria necessitate mediæ, sæpe non sunt in potestate hominis, ut prima gratia. At quæ necessaria sunt necessitate præcepti, sunt in nostra potestate, quandiu necessaria sunt, & desinunt esse necessaria, ubi primò desinunt esse in nostra potestate, quia statim desinit obligatio præcepti: præcepta enim non obligant ad impossibile.

Nota 3. Adhuc majoris claritatis causa, necessarium ad salutem distingui potest triplex, nempe necessarium necessitate mediæ tantum, necessarium necessitate præcepti tantum, & necessarium necessitate mediæ simul & præcepti. Illud est necessarium necessitate mediæ tantum, sine quo non potest salus obtineri; non cadit tamen sub obligationem præcepti, quia non est in nostra potestate, ut prima gratia. Illud est necessarium ad salutem necessitate præcepti tantum, quod non est ad salutem necessarium, nisi quia cadit sub obligationem alicujus præcepti: talis est rei alienæ restitutio. Illud denique necessarium est necessitate mediæ simul & præcepti, sine quo habito in re, vel saltem in voto, salus est impossibilis; & quia est in nostra potestate, cadit sub præceptum: nam sicut tenemur procurare salutem nostram, ita & tenemur nobis procurare media, quæ sunt in nostra potestate, & sine quibus salutem nostram consequi non possumus.

ARTICULUS I.

Utrum actus fidei divinæ sit necessarius necessitate mediæ respectu adultorum, existentium in statu peccati mortalis.

Nota. Quæstio proponitur de adultis; nam planè indubitatum est, actum fidei divinæ non esse necessarium ad salutem parvulis ante ætatem adultam morientibus: parvuli enim justificantur in baptismo, sine actu fidei, cujus non sunt capaces; & morientes ante adultam ætatem, moriuntur antequam gratiam justificationis in baptismo acceptam amittere potuerint: unde salvantur absque actu fidei, sicut & absque omni actu cujuscumque alterius virtutis.

Item quæstio proponitur de adultis existentibus in peccato mortali; quia si quis in infantia baptizatus, moreretur post ætatem adultam, sed antequam peccaret mortaliter, moreretur cum gratia baptismali, quæ nisi per peccatum mortale amitti non potest, & ita salvaretur, antequam actum fidei divinæ exercuisset, nondum urgente præcepto fidei, vel ejus obligatione inculpabiliter ignorata. Tota ergo difficultas est de adultis, qui vel in infantia non fuerunt justificati per baptismum, vel justitiam acceptam postea per mortale peccatum amiserunt. Pro illis itaque sit

R E S P O N S I O.

Actus fidei divinæ necessarius est ad salutem necessitate mediæ omnibus adultis in statu peccati mortalis existentibus, sive ante, sive post baptismum.

Prob. Nullus adultus, existens in peccato mortali, salvari potest, nisi justificetur: nemo enim salvatur, nisi in statu justitiæ moriatur. Atqui nullus adultus, existens in peccato mortali, secundum legem Dei ordinariam justificari potest sine aliquo actu fidei divinæ, ita ut omni actu fidei divinæ etiam inculpabiliter omisso, nullus unquam adultus in peccato mortali existens justificetur. Ergo, &c.

Prob. min. 1. ex Apostolo ad Hebr. c. 11. ubi ait: *Sine fide impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, &c.*

2. Ex Conc. Trid. sess. 6. c. 7. ubi de baptismo dicitur: *Quod est sacramentum fidei, sine qua nulli unquam contingit justificatio.* Et c. 8. de ipsa fide: *Fides*

est humane salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire.

3. Ex S. Augustino ser. 38. de tempore: *Fides est, inquit, bonorum omnium fundamentum, humane salutis initium. Sine hac nemo ad filiorum Dei consortium potest pervenire, quia sine ipsa nec in hoc seculo quisquam justificationis consequitur gratiam, nec in futuro vitam possidebit eternam.*

Ratio à priori est voluntas Dei, exigentis ad conferendum adulto peccatori justificationis beneficium, ut sibi prius supremum intellectus cultum exhibeat, captivando intellectum in obsequium fidei, hoc est, ex pio affectu se submitendi authoritati divinæ, credendo firmissime res intelligentiam humanam superantes, præcisè propter revelationem & veracitatem divinam. Quæ voluntas Dei nobis sufficientissime innotebit ex Scriptura, Patribus & Conciliis, quorum plura testimonia legi possunt apud Valenciam & Suarez.

Nec dic Scripturam, Patres & Concilia loqui tantum de necessitate præcepti, aut, si loquuntur de necessitate mediæ, sumere fidem generaliter, præscindendo à stricta & lata. Nam 1. quòd loquantur de necessitate mediæ, manifestum est ex tenore verborum. 2. Quòd loquantur de fide stricta, quæ sola communiter exprimitur nomine fidei divinæ, patet ex eo quòd loquantur de fide simpliciter, & sine addito. At nomine fidei simpliciter, intelligitur sola fides stricta.

Præterea, Apostolus, quando dicit, quòd impossibile sit placere Deo sine fide, loquitur de fide, quam initio capitis describit his verbis: *Fides est sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium.* At his verbis describit fidem strictam & perfectam. Item loquitur de fide, quam habuerunt Abel, Henoc, Noè, Abraham, &c. & per quam Deo placuerunt: at fides illa fuit procul dubio fides stricta & perfecta, seu fides, quæ res à Deo revelatas cum summa apprehensione crediderunt præcisè propter veracitatem & revelationem divinam, post sufficientem illarum per motiva credibilitatis propositionem.

Obj. 1. Si actus fidei divinæ est medium ad salutem necessarium respectu adulti existentis in statu peccati mortalis, vel est medium necessarium simpliciter, vel secundum quid tantum. Neutrum dici potest. Ergo, &c. *R. neg. min.* & dico esse medium necessarium simpliciter, quia adultus peccator justificari non potest sine actu fidei in re.

At inquit. Scriptura, Patres, & Concilia intelligi possunt de necessitate actus fidei vel in re, vel in voto: sicut cum dicunt baptismum vel penitentiam esse medium ad salutem necessarium, possunt imò debent intelligi de necessitate mediæ vel in re, vel in voto.

R. neg. & dico magnum esse discrimen inter actum fidei & baptismum, vel penitentiam: nam neque Scripturæ, neque Patres, neque Concilia ulibi docent, vel innuunt sufficere ad justificationem & salutem adulti peccatoris votum fidei divinæ. At 1. Scriptura sufficienter significat sufficere ad justificationem votum baptismi, quando dicit peccatorem cum perfecta contritione justificari. Item sufficienter significat ad justificationem sufficere votum penitentiae, sive penitentia sumatur pro sacramento, sive pro dolore de peccatis, cum dicit hominem super omnia diligentem Deum, à Deo quoque diligere, dilectione scilicet justificante.

Similiter Concil. Tridentinum aperte supponit sess. 6. cap. 4. hominem justificari posse cum voto baptismi; & sess. 14. cap. 4. expressè docet per contritionem charitatem perfectam hominem Deo reconciliari ante susceptionem Sacramenti Penitentiae, & ita hominem Deo reconciliari per Sacramenti Penitentiae votum, quod includit contritio charitate perfecta.

Præterea, docendo hominem reconciliari Deo per contritionem perfectam, satis innuit etiam reconciliari per actum charitatis, æquivalentem contritioni per-

perfecte, & votum ejus includentem, & ita ad justificationem sufficere posse votum contritionis perfectæ. At nihil simile docet, vel etiam leviter insinuat de actu fidei divinæ; sed è contra aperte significat votum fidei divinæ nunquam ad justificationem adulti sufficere posse, cum loquens de adultorum justificatione, ait actum fidei divinæ esse fundamentum & radicem omnis justificationis, & sine illo nemini unquam justificationem contigisse.

Obj. 2. Si actus fidei perfectæ est medium ad salutem necessarium simpliciter omni adulto existenti in statu peccati mortalis, salus impossibilis est adultis infidelibus, quibus non prædicatur Evangelium. Constat repugnare Apostolo dicenti 1. ad Timoth. c. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Ergo, &c. *R. neg. seq. maj.* Nam, ut constat ex dictis suo loco, adulti infideles, quibus non prædicatur Evangelium, non accipiunt quidem auxilia proximè necessaria ad exercendum actum fidei divinæ, at accipiunt remotè sufficientia, quibus si rectè uterentur, acciperent ulteriora, & proximè requisita ad hunc actum.

Nota. Media ad salutem necessaria, sunt inter se subordinata; ita ut unum non detur nisi mediante alio. Itaque qui benè utitur medio sibi oblato, paulatim majora accipit: qui verò malè utitur, indignus est qui accipiat majora, & sic merito deseritur à Deo. Cum ergo infideles, quibus Evangelium non prædicatur, malè utantur mediis sibi à Deo ad salutem datis, mirum non est, quòd à Deo majora non accipiant, sed in tenebris infidelitatis relinquantur, in quibus morientes damnantur, non quidem ob infidelitatem, quæ in illis merè negativa est, sed propter peccatum originale, & alia actualia mortalia, in decursu vitæ commissa.

ARTICULUS II.

Quarum veritatum fides necessaria sit necessitate mediæ ad justificationem & salutem adulti existentis in statu peccati mortalis.

Nota 1. Potest aliquod credi dupliciter, explicitè, & implicitè. Illud creditur explicitè, quod per se & secundum se attingitur à credente per actum fidei. Sic credo, explicitè mysterium Trinitatis, quando propter revelationem divinam, assentior huic veritati: Deus est trinus. Illud creditur tantum implicitè, quod non attingitur per se & secundum se à credente; qui tamen per actum quo credit, attingit illud aliquatenus, & secundum rationem aliquam consulam & generalem illi cum multis aliis planè diversis communem. Sic credo mysterium Incarnationis, credendo Deum hominibus de sufficientibus ad salutem mediis providisse; qui modus credendi incarnationem, ut per se patet, valdè diminutus est, & imperfectus.

Nota 2. Mysterium Incarnationis tria includit. 1. Munus redemptoris & mediatoris Deum inter & homines. 2. Divinitatem hujus redemptoris: nam simul est verus Deus & verus homo. 3. Passionem & mortem ejusdem redemptoris, qua genus humanum redemit. Potest autem mysterium Incarnationis credi quoad hæc tria & implicitè & explicitè. Item potest explicitè credi uno actu, quoad primum tantum, & alio quoad primum & secundum tantum, & alio quoad omnia simul; quæ non habent difficultatem.

Item in Deo multa considerari possunt, nempe quòd existat, quòd sit author rerum omnium, quòd curam salutis nostræ gerat, quòd sit finis noster supernaturalis, & quòd sit unus in essentia, & trinus in personis. Potest autem explicitè credi uno actu præcisè ut existens, alio præcisè ut existens & author rerum omnium, alio præcisè ut existens, author rerum omnium, curam salutis nostræ gerens, & finis noster supernaturalis, alio denique, ut existens, &c. & unus in essentia ac trinus in personis; quæ omnia plana sunt. Sed queritur, utrum ad ju-

stificationem, & consequenter ad salutem adulti peccatoris, requiratur ut explicitè credat Deum sub illis omnibus considerationibus, imò & mysterium Incarnationis secundum illa tria, quæ includit. Quæ quæstio potest proponi non solum pro tempore quod Evangelii promulgationem secutum est, sed etiam pro omnibus tempore quod legis evangelicæ institutionem & promulgationem antecessit. Ad hanc quæstionem solvendam, fit

RESPONSIO I.

Fides, qua explicitè creditur Deum existere, esse authorem rerum omnium, curam salutis hominum gerere, & esse finem nostrum supernaturalem, fuit quovis tempore adulto peccatori necessaria ad salutem necessitate mediæ.

Prob. Nam nullus adultus peccator unquam justificari potuit sine fide illa. Ergo, &c. *Prob. ant. ex* Apostolo dicente Hebr. c. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.* Loquitur autem Apostolus. 1. De fide perfectæ, quæ sola venit simpliciter nomine fidei. 2. De fide explicita, qua nimirum res creditur, & attingitur in se, & secundum rationem propriam, ut manifestè ostendunt ipsa verba Apostoli. Præterea, fides implicita, quæ talis, non est fides rei, cujus dicitur fides, nisi secundum quid, & cum addito diminutive. De qua procul dubio fide non loquitur Apostolus; cum simpliciter dicat necessariam esse fidem Dei existentis & remuneratoris. 3. De fide Dei existentis sub ratione unius primi principii; loquitur enim de fide, qua Deus existens creditur ut Deus: non creditur autem, ut Deus, nisi credatur saltem, ut unum primum principium existens. 4. De fide Dei, ut remuneratoris, remuneratione supernaturali alterius vitæ, ut patet ex contextu. 5. Et ita de fide Dei ut curam gerentis salutis hominum, & ut eorum finis ultimi, per visionem beatificam possidendi.

RESPONSIO II.

Explicita fides mysterii Incarnationis, quoad divinitatem, passionem, & resurrectionem Christi, non fuit medium necessarium ad salutem adulti peccatoris in lege naturæ & Mosaica.

Prob. Nam medium ad salutem necessarium publicè omnibus prædicatur & promulgatur, alioqui Deus non provideret sufficienter saluti omnium hominum, quod est contra sinceram salvandi omnes voluntatem, quam Apostolus Deo attribuit pluribus locis. Atqui in lege naturæ & Mosaica, mysterium Incarnationis, quoad divinitatem, passionem, mortem & resurrectionem Christi, non fuit publicè prædicatum & promulgatum omnibus. Ergo mysterium Incarnationis, ut explicitè creditum quoad divinitatem, passionem, &c. non fuit medium necessarium ad salutem adulti peccatoris in lege naturæ & Mosaica.

Prob. min. ex Apostolo dicente Galat. c. 3. *Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quæ revelanda erat.* Atqui fides illa, quæ in lege gratiæ revelanda erat, & quæ proinde ante legem gratiæ non fuerat revelata, & ad quam reservabantur Judæi ad Christum convertendi, est fides divinitatis, passionis, mortis & resurrectionis Christi: de hac enim fide perpetuo loquitur Apostolus. Ergo ex Apostolo, ante adventum Christi & legem gratiæ, divinitas, passio, mors, & resurrectio Christi non fuerunt publicè prædicatæ & promulgatæ omnibus.

Porrò cum dicimus medium ad salutem necessarium publicè omnibus prædicari & promulgari debere, accipiendum est in sensu morali; hoc est, ita debere, prædicari & promulgari, ut non aliquibus tantum, sed multitudini, non majoribus tantum vel doctioribus, sed etiam minoribus & indoctis innotescat, & si qui sunt, qui illud ignorant, ignorent ob aliquam culpam vel suam, vel aliorum, quorum curæ sunt

com-

commisſi; ita ut omnibus omnino notum ſit, quantum eſt ex parte Dei. At divinitatem, paſſionem, mortem & reſurrexionem Chriſti ſic prædicatas & promulgas fuiſſe in lege naturæ & Moſaica, dici non poteſt: nam, ut docent communiter Doctores cum Sanct. Thoma, ſic innouerunt aliquibus, majoribus ſcilicet & ſanctioribus, ut minores & multitudinem latuerint, quia nimirum aliquibus ex ſpeciali favore privatim revelata, non omnibus palam & publicè propoſita fuerunt, ut apertè docet Apoſtolus verbis ſupra laudatis, & poſt eum Auguſtinus, lib. 19. contra Fauſtum, cap. 14. ubi hæc habet de fide eorum, qui tempore legis veteris vixerunt: *Tunc & occulta erat fides: nam eadem credebant* (implicite) *eademque ſperabant omnes juſti & ſancti etiam temporum illorum, & promiſſa erant illa omnia Sacramenta, omniſque ritus ille ſacrorum. Nunc autem revelata eſt fides, in quam conclusus erat populus, quando ſub lege cuſtodiebatur.*

RESPONSIO III.

Fides, qua explicite creditur myſterium Incarnationis, quoad munus redemptionis & mediatoris Dei & hominum, fuit neceſſaria neceſſitate mediæ ad ſalutem adultorum in ſtatu peccati mortalis exiſtentium tempore legis naturæ & Moſaica.

Prob. 1. Quia ſi fides explicite Chriſti ſaltem ut redemptoris & mediatoris, non fuit medium ad juſtificationem, adeoque ad ſalutem neceſſarium adultis peccatoribus in lege naturæ & Moſaica, certè quia non fuit ſufficienter prædicatum & promulgatum in lege naturæ & Moſaica Deum providiſſe hominibus de redemptore & mediatore, per quem à peccatis purgati poſſent: Nam ex hypotheſi quòd publicè propoſitum fuerit Eccleſiæ in lege naturæ & Moſaica decretum divinum dandi hominibus redemptorem & mediatorem, per quem juſtificari & ſalvari ſperarent, & poſſent, nulla eſt ratio aſſerendi adultos peccatores in lege naturæ vel Moſaica juſtificari & ſalvari potuiſſe ſine fide explicite Chriſti ut redemptoris & mediatoris; & hoc aſſerere, derogare eſt honori Chriſti, ad cujus gloriam, velut ad finem, juſtificatio & ſalus hominum à Deo ſemper ordinata fuit.

Jam verò quòd Chriſtus ut redemptor & mediator hominum apud Deum, in lege naturæ fuerit publicè promiſſus & propoſitus Eccleſiæ (in quo ſanè eſt major difficultas,) oſtenditur, 1. Ex S. Thoma hic qu. 2. a. 7. in O. ibi Eccleſiam tempore legis naturæ & Moſaica dividit in majores & minores, & dicit myſterium Incarnationis non ſolum quoad incarnationem, ſed etiam quoad paſſionem & reſurrexionem Chriſti fuiſſe creditum tum à majoribus, tum à minoribus; à majoribus quidem explicite, à minoribus verò implicite & confuſe in fide qua explicite credebant per ſacrificia, quæ offerebantur, præfigurari myſteria Chriſti venturi, hoc eſt, Chriſti, quem eſſe venturum explicite credebant, & ſperabant, certè ut redemptorem & reparatorem generis humani. Verba S. Doctoris ſunt: *Post peccatum autem fuit explicite creditum myſterium incarnationis Chriſti non ſolum quantum ad incarnationem, ſed etiam quantum ad paſſionem & reſurrexionem, quibus humanum genus à peccato & morte liberatur. Aliter enim non præfigurarent Chriſti paſſionem quibusdam ſacrificiis, & ante legem & ſub lege, quorum quidem ſacrificiorum ſignificatum explicite majores cognoſcebant: minores autem ſub velamine illorum ſacrificiorum, credentes ea divinitus eſſe diſpoſita de Chriſto venturo, quodammodo habebant velatarum cognitionem.*

2. Adamo poſt lapſum non pro ipſo ſolum, ſed pro tota Eccleſia tam revelatus eſt & promiſſus Chriſtus ut redemptor & ſalvator ipſius, & totius poſteritatis ejus, quam alia multa ei partim ante, partim poſt ejus peccatum pro tota Eccleſia revelata ſunt, ut immortalitas animæ, mortuorum reſurrexio, præmiū juſtis, & ſupplicium malis in altera vita præparatum, &c. Sed per Adamum iſta, nempe aſſerere

immortalitas, reſurrexio mortuorum, præmia & ſupplicia alterius vitæ, ita propoſita & promulgata fuerunt toti Eccleſiæ, ut non ſolum à majoribus, ſed etiam à minoribus explicite credi poſſent. Ergo per eundem Adamum Chriſtus ut redemptor & ſalvator omnium hominum ita propoſitus & promulgatus fuit Eccleſiæ, ut non ſolum majores, ſed etiam minores poſſent illum ut talem explicite credere: tam enim, imò magis oportuit Redemptorem & Salvatorem credi poſſe explicite, quam immortalitatem animæ, & mortuorum reſurrexionem.

Confirmatur. Quia per Adamum eadem publicitate Chriſtus ſaltem ut redemptor & reparator prædicatus & promulgatus eſt Eccleſiæ, quæ prædicatum & promulgatum eſt peccatum originale, ſeu lapſus humani generis in ipſo Adamo; ne homines audientes vulnus ſibi per culpam primi parentis inſiſtum, & ignorantes ſibi à Deo miſericordi paratum eſſe remedium, in deſperationem adducerentur: cum è contra intelligentes ſibi proviſum eſſe de redemptore & reparatore, per quem à demonis ſervitute liberari, Deo reconciliari, & in priſtinum filiorum & amicorum ejus ſtatum reſitui, atque cœleſtem hæreditatem recuperare poſſent, animum erigerent, ad redemptorem & reparatorem ſibi promiſſum ſuſpirarent, in meritis ejus futuris conſiderent; atque divinam miſericordiam laudibus commendarent. Sed per Adamum ita publicè prædicatum & promulgatum eſt peccatum originale, ut explicite illius noticia ad omnes & ſingulos pervenire potuerit, ita ut à nemine ignoraretur niſi ob aliquam culpam vel ſuam, vel aliorum, quorum curæ commiſſus eſſet. Ergo ſimiliter per Adamum ita publicè Chriſtus ſaltem ut redemptor & reparator prædicatus & promulgatus eſt, ut explicite illius noticia ad omnes & ſingulos potuerit pervenire, & quantum eſt ex parte Dei pervenire.

3. denique, Aggeus Propheta adventum Chriſti præcens cap. 2. ſic ait: *Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum eſt... & veniet deſideratus cunctis gentibus.* Eundem adventum prædicens Jacob, longè ante dixerat Genef. cap. 49. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Sub qua autem ratione expectaretur Chriſtus ſeu Meſſias, inferius declaratur his verbis: *Salutare tuum expectabo, Domine.* Ex quibus ſic argumentor. Chriſtus ſeu Meſſias, ut ſalvator & redemptor, fuit expectatus & deſideratus non ſolum ab aliquibus, ſed etiam à multitudine eorum, qui ſub lege naturæ vixerunt: nam manifeſtè ſignificant verba illa: *Expectatio gentium, deſideratus à cunctis gentibus.* At non potuit Chriſtus ſeu Meſſias deſiderari & expectari ut redemptor & ſalvator à multitudine eorum, qui ſub lege naturæ vixerunt, niſi ita publicè prædicatus & promulgatus fuerit in lege naturæ ut redemptor & ſalvator, ut ſub hac ratione non ſolum ab aliquibus, ſed etiam à multitudine non ſolum à majoribus ſed etiam à minoribus explicite & diſtinctè cognitus fuerit. Ergo, &c.

Hoc à fortiori verum eſt de iis, qui vixerunt ſub lege ſcripta: nec enim dici poteſt minorem & imperfectiorem fuiſſe Chriſti notitiam ſub lege ſcripta, quam ſub lege naturæ: imò longè perfectior & vulgatioꝝ fuit fama Chriſti tempore legis ſcriptæ, tum propter promiſſionem & revelationem Meſſiæ factam Abrahamo, & apud Judæos tantoperè celebratam, tum propter ſacrificia, quibus expreſſius præfigurabatur, tum propter ſcripta prophetarum, à quibus paſſim ejus adventus & myſteria prænuntiabantur, laudesque celebrantur, imò & ejus divinitas, paſſio, mors & reſurrexio non obſcurè delineantur, atque illis munus redemptoris & ſalvatoris clarè attribuitur.

Prob. 2. Quia ſemper, & conſequenter non ſolum in lege gratiæ, ſed etiam in lege ſcriptæ & naturæ, neceſſariam fuiſſe neceſſitate mediæ aliquam fidem Chriſti ad juſtificationem & ſalutem adultorum peccatorum, Doctores omnes agnoſcunt, & eſſe de fide docet Snares hic diſp. 12. ſect. 3. num. 12. Atqui dici non po:

potest probabiliter, quod suffecerit fides implicita. Nam 1. fides implicita Christi non est fides Christi simpliciter, sed solum secundum quid, & cum addito diminutive, imò & destruenti; fides enim implicita Christi proprie loquendo non est fides Christi, sed alterius objecti, in quo Christus modo valde confuso & generali continetur. Unde asserere necessitatem alicujus fidei Christi ad aliquid hoc intelligendo de fide implicita, in verbis ludere est, & revera tantum asserere necessitatem alicujus fidei, non Christi, sed alterius objecti.

2. Si ad justificationem & salutem adultorum non fuit necessaria alia fides Christi, quam implicita in lege naturæ & scripta, fides Christi non magis fuit necessaria, quam fides gratiæ sanctificantis, immortalitatis animæ, & resurrectionis corporum: harum enim rerum fides implicita necessaria, fuit necessitate mediæ ad justificationem adulti impii in lege naturæ & scripta: nam explicita fides Dei ut existentis, & inquirentis re remuneratoris, atque per mediā à se disposita peccata condonantis, quæ fuit semper medium simpliciter necessarium justificationem adultorum, non est magis fides implicita Christi quam gratiæ sanctificantis, immortalitatis animæ, & resurrectionis mortuorum. Atqui videtur dici non posse abique aliqua Christi injuria, ad justificationem impii necessariam non fuisse fidem Christi diversam à fide gratiæ sanctificantis, & immortalitatis animæ: cum nullus unquam nisi propter merita Christi & ejus intuitu, à Deo justificatus fuerit, juxta illud Act. c. 4. *Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.*

3. Scripturæ pro omni tempore requirentes ad justificationem impii aliquam fidem Christi, non possunt prudenter intelligi de fide implicita: nam absolute & simpliciter requirunt aliquam fidem Christi. At absolute & simpliciter requirere aliquam fidem Christi, non est requirere fidem Christi implicitam: cum fides implicita, ut jam observatum est, non sit fides, nisi secundum quid, & cum addito diminutive, vel etiam destruenti.

Et verò quomodo de fide implicita Christi seu Messie intelligi potest illud Habacuc cap. 2. *Apparebit in finem (Christus seu Messias) & non mentietur; si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso. Justus autem in fide sua vivet; (hoc est, in justitia, per fidem Messie accepta, per eandem fidem perseverabit.)* Et illud Apostoli Roman. cap. 1. *Justitia Dei in eo revelatur ex fide in fidem (hoc est, ex fide Christi venturi in fidem Christi presentis.)* Et illud ipsius Christi Joan. cap. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, & quem misisti Jesum.* Quæ verba generaliter intelligenda sunt pro omnibus temporibus cum proportionem; ita ut sensus sit semper, ad justificationem & salutem necessariam fuisse aliquam fidem explicitam Christi proportionatam tamen legi sub qua vixerunt homines, sicut semper necessaria fuit fides explicita unius veri Dei.

Ad hæc omnia accedit autoritas S. Augustini pluribus locis, & præsertim lib. 18. de civ. cap. 47. ubi dicit inter gentiles ante adventum Christi non defuisse, qui iusti fuerint, & ad electorum numerum pertinuerint, sed credendum esse ex illis nemini justificationis gratiam concessam esse, nisi qui explicitam fidem Christi, ut mediatoris Dei & hominum, ex revelatione ei divinitus facta habuerint. Verba S. Doctoris sunt: *Divinitus autem prævisum fuisse non dubito, ut ex hoc uno sciremus etiam per alias gentes esse potuisse, qui secundum Deum viverent, eique placerent, pertinentes ad spirituales Hierusalem. Quod nemini concessum fuisse credendum est, nisi cui divinitus revelatum est unus mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui venturus in carne sic antiqui sanctis prænucebat, quemadmodum nobis venisse nunciatus est, ut una eademque fides per ipsum omnes in Dei civitate Simonnet Theol. Tom. II.*

tem, in domum Dei, in Dei templum prædestinatos perducatur ad Deum.

Imò videtur S. Doctor pluribus locis existimasse fidem explicitam Incarnationis non solum quoad munus redemptoris & mediatoris, sed etiam quantum ad divinitatem, passionem, mortem & resurrectionem Christi, necessariam fuisse necessitate mediæ ad justificationem adultorum etiam tempore legis naturæ & legis scriptæ. Nam v. g. sic loquitur lib. de nat. & grat. cap. 44. *Ea quippe fides iustos sanavit antiquos, quæ sanat & nos, id est, mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, fides sanguinis ejus, fides crucis ejus, fides mortis & resurrectionis ejus; habentes ergo eundem spiritum fidei, & nos credimus, propter quod & loquimur.* Et lib. de peccato originali cap. 24. *Sine fide ergo incarnationis, & mortis & resurrectionis Christi, nec antiquos iustos, ut iusti essent, à peccatis potuisse mundari & Dei gratia justificari, veritas christiana non dubitat, siue in eis iustos quos Scriptura sancta commemorat, siue in eis iustis, quos quidem illam non commemorat, sed tamen fuisse credendi sunt vel ante diluvium, vel inde usque ad datam legem, vel ipsius legis tempore non solum in filii Israel, sicut fuerunt Propheta, sed etiam extra eundem populum, sicut fuit Job.*

Obj. 1. Si fides explicita Christi ut redemptoris & mediatoris, fuit medium simpliciter necessarium ad salutem adultis peccatoribus in lege naturæ & Moisaica, vel fuit ex natura rei, vel ex lege Dei. Neutrum dici potest non primum: nam ad excitandam contritionem perfectam, & dilectionem Dei supernaturalem, quas Infallibiliter subsequitur & semper subsecuta est justificatio, ex natura rei sufficit fides explicita Dei ut existentis, & auctoris donorum supernaturalium & justificationis. Non etiam secundum, nam hoc neque ex Scriptura, neque ex Traditione sufficienter probari potest. Ergo, &c.

R. neg. min. quoad secundam partem. Ad prob. R. etiam neg. Itaque quod fides explicita Christi saltem ut redemptoris & mediatoris, fuerit semper medium simpliciter necessarium ad salutem adultis peccatoribus, habemus sufficienter probatum ex Scripturis, absolute & simpliciter fidem Christi ad justificationem adultorum peccatorum requiruntibus indefinite & sine ulla restrictione temporis; & præsertim ex traditione, cujus testis locupletissimus est S. Augustinus: præter rationem convenientissimam à dignitate & gloria Christi petitam, qua suadet Deum propter honorem Christi noluisse ullos unquam adultos justificari sine fide explicita Christi saltem ut redemptoris; sicut noluit ullos unquam justificari, nisi intuitu meritorum ejus.

Obj. 2. Si fides explicita Christi ut redemptoris & mediatoris, fuit medium simpliciter necessarium ad salutem adultis peccatoribus in lege naturæ & Moisaica, salus fuit impossibilis innumeris hominibus non solum in lege naturæ, sed etiam in Moisaica. Absurdum conf. Ergo, &c.

R. neg. seq. maj. Nam, ut multis argumentis demonstratum est, Christus venturus ut redemptor & salvator hominum, in lege naturæ, & præsertim Moisaica, fuit ita publicè prædicatus & promulgatus, ut non solum aliquibus, nempe majoribus, sed etiam minoribus & multitudini, imò & quantum erat ex parte Dei omnibus singulis explicitè & distinctè sub hac ratione innoverit. Unde si multi in lege naturæ & scripta ignorarunt Christum esse venturum ut redemptorem & mediatorem, ignorarunt, vincibiliter; vel si invincibiliter ignorarunt, hoc non debet imputari Deo, sed malitiæ vel negligentiae hominum; nec ideo dici potest aliquibus impossibilem fuisse salutem: nam qui vincibiliter ignorarunt, potuerunt errorem suum deponere; iis verò, qui ignorarunt invincibiliter, si rectè usi essent mediis sibi ad salutem oblatis, Deus procurasset eis explicitam illam Christi notitiam, sine qua, ex lege à Deo statuta, justificationis beneficium consequi non poterant.

At inquit, Gratis & falso dicitur, quod Christus

M

ven-

venturus ut redemptor & mediator, ita fuerit publicè propositus & promulgatus etiam in lege scripta, ut non solum maioribus, sed minoribus & multitudini sub hac ratione explicite & distinctè innotuerit: nam fuit error valde vulgaris inter Judæos, quod Messias venturus esset, ut rex temporalis. Ergo, &c.

R. neg. ant. *Ad prob. R. 1.* hoc esse falsum demonstrari posse ex plebeja illa muliercula Samaritana, quæ Joan. cap. 4. Christo dicenti, *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate: nam & Pater tales querit, qui adorent eum. Spiritus Deus est, &c.* respondet: *Scio, quia Messias venit, qui dicitur Christus: cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.* Quibus verbis apparet communem & vulgarem fuisse etiam apud Samaritanos fidem explicitam Christi venturi ut regis spiritualis, & ducis ac doctoris hominum in rebus ad salutem & cultum Dei pertinentibus. At si fides explicita Christi venturi ut regis spiritualis & ducis, &c. communis & vulgaris fuit inter Samaritanos, quomodo potuit non esse communis & vulgaris inter Judæos, de rebus ad religionem pertinentibus longè instructiores, juxta illud Christi eodem loco: *Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus, quia salus ex Judæis est.*

R. 2. dato quod expectatio Messie ut regis temporalis, fuerit error valde vulgaris inter Judæos, hunc errorem fuisse vincibilem & culpabilem in omnibus, aut saltem in majori parte eorum qui Messiam ut regem temporalem expectabant, ut satis ostendit exemplum Samaritanorum.

ARTICULUS III.

Utrum fides explicita Incarnationis sit necessaria necessitate mediæ ad salutem adultorum peccatorum in lege gratiæ.

RESPONSIO I.

IN lege gratiæ aliqua fides explicita mysterii Incarnationis, est medium simpliciter & in re necessarium ad salutem adultorum peccatorum.

Prob. Nam in lege gratiæ (supple semper, post sufficientem Evangelii promulgationem) nullus adultus peccator justificari potest sine aliqua fide explicita mysterii Incarnationis. Ergo, &c. Consequenter patet: nam adultus peccator salvari non potest, nisi justificetur.

Prob. ant. 1. Ex Scriptura. Nam Christus ipse dicit Joan. cap. 3. *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Sicut ergo morsæ serpentibus in deserto non sanabantur, nisi aspicerent aneum serpentem à Moysæ exaltatum; ita nec adulti mortalis culpæ veneno infecti, sanari & salvari possunt, nisi Christum pro peccatis nostris mortuum per fidem intueantur.

Ejusdem cap. 17. ait idem Christus: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum.* Ubi aperte significatur fidem Christi tam necessariam esse ad justificationem & salutem, quam fidem unius veri Dei, Fides autem explicita unius veri Dei est medium simpliciter & in re necessarium ad justificationem & salutem adulti peccatoris. Ergo, &c.

Act. cap. 26. Christus sic alloquitur Paulum: *Nunc ego mitto te (ad Gentes) ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter sanctos per fidem quæ est in me.* Quibus verbis adultorum justificatio fidei explicitæ Christi tanquam radici & fundamento manifestè attribuitur. Idem planè docet Petrus Apostolus *Act. cap. 15.* ubi de Gentibus sic ait: *Deus testimonium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum, sicut & nobis, & nihil discrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum, hoc est fide evangelica in Christum, de qua ibi Petrus loquitur.*

Apostolus Paulus pluribus locis idem disertè testatur, ut Rom. cap. 3. *Justitia Dei, inquit, per fidem Jesu Christi in omnes & super omnes, qui credunt in eum.* Et Galat. cap. 2. *Scientes, inquit, quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi, & nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis.* Quibus expressius dici posset ad asserendam in fide explicita Christi necessitatem mediæ ad justificationem adultorum.

Prob. ant. 2. Ex Conc. Trident. Nam sess. 6. cap. 6. inter dispositiones, quibus adulti peccatores ad justificationis beneficium preparantur, primo loco ponit fidem explicitam Christi. *Disponuntur autem, inquit, ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata & promissa sunt; atque illud in primis à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu.* Et cap. 8. exponens illud Apostoli Rom. cap. 3. *Arbitramur justificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesia Catholica consensus tenuit & expressit; ut scilicet per fidem idèo justificari dicamur, quia fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis; sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire.*

Prob. 3. Ex SS. Patribus, pro quibus omnibus sit S. Augustinus. Nam sic loquitur in lib. de spir. & littera cap. 29. *Fide Jesu Christi impetramus salutem, & quantum nobis inchoatur in re, & quantum perficienda expectatur in spe.* Et lib. de nat. & grat. *Si non gratis Christus mortuus est, ergo omnis humana natura justificari & redimi ab ira Dei justissima, hoc est, vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem & sacramentum sanguinis Christi.* Et lib. de prædest. Sanct. cap. 7. *Si posset (Centurio) sine fide Christi esse salvus, non ad eum edificandum mitteretur archiepiscopus Petrus.*

RESPONSIO II.

In lege gratiæ fides explicita mysterii Incarnationis, non solum quoad munus redemptoris & mediatoris Dei & hominum, sed etiam quoad divinitatem, passionem, mortem & resurrectionem Christi, est medium simpliciter necessarium ad salutem adulti existentis in peccato mortali.

Prob. Nam de hac fide intelligi debent Scripturæ, cum dicunt fidem Christi necessariam ad justificationem adulti peccatoris in lege evangelica. Et verò cum Apostolus ait hominem in lege gratiæ non justificari, nisi per fidem Jesu Christi, & justitiam Dei per fidem Jesu Christi confertis qui credunt in eum loquitur de fide Jesu Christi, quæ ipse credebatur in eum; ad quam dicit, Galat. cap. 3. homines in lege gratiæ reservados esse, quam ipse cum aliis Apostolis prædicabat. Hæc autem fides est procul dubio fides explicita Christi, ut hominis & Dei, redemptoris & mediatoris Dei & hominum, passæ, mortuæ, & è mortuis suscitati pro hominum salute. Ergo, &c.

Prob. 2. Autoritate S. Augustini. Nam sic habet lib. de peccato originali cap. 24. *Unus est enim Deus, & unus mediator Dei & hominum homo Christus Jesus. Quoniam non est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri; & in illo definit Deus fidem omnibus, suscitans illum à mortuis. Itaque sine ista fide, hoc est, sine fide unius mediatoris Dei & hominum hominis Christi Jesu, sine fide, inquam, resurrectionis ejus, quam Deus hominibus definivit, quæ utique sine incarnatione ejus & morte non potest veraciter credi sine fide ejus incarnationis, & mortis & resurrectionis Christi, nec antiquos, ut justî essent, a peccatis potuisse mundari, & Dei gratia justificari, veritas*

ritas Christiana non dubitat: sive in eis iustis quos sancta Scriptura commemorat, sive in eis iustis, quos quidem illa non commemorat, sed tamen fuisse credendi sunt, vel ante diluvium, vel inde usque ad datam legem, vel ipsius legis tempore, non solum in filiis Israel, sicut fuerunt prophetae, sed etiam extra eundem populum, sicut fuit Job.

Itaque juxta S. Doctorem, veritas Christiana non dubitat, fidem Incarnationis non solum quantum ad munus redemptoris, sed etiam quantum ad divinitatem, passionem, mortem & resurrectionem Christi, etiam ante adventum Christi semper fuisse medium necessarium ad justificationem adultorum; & à fortiori non dubitat, esse eodem modo necessariam post Christi adventum.

Nec juvat dicere, quod juxta S. Doctorem, fides Incarnationis quoad illa omnia, non debuerit esse explicita, nisi in solis majoribus; & fides confusa & implicita divinitatis, passionis, mortis & resurrectionis Christi cum explicita fide illius ut redemptoris & mediatoris, sufficeret in minoribus in lege naturae & scripta. Nam tunc ad justificationem adultorum fides explicita incarnationis non solum quoad munus redemptoris, sed etiam quoad divinitatem, passionem, &c. necessaria fuit in solis majoribus, quia tunc incarnatio quoad illa omnia fuit explicitè propolita solis majoribus. At in lege gratiae mysterium Incarnationis tam minoribus, quam majoribus explicitè & distinctè proponitur ad credendum, non solum quoad munus redemptoris, sed etiam quoad divinitatem, passionem, mortem & resurrectionem Christi. Ergo in lege gratiae ad justificationem necessaria est tam in minoribus, quam in majoribus fides explicita Incarnationis non solum quoad munus redemptoris, sed etiam quoad divinitatem, passionem, &c.

Prob. 3. Ratione. Quia in lege gratiae mysterium Incarnationis non solum quoad munus redemptoris, sed etiam quoad passionem, mortem & resurrectionem, ita publicè proponitur & prædicatur, ut non tantum majoribus, sed & minoribus explicitè & distinctè innoscatur: imò ita publicè ab Apostolis promulgatum est, ut quantum est ex parte Dei, notum sit omnibus & singulis; ita ut qui ignorant illud, sive ex toto, sive ex parte, vincibiliter ignorent; vel si ignorant invincibiliter, hoc non Deo, sed hominibus imputandum sit. Ergo convenientissimum est ut mysterium Incarnationis quoad illa omnia explicitè creditum, sit in lege gratiae omnibus & singulis adultis medium simpliciter necessarium ad justificationem.

Prob. consequ. Nam cum nullus adultus justificetur nisi propter merita mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, qui cum in forma Dei esset, ut redimeret nos, formam servi accepit, & mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram; maxime congruum fuit, ut nullus adultus justificaretur sine fide explicita illorum omnium in ea lege, in qua illa omnia omnibus, quantum est ex parte Dei, explicitè & distinctè proponuntur credenda.

Dices 1. Satisfit auctoritati Scripturæ & Patrum, si intelligantur de fide implicita Christi etiam pro lege evangelica. *R. neg.* Nam Scripturæ & Patres non possunt intelligi de fide implicita Christi, qui accipiuntur in sensu improprio; cum fides implicita non sit nisi impropria fides illius, cuius dicitur esse fides, ut jam observatum est. At hic nihil planè est, quod cogat ad accipiendum Scripturas & Patres in sensu improprio.

At inquit. Ratio accipiendi in sensu improprio Scripturas & Patres, dum ad justificationem adulti in lege gratiae asserunt fidem Christi esse medium necessarium, est, quia si ad justificationem adulti in lege gratiae non sufficit fides implicita Christi, adultus justificari non potest cum sola fide Dei ut existentis, & inquirentibus se remuneratoris.

Sed contra est, quia 1. hac ratio nullus est mo-

Simonnet Theol. Tom. II.

menti respectu adulti fidelis, qui mysterium Incarnationis, quantum ad ea quæ, ut loquitur S. Thomas, quæst. 2. a. 7. in O. communiter in Ecclesia solemnizantur, & publicè proponuntur, explicitè & distinctè novit, vel nosse debet. Quasi verò durius sit ab adulto peccatore ad hoc ut cum Deo in gratiam redeat, exigi fidem explicitam mysterii quod potest & tenetur explicitè scire, & ad quod credendum abundantem gratiam habet!

2. Non est etiam alicujus momenti respectu adulti infidelis: nam si bene uteretur gratis sibi à Deo pro loco & tempore oblatis, Deo providente, sufficienter instrueretur ad explicitè credendum non solum Deum esse, & inquirentibus se remuneratorem, sed etiam Filium Dei incarnatum, passum, mortuum, & è mortuis suscitatum fuisse pro salute hominum.

Dices 2. Saltem satisfat Scripturæ & Patribus, si dicatur fidem explicitam Incarnationis esse medium ad justificationem adultorum in lege gratiae necessarium secundum quid, hoc est, in re vel in voto. *R.* hoc etiam sine sufficienti fundamento dici: nam Scripturæ & Patres expressè significant fidem explicitam Incarnationis, & quidem quoad ea omnia quæ de ea communiter in Ecclesia solemnizantur, & omnibus fidelibus credenda publicè proponuntur, necessariam esse necessitate mediæ ad justificationem adultorum in lege evangelica; & nullibi insinuant votum ejus sufficere. Unde bene inferitur Scripturam & Patres velle fidem illam explicitam Incarnationis esse necessariam in re: sicut bene inferretur baptismum esse necessarium in re ad justificationem adultorum in lege gratiae, ex eo quod Scriptura simpliciter assereret esse necessarium, nisi aliunde ex ipsa Scriptura, vel traditione sufficienter constaret quandoque votum illius sufficere.

At inquit. Dum Apostolus Hebr. cap. 11. dicit: *sine fide impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit;* satis significat etiam in lege gratiae sufficere ad justificationem adultorum fidem explicitam, qua creditur Deus existere, & inquirentibus se remunerator esse, & consequenter fidem explicitam Christi non esse necessariam simpliciter & in re, sed sufficere votum illius. *R.* cum S. Thomas, q. 2. art. 8. ad 1. Apostolum loco citato solum significare, quod fides explicita Dei existentis & remuneratoris sit medium necessarium ad justificationem adultorum, non verò quod sufficiat: sicut cum dicit, v. g. Galat. cap. 2. *Scientes quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi,* &c. solum significat fidem explicitam Christi esse ad justificationem adultorum necessariam necessitate mediæ, non verò quod sufficiat sine alia fide.

Dices 3. Dilectio Dei super omnia propter se, & perfecta contritio de peccatis, sunt dispositiones proximæ ad justificationem, quibus positis, statim & infallibiliter sequitur justificatio. Atqui dilectio Dei super omnia, & perfecta contritio haberi possunt sine fide explicita Christi: nam ad illas sufficit fides Dei existentis, & inquirentibus se remuneratoris. Ergo, &c. *R. neg. min.* Quia nemo habere potest dilectionem Dei propter se, & contritionem de peccatis ob Deum propter se dilectum, nisi ad hoc per interiorem gratiam prævenientem excitetur, quod ex ordinatione divina nunquam fit in lege evangelica, nisi cum peccator explicitè credit Christum esse Filium Dei, redemptorem, & mediatorem hominum, atque passum, mortuum, & è mortuis suscitatum pro salute nostra.

At inquit. Si Deus adultum peccatorem, habentem fidem explicitam Dei existentis, & inquirentibus se remuneratoris, non statim excitaret ad contritionem perfectam, esset causa, cur adultus peccator maneret in statu peccati. *R.* hoc neg. Deus enim non tenetur adultum peccatorem, habentem fidem explicitam Dei existentis, & inquirentibus se remuneratoris, excitare ad contritionem; imò nec tenetur etiam cum

adultus peccator habet fidem explicitam non solum Dei existentis & remuneratoris, sed etiam incarnationis quoad ea omnia, quæ de illa fideles omnes tenentur credere; & si tunc excitat, hoc facit ex pura misericordia.

At inquit. Ubi primum adultus peccator habet id, quod requiritur ex parte intellectus, ad amandum Deum propter se, & dolendum de peccatis ob Deum propter se amatum, nec ponit ullum impedimentum actuale ex parte voluntatis, statim Deus illum excitat ad actum charitatis & contritionis perfectæ: nam peccatores in hac vita semper & in quocumque momento justificari possunt, quantum est ex parte Dei. Atqui adultus peccator habens fidem explicitam Dei existentis & remuneratoris, habet id quod requiritur ex parte intellectus ad amandum Deum propter se, & dolendum de peccatis propter Deum sic amatum; nec ponit ullum impedimentum actuale ex parte voluntatis, ut supponi potest. Ergo, &c.

R. neg. maj. & ejus prob. quæ gratis & sine sufficienti fundamento asseritur; imò & contra experientiam, ex qua constat fideles peccatores, etiam de rebus fidei bene instructos, & ita habentes fidem explicitam non solum Dei existentis & remuneratoris, sed etiam Christi redemptoris & mediatoris, &c. & nullum ex parte voluntatis actuale impedimentum ponentes, deposito scilicet omni affectu actuali ad peccatum, non semper, sed tantum pro loco & tempore excitari ad dolendum de peccatis, alios quidem citius, & alios tardius, item frequentius alios & uberius, alios verò rarius & parcius, prout Deo libet, qui cujus vult miseretur, & quando vult, & quomodo vult, & nemini injuriam facit, cum nemini debitor sit.

At inquit. Supposita nostra doctrina, Catechumeno jamjam morituro, & habenti solam fidem explicitam Dei existentis & remuneratoris, salus impossibilis est: non enim potest sine miraculo habere fidem explicitam mysterii Incarnationis, quod supponitur ignorare, & de quo jam propter temporis angustiam non potest absque miraculo sufficienter instrui. R. Catechumenum illum debere sibi imputare hanc impossibilitatem, in quam vel ob malitiam, vel ob negligentiam suam culpabilem incidit. Effet tamen propter probabilitatem oppositæ sententiæ, ad fiduciam in Deum & dolorem de peccatis adhortandus, & baptismus petenti non esset denegandus.

Dices 4. Cornelius Centurio de quo Act. cap. 10. justificatus fuit sine fide explicita Christi: nam de illo, antequam haberet fidem explicitam Christi, dicitur: *Vir autem quidam erat in Caesarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens elemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper.* Et inferius: *Cornelius Centurio vir justus & timens Deum, &c.* R. neg. Nam Cornelius non fuit justificatus, nisi postquam à Petro ad se vocato doctrinam evangelicam sufficienter edoctus est, & habuit fidem explicitam Incarnationis etiam quoad divinitatem passionem, mortem & resurrectionem Christi, &c., ut credibile est, eo instanti quo *Spiritus Sanctus cecidit super omnes qui audiebant verbum*, antequam à Petro baptizaretur. Porro Cornelius, antequam admonitus Angelo ad se Petrum accerteret, non habuit perfectum Dei amorem, sed inchoatum tantum, ex quo aliqua pietatis opera exercebat, quibus prædicationis evangelicæ gratiam impetravit. Neque plus dicunt priora verba Scripturæ; & cum missi à Cornelio, respondent Petro: *Cornelius vir justus, &c.* perinde est ac si dicerent: Cornelius vir frugi, vir bonus, &c.

In sententia nostra procul dubio fuit S. Augustinus, præferens lib. de præd. Sanct. cap. 7. ubi de Cornelio sic ait: *Si posset sine fide Christi esse salvus, non ad eum adificandum mitteretur architectus Apostolus Petrus.* At si Cornelius sine fide explicita Christi (de ea enim loquitur S. Doctor) fuisset justificatus, sanè potuisset sine hac fide esse salvus.

At inquit. S. Thomas 3. p. q. 69. a. 4. ad 2. docet Cornelium justificatum fuisse cum fide implicita Christi. R. neg. inst. Nam S. Thomas dicit Cornelium justificatum fuisse cum fide Christi, & implicito vel explicito desiderio baptismi. Verba Sancti Doctoris sunt: *Cornelius & alii similes consequuntur gratiam & virtutes per fidem Christi, & desiderium baptismi implicitè vel explicitè.* Hæ autem voces, *implicitè vel explicitè*, manifestè cadunt in desiderium baptismi, non in fidem Christi.

Quod autem S. Doctor fuerit in nostra sententia, patet ex eo quod scribit in 3. Sentent. dist. 25. q. 2. a. 2. quæstiuncula 2. *Post adventum Christi*, inquit, *quia jam mysterium redemptionis impletum est, & corporaliter & visibiliter predicatum, tenentur omnes ad credendum explicitè, & si aliquis instructorem non haberet, Deus ei revelaret, nisi ex culpa sua remaneret.* Has voces, *si aliquis instructorem non haberet, Deus ei revelaret*, pondera: nam clarè significant necessitatem, non præcepti tantum, sed medii.

ARTICULUS IV.

Utrum fides explicita Trinitatis in lege gratiæ necessaria sit necessitate medii ad salutem adultorum peccatorum.

RESPONSIO.

Post sufficientem Evangelii promulgationem fides explicita Trinitatis est medium simpliciter necessarium ad salutem adultorum existentium in peccato mortali.

Prob. Post sufficientem Evangelii promulgationem nullus adultus existens in peccato mortali justificari potest sine fide explicita Trinitatis. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam, ut probatum est, post sufficientem Evangelii promulgationem nullus adultus existens in peccato mortali, justificari potest sine fide explicita Incarnationis, quantum ad divinitatem Christi. Atqui fides explicita Incarnationis, quantum ad divinitatem Christi, haberi non potest sine fide explicita Trinitatis. Ergo, &c.

Dices. Fides explicita Trinitatis non fuit medium ad justificationem adultorum existentium in peccato mortali necessarium in lege naturæ & scripta. Ergo nec est in lege gratiæ. R. neg. conseq. Nam est magna disparitas: in lege enim naturæ & scripta mysterium Trinitatis non fuit ita propositum & promulgatum, ut tam minoribus quam majoribus innotescere posset. Unde communiter ignorabatur à fidelibus utriusque legis, proindeque non potuit esse medium ad salutem necessarium in lege naturæ & Mosaica. At in lege gratiæ mysterium Trinitatis ita publicè prædicatur & proponitur, ut non solum aliquibus, sed etiam multitudini, non solum majoribus, sed etiam minoribus innotescat: ita ut si qui sunt, in religione Christiana educati, qui mysterium illud ignorant, ignorent ob aliquam culpam vel suam, vel aliorum quorum curæ sunt commissi. Unde fideles omnes in lege gratiæ tenentur explicitè credere mysterium Trinitatis.

Dices iterum. Multi ita rudes sunt & ingenio tardi, ut non possint intelligere, quomodo in una & eadem divinitate sint tres personæ, realiter inter se distinctæ. Ergo multis salus erit impossibilis, si fides explicita Trinitatis est necessaria necessitate medii ad salutem omnis adulti peccatoris.

R. neg. conseq. Non enim requiritur, ut rudes illi & tardi ingenio intelligant, sed tantum ut credant; seu non requiritur, ut cognoscant quomodo in una & eadem divinitate sint tres personæ realiter inter se distinctæ, sed tantum ut propter auctoritatem divinam, sufficienter propositam, firmissimè assentiantur in una & eadem divinitate esse tres personas realiter inter se distinctas. Hinc illud S. Augustini de ejusmodi hominibus lib. contra epist. fundamenti, cap. 4. *Turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas curissimam facit.* Sed ad pleniorum propositæ difficultatis solutionem,

Nota,

Nota, tria tantum requiri, ad credendum mysterium Trinitatis (idem dic de quolibet alio mysterio) nempe ut intellectus possit apprehendere terminos, & eorum significationem; judicare sicut oportet de credibilitate revelationis; & propter illam assentiri firmissimè. At primum solis naturæ viribus potest quilibet homo, quantumlibet rudis & ingenio tardus; secundum verò & tertium cum auxilio gratiæ, quæ rudibus non deest, cum mysterium Trinitatis eis propter auctoritatem Dei revelantis credendum proponitur.

At inquires, Fides explicita Trinitatis seculo miraculo planè extraordinario, impossibilis est surdis & mutis à nativitate, item educatis inter barbaros, vel in solitudine, ubi nihil unquam auditum est de mysterio Trinitatis, sicut nec de mysterio Incarnationis.

R. 1. de educatis inter barbaros vel in solitudine, ubi nihil unquam auditum est de mysterio Trinitatis, quòd si rectè uterentur gratiis, quas pro loco & tempore accipiunt, Deus procuraret illi prædicationem Evangelii, vel illos per se aut Angelos instrueret. Præterea, fides explicita Dei ut auctoris gratiæ & gloriæ, non minus est impossibile adultis educatis inter barbaros, vel in solitudine, ubi nihil unquam auditum est de Deo ut largitore gratiæ & gloriæ: nec tamen inde colligi potest fidem explicitam Dei ut auctoris gratiæ & gloriæ non esse medium simpliciter necessarium ad salutem quorumcumque adultorum existentium in statu peccati mortalis; cum Apostolus generaliter dicat de omnibus hominibus: *Oportet accedentem ad Deum credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.*

R. 2. de peccatoribus surdis & mutis à nativitate, quòd non possint justificari sine fide explicita Dei ut largitoris gratiæ & gloriæ. Unde vel salus est illis impossibilis, vel possunt cum speciali Spiritus Sancti assistentia habere fidem illam. At si possunt cum speciali Spiritus Sancti assistentia, & sine miraculo extraordinario, habere fidem explicatam Dei ut largitoris gratiæ & gloriæ; quidni pariter possent habere, & re ipsa habebunt nisi ipsimet libere obstat, fidem explicitam Dei ut unius in essentia & trini in personis, Deo hominibus illos per signa vel picturas instrumentibus cooperante, & interius illustrante & per se ipsum, vel Angelum, quòd instructioni deest, supplem?

Porrò non est hic prætermittendum, quod fatentur adversarii, videlicet sententiam nostram esse in praxi tenendam, & teneri non solum pastores suos subditos de mysterio Trinitatis & Incarnationis diligenter instruere, sed etiam confessarios suos penitentes, quos advertunt esse valde rudes, & rerum fidei ignaros.

Quæres, utrum etiam fides explicita aliorum articulo- rum, qui in Symbolo continentur, sit necessaria necessitate mediæ ad salutem adultorum peccatorum?

R. hanc fidem non in re, sed in voto esse medium necessarium ad salutem adulti peccatoris. Nam nullus, adultus justificari potest sine proposito servandi præcepta. Atqui præceptum est, ut credantur explicitè omnes articuli Symboli. Ergo, nullus adultus justificari potest sine proposito credendi explicitè omnes articulos symboli, & consequenter propositum seu votum fidei explicitæ omnium articulo- rum Symboli, est medium necessarium ad justificationem, ac proinde ad salutem hominis adulti existens in peccato mortali.

Addo, necessariam quoque esse necessitate mediæ ad justificationem & salutem adulti peccatoris fidem implicitam omnium omnino, aliarum veritatum à Deo revelatarum: nam, ut definit Trident. sess. 6. cap. 6. actus quo explicitè credimus vera esse ea, quæ à Deo revelata sunt, necessarius est necessitate mediæ ad justificationem adulti. Atqui talis actus est fides implicita omnium omnino veritatum, quæ divinitus revelatæ sunt. Ergo, &c.

Simonnet Theol. Tom. II.

ARTICULUS V.

Utrum actus fidei divine sit etiam necessarius necessitate præcepti.

RESPONSIO.

Necessarius est necessitate præcepti.

Prob. Nam 1. Marci cap. ult. dicitur: *Qui non crediderit condemnabitur.* Quibus verbis exprimitur saltem necessitas præcepti. Et 1. Joan. cap. 3. *Hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus.*

At inquires, Non potest dici, per quem actum innoteat præceptum illud. *R.* neg. & dico innote- scere per iudicium, quod præcedit fidem divinam. Itaque facta sufficienti propositione revelationis & præcepti de credendo, intellectus non solum cog- noscit id, quòd ad credendum proponitur, esse credibile, sed etiam iudicat esse credendum. Quod iudicium supernaturale est, nec tamen est fides divi- na, sed actus præcedens voluntatem credendi, & ipsam fidem divinam.

At inquires, Intellectus per actum illum vel judi- cat esse credendum fide supernaturali, vel non judi- cat. *R.* judicare credendum esse assensu super om- nia firmo præcisè propter summam auctoritatem Dei loquentis. Quod cum superet vires naturæ, conse- quens est illum judicare credendum esse fide superna- turali. In quo nullum est inconveniens.

Quæres 1. quoruplex sit præceptum fidei divinæ? *R.* duplex esse, unum affirmativum, & alterum, negati- vum. Affirmativum est illud, quod obligat nos ad cre- denda mysteria fidei; negativum verò, quòd nos obli- gat ad non dissentendum illis, neque de illorum veri- tate dubitandum. Item affirmativum non obligat nos, ut credamus explicitè omnes & singulas verita- tes à Deo revelatas, neque ut credamus quodlibet tempore: obligat enim solum ad credendum explici- tè certas quasdam veritates, & certo quodam tempo- re. Negativum verò complectitur omnes veritates revelatas & omne tempus: semper enim illicitum est dissentire veritati, sufficienter proposita ut à Deo revelatæ, quæcumque sit illa veritas.

Quæres 2. ad quid præceptum affirmativum fidei nunc obliget? *R.* obligare ad credendum explicitè omnia mysteria in Symbolo contenta. Ita satis apertè sentit S. Thomas q. 2. a. 5. in O. & *prob. 1.* Authori- tate S. Augustini serm. 135. de tempore, ubi sic ait: *Symbolum est regula fidei nostra brevis & grandis, brevis numero verborum, grandis pondere senten- tiarum.* Quis autem negabit quemlibet Christianum graviter obligari ad tenendam explicitè ejusmodi re- gulam fidei suæ? 2. Quia in primitiva Ecclesia non baptizabantur adulti, nisi prius didicissent, & memo- riter recitassent Symbolum Apostolorum, ut patet ex can. 46. Concilii Laodiceni: *Baptizandos oportet fi- dei Symbolum discere, & quinta feria ultima septi- mana, vel episcopo vel presbyteris reddere.*

Quæres 3. utrum Christianus obligetur tantum ad credenda explicitè ea, quæ continentur in Symbo- lo? *R.* ad ea tantum teneri ex præcepto fidei divi- næ. Sed præterea teneri ad credenda ea quæ per- tinent ad Baptismum, Eucharistiam, sacramentum Pœnitentiæ, Decalogi, &c. quæ obligatio non ori- tur ex præcepto fidei, sed ex præcepto religionis, iustitiæ, & aliarum virtutum.

ARTICULUS VI.

Utrum actus externus fidei sit necessarius ad salutem.

Nota 1. Actus externus fidei, verus scilicet (nam de vero agitur, non de falso) est externa con- fessio, qua quis profitetur exterius actum internum fidei, quo assentitur rebus à Deo revelatis, juxta il- lud Apostoli Rom. cap. 10. *Corde creditur ad iusti- tiam; ore autem fit confessio ad salutem.* Unde actus fidei externus refertur ad duo, videlicet ad actum

M 3 in.

internum fidei, cuius est signum, & ad veritatem revelatam, tanquam ad objectum actus interni, quocumque unum quid moraliter efficit, sicut locutio externa cum interna.

Nota 2. Confessio externa fidei fieri potest ex diversis motivis. 1. scilicet ad placendum Deo. 2. Ad beatitudinem aeternam consequendam. 3. Ad colendum Deum, & proestandam ejus excellentiam. 4. Ad obediendum Deo ita imperanti. 5. Ad confirmandum proximum in fide. 6. Ad verum dicendum. 7. denique propter auctoritatem Dei loquentis creditibiliter, quia nimirum digna est, ut ei non solum interno assensu, sed etiam externa locutione adheramus, quantum possumus. Quando enim Deus nobis loquitur creditibiliter, meretur non solum ut interius judicemus verum esse id quod dicit, sed etiam ut illud profiteamur exterius.

Primo modo pertinet ad charitatem, secundo ad spem, tertio ad religionem, quarto ad obedientiam, quinto ad charitatem proximi, sexto ad veritatem, septimo denique ad virtutem fidei: nam generatim actus externi pertinent ad eas virtutes, ex quarum motivo exercentur. Sed confessio fidei hoc ultimo modo exercetur ex motivo proprio virtutis fidei: eadem enim honestate, qua interius honestum est assentiri rebus à revelatis propter auctoritatem divinam, honestum etiam est exterius profiteri se assentiri rebus à Deo revelatis propter auctoritatem divinam: nam assentiri auctoritati divinæ, quia digna est, & assensum ei datum exterius profiteri, quia pariter digna est, est una & eadem honestas.

Sicut ergo actus externus & internus temperantiæ v.g. pertinent ad eandem virtutem temperantiæ, quia fiunt ex eadem honestate, ita pariter actus internus fidei & ejus externa professio pertinent ad eandem virtutem fidei, quando externa professio fidei sit propter auctoritatem Dei loquentis, quia digna est; tunc enim actus externus & internus fidei sunt propter eandem honestatem.

RESPONSIO.

Externa confessio fidei necessaria est necessitate præcepti, quo jubemur profiteri fidem nostram suo tempore.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Rom. cap. 10. dicitur: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Ergo externa confessio fidei necessaria est ad salutem; non necessitate mediæ, ergo necessitate præcepti. Ergo, &c. 2. Ex S. Augustino lib. de Fide & Symbolo, cap. 1. *Fides, inquit, officium à nobis exigit & cordis & lingue.* 3. Ex innumerationum Martyrum exemplo, & ulu perpetuo, ac unanimi sensu Ecclesiæ.

Hoc autem præceptum exterius fidem profitendi, cum sit affirmativum, non obligat pro omni tempore, sed solum pro aliquo, quando scilicet externa fidei professio necessaria est ad honorem Dei, vel ad utilitatem proximi. At cum ex tali professione nulla expectetur utilitas, sed tantum turbatio infidelium, tunc non obligat, ut docet S. Thomas, quæst. 3. a. 2. ad 3. ubi etiam dicit quod si utilitas fidei aliqua speretur, aut necessitas adsit, contempta perturbatione infidelium, debet homo publice fidem confiteri.

Quæres 1. utrum aliquando liceat negare fidem, præsertim ad vitandam mortem?

R. nunquam licere, ut *prob. 1.* ex Scriptura; nam ipse Christus ait Matth. cap. 10. *Qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in caelis est.* Quæ verba generaliter & absque restrictione dicta, intelligenda sunt pro quolibet casu, & periculo mortis, ut intelliguntur à Patribus, & ab Ecclesia, quæ gravibus pœnis olim subiciebat eos, qui in tyrannorum persecutionibus fidem Christi negabant, etiam ad vitanda gravissima tormenta, & mortem accerbissimam.

2. Ratione: quia qui exterius negat fidem, quam interius proficitur, mentitur in re gravi; quod est

graviter illicitum. Item gravem injuriam facit Christo, quem erubescit. Unde contra ejusmodi Christus ait Luc. c. 9. *Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.*

Accedit auctoritas S. Augustini, tract. 62. in Joan. *Quanta vita est, inquit, confiteri Christum, tanta mors est negare Christum.* Hinc Catholicus, interrogatus num sit Christianus, peccaret graviter, 1. negando se esse Christianum, quia negaret se credere in Christum, & ita negaret Christi fidem. 2. Respondendo se esse Turcam, vel Judæum, aut Gentilem, quia hoc ipso negaret se esse Christianum. 3. Respondendo se non esse Papistam, Romanensem, Pontificium, quia hoc ipso negaret se esse Catholicum. Quod est veram Christi fidem negare. At Sacerdos vel Religiosus, interrogatus num sit sacerdos vel religiosus, peccaret quidem respondendo se non esse, quia mentiretur; at non negaret fidem, quia non negaret se esse Catholicum vel Christianum.

Quæres 2. utrum aliquando liceat tacere vel dissimulare fidem?

R. eum, qui ab infidelibus intuitu fidei & religionis interrogatur, num sit Christianus vel Catholicus, si à persona publica interrogatur, non posse tacere fidem, aut ambigere respondere, sed teneri ad apertè confitendum se esse Christianum vel Catholicum, etiam cum eminenti periculo vitæ.

Prob. Nam 1. qui in casu proposito taceret, vel quocumque modo fidem dissimularet, censeretur erubescere Christum. 2. Christianus tunc maximè teneretur apertè profiteri fidem suam, quando id postulat honor Dei. At honor Dei hoc postulat in casu proposito, quia in casu proposito hoc postulat honor fidei christianæ, qui conjunctus cum honore Dei, auctoritatis fidei christianæ.

Quod autem in casu proposito hoc postulet honor fidei christianæ, patet ex eo quod si Christianus, à persona publica interrogatus de sua religione, apertè profiteatur se esse Christianum, significet se magni facere fidem christianam, & pro ea quodlibet periculum subire paratum esse; quod fidei christianæ maximè honorificum est, è contra verò si neget, vel dissimulet se esse Christianum, significat se parvi facere fidem christianam, quod fidei christianæ indecorum est.

3. denique Princeps etiam infidelis jus habet in ditione sua interrogandi quemlibet de sua fide & religione, & consequenter Christianus ab eo interrogatus de sua fide & religione, teneretur ei respondere sine mendacio & ambiguitate.

Quod si à persona privata interrogaretur, per se loquendo, posset tacere, aut interrogationem eludere, dicendo, v.g. *Quid ad te? Quid me interrogas?* Dixi, per se loquendo, quia fieri potest ut Christianus etiam à persona privata de sua fide & religione interrogatus, teneatur apertè confiteri suam fidem & religionem, puta si alii Christiani præsentem, ejus silentio vel dissimulatione scandalizarentur, vel offenderentur, aut si præsentem hæretici vel infideles, erga religionem christianam bene affecti, eam contemnere inciperent propter ejus silentium, vel dissimulationem.

Quæres 3. utrum Christianus tempore persecutionis possit fugere, vel se occultare, ne cogatur confiteri fidem suam, & confitendo sese mortis periculo exponere.

R. posse, ut *prob. 1.* Ex verbis Christi, Matth. cap. 10. *Cum autem persequerentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* 2. Exemplo Apostoli Pauli, qui per murum civitatis in sporta dimissus est, ut fugeret. 3. Exemplo multorum Sanctorum, ut Cypriani & Athanasii, qui ab Ecclesia non reprehenduntur, quod tempore persecutionis fugerint, &c. Hæc tamen fuga in pastore, vel episcopo illicita esset; si verb. grat. fuga ejus esset occasio cur fides nostra contemneretur, vel præsentia ejus necessaria esset ad confirmandos subditos ejus in fide: tunc enim ratione officii obligaretur ad manendum cum suis subditis tempore persecutionis, etiam cum periculo vitæ.

Que-

Quæres 4. utrum Christiano liceat per simulationem adorare idola, vel thus illis adolere?

R. non licere, ut prob. 1. Ex Apostolo 2. Cor. cap. 6. ubi sic ait. *Nolite jugum ducere cum infidelibus: quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate?* Quibus verbis prohibetur omnis communicatio cum infidelibus, quæ infidelibus. Sed qui etiam per simulationem idola adorant, aut eis thus adolet, communicant cum infidelibus qua infidelibus. 2. Ex innumeris Martyribus, qui gravissima tormenta & mortem acerbissimam pati maluerunt, quam etiam per simulationem idola adorare, quia hoc esse graviter illicitum senserunt. 3. Ex consuetudine primitivæ Ecclesiæ, in qua fideles tanto studio vitabant ritus externos Gentilium, & quæ tam severe animadvertebantur eos, qui etiam per simulationem tantum idola adorassent. 4. Ratione: quia qui per simulationem adorant idola, facto ostendit se esse idolatram, & negat se esse Christianum. Quod utrumque graviter malum est.

Dices. Naaman Syrus per simulationem adorando in templo Remmon cum Rege suo, non peccabat ut aperte colligitur ex lib. 4. Regum, cap. 5. R. Naaman Syrus post conversionem suam à gentilitismo, nequidem per simulationem idola adorasse. Pro quo nota. Mos erat Regibus Syriæ, ut sive in foro, sive in templo, humero alterius inniterentur. Unde famulus, cujus humero innitebantur, tenebatur ex officio hoc illis præstare obsequium, ubicumque essent, sive in foro, sive in templo, ac proinde stare, vel ambulare, vel genuflectere, si rex staret, vel ambularet, vel genuflecteret.

Itaque cum Naaman Syrus esset ille, cujus humero innitebatur Rex, quando prodibat in publicum, vel adibat templum Remmon, & hoc ex officio præstare obsequium Regi suo, ex officio tenebatur stare, vel ambulare, vel genuflectere, cum Rex stabat, vel ambularet, vel genuflecteret, ubicumque, sive in foro, sive in templo staret, vel ambularet, vel genuflecteret. Rege igitur in templo Remmon genuflectente, genuflectebat Naaman, sed magno cum discrimine: Rex enim genuflectebat ante idolum, ut illud adoraret, Naaman verò ut debitum obsequium Regi præstaret. Unde genuflexio Regis fiebat intuitu religionis, & genuflexio Naaman intuitu obsequii civilis; proindeque genuflexio Regis erat actus religionis, & genuflexio Naaman obsequium civile, debitum Regi, & licite præstitum, quia & ipsi Regi & aliis adstantibus satis notum erat Naaman non genuflectere, nisi obsequii civilis causa, & ad fungendum officio suo præsertim si publicum erat illum jam Deum Judæorum colere. Unde Rex genuflectendo peccabat, Naaman verò non.

At inquit. Jehu lib. 4. Reg. cap. 10. non peccavit simulando se velle sacrificare idolo Baal, ut omnes ejus Sacerdotes occideret: nam ob factum laudatur à Deo. R. Jehu peccasse simulando se velle sacrificare idolo Baal, neque ob hanc simulationem laudatum fuisse à Deo, sed quoddam Achab develisset.

Quæres ultim. utrum licitum sit uti vestibus infidelium.

R. illicitum esse uti vestibus infidelium, specialiter destinatis ad professionem vel exercitium falsæ religionis: nam qui uteretur, falsam religionem facto profiteretur, & ita facto fidem suam negaret. Propter eandem rationem videtur nullo modo licitum esse, etiam ad vitandam mortem uti veste infidelibus propria eorumque ab aliis sectis distinctiva, qualis est v. g. thobalia Turcica: nam qui gestat vestem propriam alicujus sectæ, & illius ab omnia alia secta distinctivam, videtur facto profiteri se ad sectam illam pertinere: sic v. g. qui in Turcarum ditione gestat thobaliam Turcicam, videtur facto profiteri se esse Turcam, & consequenter videtur profiteri se esse infidelem, quoddam est illicitum.

Multi tamen sunt in opposita sententia, quam judicant esse probabiliorem, & docent Christianum in terris infidelium degentem, ex gravi causa, puta

Simonet Theol. Tom. II.

tà ad servandam vitam, posse assumere vestem infidelium propriam, & eorum distinctivam ab aliis sectis, purè gestare thobaliam Turcicam in Turcia, modo non intendat simulare se esse infidelem, sed solum religionem suam occultare, eo tempore, & loco, quo non tenetur eam profiteri; quia, inquit, non mentitur; & vestis illa, qua utitur; non est per se propriè, & directè signum potestativum falsæ religionis.

DISPUTATIO V.

De habitu Fidei, & ejus subiecto.

ARTICULUS I.

Utrum detur habitus fidei.

RESPONSIO I.

Datur fidei habitus naturalis & acquisitus. *Prob.* experientia: nam fideles crebrò & intensè exercentes actus fidei divinæ, magnam credendi facilitatem acquirunt. Atqui per habitum fidei naturalem & acquisitum intelligimus hanc facilitatem. Ergo, &c. Ratio à priori est, quia potentia naturalis acquirit habitus se exercendo. Atqui potentia naturalis tam exercet se per actus supernaturales, quales sunt actus fidei divinæ, quam per actus naturales; tam enim impendit se actibus supernaturalibus quam naturalibus. Ergo, &c.

Dices. Habitus naturalis non potest inclinare potentiam naturalem ad actus supernaturales. Ergo implicat fidei habitus naturalis & acquisitus. R. non posse, si potentia naturalis non elevetur per principium supernaturale; at posse, si elevatur: nam potentia naturalis elevata facilius exercet actus supernaturales cum habitu naturali, quam sine illo. *Nota.* Cum potentia naturalis elevatur, elevatur etiam habitus naturalis & acquisitus, quem habet. Unde sicut potentia naturalis elevata potest producere actus supernaturales, ita habitus naturalis elevatus potest inclinare ad actus supernaturales.

RESPONSIO II.

Datur etiam in intellectu habitus fidei per se infusus & supernaturalis.

Prob. Ex Conc. Trident. sess. 6. ubi postquam cap. 6. inter dispositiones ad justificationem prærequiritas recensuit actum fidei divinæ, sic exorditur caput 7. *Hanc dispositionem justificationem ipsa consequitur, quæ est sanctificatio & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum.* Quid autem per hæc dona intelligat, exponitur inferius eodem capite his verbis: *In ipsa justificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo, fidem, spem & charitatem.* Quæ verba intelligi non possunt, nisi de fide, spe, & charitate habituali.

Ratio autem est, quia conveniens est intellectum compleri per principium intrinsecum & permanentem, ut sic sit intrinsecè & permanentè habilis ad eliciendos actus fidei divinæ, & ita connaturaliùs actus illos eliciat. Dixi, connaturaliùs, quia intellectus potest elicere actus fidei divinæ sine habitu infuso & supernaturali, cum solo concursu extraordinario, sicut primus saltem actus fidei divinæ elicitur ab homine, qui ad fidem convertitur.

RESPONSIO III.

Præter habitum illum intellectualem, per se infusum & supernaturalem, quo intellectus immediatè & intrinsecè completur ad eliciendum actum fidei divinæ, datur etiam in voluntate habitus per se infusus & supernaturalis, ad eliciendum actum pie credulitatis, seu imperii, quo intellectus à voluntate efficaciter applicatur ad actum fidei.

M 4 *Prob.*

Prob. Nam, ut ex Tridentino probatum est, intellectus immediatè perficitur per principium intrinsecum & permanens, ut sit intrinsecè & permanentè habilis ad actus fidei, & eos connaturalius eliciat. Ergo pariter voluntas immediatè completur per principium intrinsecum & permanens, ut sit intrinsecè & permanentè habilis ad piam credulitatem, & eam connaturalius eliciat: omnino enim dicendum est Deum, cujus perfecta sunt opera, non minus velle, ut pia credulitas modo perfectò & connaturali procedat à voluntate, quam vult ipsum actum credendi modo perfectò & connaturali ab intellectu procedere. Hic autem habitus est specialis virtus, ab omnibus aliis distincta, quia spectat honestatem specialem, & diversam ab honestate, quam spectant aliae virtutes, videlicet honestatem, quæ relictur in eo, quod est credere Deo firmissimè præcisè propter testimonium ejus, quamvis in se obscurum, nec præviè cognitum per motiva creditatis evidentè ea evidentiâ, quæ tantam firmitatem assensus mereatur.

Dices. Hic habitus piæ credulitatis vel est theologicus, vel moralis. Neutrum dici potest. Ergo, &c. R. neg. min. & dico non esse virtutem theologicam, sed moralem, quia non habet pro objecto formali etiam partiali perfectionem divinam: sed habet pro objecto formali totam solam honestatem relucens in eo quod est captivare intellectum in obsequium fidei, & submittere se auctoritati Dei loquentis, modo supra explicato.

RESPONSIO IV.

Præter habitum fidei & habitum piæ credulitatis per se infusus & supernaturales, datur etiam in intellectu habitus per se infusus & supernaturalis ad eliciendum judicium præcisè practicum supernaturale, quo immediatè dirigitur pius credendi affectus.

Prob. Nam sicut intellectus habitu fidei, & voluntas habitu piæ credulitatis instruuntur, ut hæc actum piæ credulitatis, ille verò actum fidei modo perfectò & connaturali eliciat; ita ipse intellectus dici debet instrui habitu, ad eliciendum judicium supernaturale, directivum piæ credulitatis, modo perfectò & connaturali; tam enim conveniens est hoc judicium modo perfectò & connaturali elici, quam pius credendi affectus, & ipsum actum credendi.

Hic autem habitus est virtus specialis prudentiæ, cujus objectum adequatum est honestas, vel debitum submittendi se auctoritati Dei revelantis, & adhærendi firmissimè objecto revelato præcisè propter primam veritatem revelantem. Unde differt à prudentia generali, quæ virtutum moralium directiva est, & cum illis destruitur, sicut cum illis infunditur: cum è contra habitus ille prudentiæ specialis tandiu maneat, quandiu manet habitus fidei, & sic non destruitur, sicut ipse habitus fidei, nisi per peccatum infidelitatis, virtutibus moralibus, cum prudentia generali illatum directiva, per quodlibet mortale peccatum pereuntibus; excepto tamen habitu piæ credulitatis, qui etiam tandiu conservatur, quandiu conservatur habitus fidei.

Quæres, utrum habitus fidei sit virtus theologica?

R. 1. habitum fidei esse virtutem intellectualem: nam perficit & rectè disponit intellectum; cum sit essentialiter determinatus ad rectam operationem, nempe ad assensum fidei divinæ, quæ essentialiter vera est, quia ei subesse fallum implicat.

R. 2. habitum fidei esse virtutem theologicam: quia habitus ille dicitur theologicus, qui habet Deum pro objecto formali, atque etiam pro materiali principali. Atqui talis est habitus fidei: nam habet pro objecto formali Deum, ut est prima veritas revelans, & pro materiali principali eundem Deum, ejusque perfectiones: nam perfectiones divinæ propter se creduntur, & cætera propter ipsas.

At inquit. Religio versatur circa Deum, & tamen non est virtus theologica. R. Religionem non esse virtutem theologicam, quia non versatur directè & immediatè circa Deum, ut objectum formale, &

materiale principale, sicut versantur fides, spes & charitas: versatur enim directè & immediatè circum cultum Dei exhibendum, tanquam objectum materiale, & circa honestatem, quæ est in exhibendo tali cultu, tanquam objectum formale.

ARTICULUS II.

Utrum habitus fidei aliquando infundatur prius tempore, quam habitus charitatis.

RESPONSIO.

Habitus fidei nunquam infunditur prius tempore, quam habitus charitatis.

Prob. 1. Ex Trident. à quo assertio nostra differt traditur sess. 6. cap. 7. his verbis: *In ipsa justificatione hæc omnia simul infusa accipit homo, fidem, spem & charitatem.* Quæ intelligenda sunt de fide, spe, & charitate habituali, & de justificatione hominis infidelis; nam in justificatione peccatorum fidelium non infunditur fides habitualis, sed prius infusa retinetur.

Prob. 2. Ex S. Thoma, qui sic ait 1. 2. q. 62. a. 4. in O. *Ordine generationis in uno & eodem, fides præcedit spem, & spes charitatem secundum actus; nam habitus simul infunduntur.* Et 3. p. q. 85. a. 6. *In virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad habitus: quia omnes simul incipiunt esse in anima. Sed dicitur una earum esse prior altera ordine naturæ, quæ consideratur ex ordine actuum.*

Ex dictis collige, habitum prudentiæ specialis & habitum piæ credulitatis nunquam infundi prius tempore, quam charitas infundatur: quia cum habitu fidei, cui subserviunt, & quocum moraliter constituunt unum totalem habitum, infunduntur; sicut cum eo destruantur post peccatum infidelitatis. Unde nullus habitus supernaturalis nobis infunditur ante habitum charitatis; quamvis aliqui in nobis conserventur sine charitate, nisi charitas amittatur per peccatum infidelitatis. Quod si charitas amittitur per peccatum desperationis, perit quidem habitus spei cum habitu charitatis, sed adhuc remanet habitus fidei cum habitibus sibi subservientibus, nempe habitu prudentiæ specialis, & habitu piæ credulitatis.

Obj. Baptismus producit effectum ad quem non reperit obicem; licet non producat alios, quos potest producere, quos tamen non producit, quia ad illos reperit obicem. Atqui in eo qui habet fidem actualem sine contritione, non est obex respectu fidei habitualis, licet sit respectu gratiæ & charitatis. Ergo in illo baptismus producit fidem habituales, quamvis non producat in eo gratiam & charitatem habituales, & consequenter habitus fidei producit prius tempore, quam habitus charitatis.

R. dist. maj. baptismus producit effectum, ad quem non reperit obicem, neque positivum neque negativum; C. Ad quem non reperit obicem positivum, sed reperit negativum, N. maj. At in adulto habente fidem actualem sine contritione, cum tamen habeat mortalia personalia, baptismus non reperit quidem obicem positivum ad fidem habituales, sed reperit negativum, nempe carentiam dispositionis prærequiritæ ad infusionem charitatis habitualis, sine qua tamen, non quidem ex natura rei, sed ex ordinatione divina infundi non potest fides habitualis, ut apertè tradi videtur à Tridentino. Unde baptismus in casu proposito producit solum characterem, quia ad solum characterem nullum planè, hoc est, neque positivum, neque negativum obicem reperit.

ARTICULUS III.

In quibus reperitur habitus fidei.

RESPONSIO. I.

Habitus fidei non est in beatis.

Prob. Nam habitus fidei esset otiosus in beatis. Ergo non reperitur in illis. Consequentia patet, quia

quia habitus fidei non infunditur, nec conservatur nisi propter actum fidei. *Prob. ant.* Beati non eliciunt actus fidei. Ergo habitus fidei esset otiosus in illis. *Prob. ant. 1.* Ex Apostolo 1. Cor. cap. 13. ubi sic ait: *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetauramus: Cum autem venerit id, quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. Videmus nunc per speculum & in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.* Unde statim subiicit: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas* (supple, quæ nunquam excidit, sed permanet in patria.)

2. Ex S. Augustino lib. 14. de Trinit. cap. 2. *Necque jam fides erit (in cælo) qua credantur que non videntur, sed species, qua videantur que credebantur.*

3. Ratione. Quia cognitio obscura, qualis est fides divina, non convenit statui comprehensoris: imò impossibile est beatos assentiri assensu libero & obscuro propter autoritatem Dei loquentis. Ergo impossibile est illos habere fidem divinam. *Prob. ant.* Nam beati clarè & intuitivè vident veritatem & revelationem divinam in se. Atqui veritas & revelatio divina clarè & intuitivè vise in se, non possunt esse objectum formale assensus liberi & obscuri: semper enim rapiunt & determinant intellectum ad assensum evidentem, & quidem sibi proportionatum, & consequenter appetitivè & intensivè certissimum. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Habitus fidei non est in damnatis.

Prob. Ibi non est habitus fidei, ubi non est, nec potest esse actus fidei, hoc est, assensus liber, obsecutus & honestus, quo intellectus firmiter adhæret alicui veritati præcisè propter veracitatem & revelationem divinam, ex imperio voluntatis efficaciter volentis se submittere auctoritati divinæ. Atqui nec est, nec esse potest talis assensus in damnatis, tum quia non possunt habere pium affectum se submittendi auctoritati divinæ, cum habeant voluntatem in malo obfirmatam; tum quia carent omni auxilio gratiæ, sine qua tamen nullus intellectus ulli veritati adhæreret potest, præsertim firmiter, præcisè propter revelationem & veracitatem divinam in se obscuras. Ergo, &c.

Obj. Iacobus cap. 2. Attribuit fidem dæmonibus: nam sic ait: *Tu credis, quia unus est Deus: bene facis: & dæmones credunt, & contremiscunt.* In quæ verba hæc scribit Augustinus libro de fide & operibus cap. 14. *Iacobus tam vehementer infestus est eis, qui sapiunt fidem sine operibus valere ad salutem, ut illos etiam dæmonibus compareret.* Item fides non amittitur, nisi per peccatum infidelitatis. At multi sunt damnati, qui nullum habuerunt peccatum infidelitatis in via. Ergo illi saltem retinent habitum fidei. Item debet esse aliquod discrimen inter fideles & infideles damnatos. At nullum est, nisi maneat habitus fidei in iis, qui fideles fuerunt. Ergo, &c.

Resp. ad 1. Cum S. Thoma, Apostolum attribueret dæmonibus non fidem propriè dictam, de qua hic agitur, & quæ est assensus liber, obsecutus, honestus, supernaturalis, sed solum fidem quandam, improprie dictam, quæ nihil est, quam actus naturalis, evidens, necessarius, quo evidenter & necessariò iudicant doctrinam christianam esse veram; & à Deo revelatam.

Resp. ad 2. Habitum fidei non amitti in hac vita, nisi per peccatum infidelitatis; secus in altera, in qua per subtractionem influxus conservativi, destruitur in beatis, quia non indigent; & in damnatis, quia indigni sunt, & exciderunt omni spe beatitudinis, resurrectionis spiritualis, & reconciliationis cum Deo assequendæ, propter quas tantum, vi præsentis providentiæ, habitus fidei relinquuntur fidelibus peccatoribus.

Resp. ad 3. Fideles damnatos sufficienter discerni

ab aliis per characterem baptismi, quem ad confusionem, non ad ornamentum retinebunt.

RESPONSIO III.

Habitus fidei fuit in Angelis viatoribus, & in homine innocente. Ita S. Thomas quæst. 5. art. 1.

Prob. Nam in Angelis viatoribus, & homine innocente, fuit actus fidei. Ergo & habitus. *Prob. ant.* Nam 1. ut ait S. Thomas in O. Sed contra, *Angelus & homo in sua prima conditione erant in statu accedendi ad Deum. Ergo fide indigebant.* Ut enim ait Apostolus Hebr. cap. 11. *Oportet accedentem ad Deum credere quia est, & inquirentibus se remuneratori sit.*

2. Ut dicit idem S. Doctor in O. fuit in Angelo viatore & homine innocente inchoatio quædam beatitudinis, ad quam erant à Deo ordinati. Atqui hæc inchoatio consistebat ex parte voluntatis in spe & charitate, & ex parte intellectus, in fide. Ergo non solum spem & charitatem, sed etiam fidem habuerunt.

3. Si fidem non habuerunt, certè quia non potuerunt. At hoc dici non potest: nam non habuerunt veracitatis & revelationis evidentiam simplicem in se, sed ad summum in alio, nempe in motivis credibilitatis, & ita revelatio primæ veritatis fuit illis obscura secundum se, proindeque potuerunt ex pia credulitate actu libero & obscuro firmiter adhæreret revelationi primæ veritatis immediatè & propter se, & propter revelationem primæ veritatis sic creditam, firmiter adhæreret veritatibus revelatis; quod est credere fide divina.

RESPONSIO IV.

Habitus fidei est in animabus Purgatorii.

Prob. Quia animæ Purgatorii sunt adhuc in via salutis, & ad patriam tendunt, ad quam nondum pervenerunt, & consequenter nondum acceperunt id quod perfectum est, proindeque in illis nondum evacuari debet id quod ex parte est; & sic fides, seu cognitio obscura veritatum supernaturalium non repugnat illarum statui.

Præterea, nondum primam veritatem revelantem vident clarè & intuitivè in se; & consequenter possunt assensu libero & obscuro primæ veritati adhæreret immediatè. Ergo possunt credere fide divina, & ex prævia cognitione fidei divinæ diligere Deum, & beatitudinem desiderare. Ergo habent habitum fidei, quo intrinsecè, & permanenter instruuntur ad credendum.

RESPONSIO V.

In hac vita habitus fidei est in omnibus fidelibus iustificatis; imò & in iis omnibus peccatoribus, qui è statu gratiæ per peccatum mortale, à peccato infidelitatis diversum, exciderunt.

Prob. 1. pars. Quia, ut docet Tridentin. sess. 6. cap. 7. *iustificatio non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum; quæ dona, ut inferius exponit eodem capit. eadem Synodus, consistunt saltem in habitibus fidei, spei & charitatis.*

Ratio autem est, quia esse iustum, præter puritatem ab omni labe mortalis peccati, dicit saltem intrinsecam & permanentem habilitatem ad exercendos actus divini ordinis, qui sunt actus fidei, spei & charitatis. Atqui hæc intrinseca & permanens habilitas consistit in habitibus per se infusis & supernaturalibus fidei, spei & charitatis. Ergo omnes iusti, præter puritatem ab omni labe peccati mortalis, habent habitus per se infusos & supernaturales fidei, spei & charitatis.

Prob. 2. pars. Ex eodem Concil. Trident. eadem sess. cap. 15. ubi sic ait: *Afferendum est non modo infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato, quamvis non amittitur.*

amittitur fides, acceptam justificationis gratiam amittit. Ex quibus duo habemus, charitatem seu gratiam sanctificantem amitti per quodlibet peccatum mortale; habitalem verò fidem per solum peccatum infidelitatis. Ergo, &c.

At inquit. Peccator per quodlibet peccatum mortale amittit cum charitate virtutes morales. Ergo & fidem habitalem. *Resp. neg. conseq.* Ratio negandi est, quia licet peccator per quodlibet peccatum mortale tam mereatur privari fide habituali, quam virtutibus moralibus, tamen quia fides habitualis vi præsens providentiæ est principium radicale resurrectionis spiritualis, & reconciliationis cum Deo, Deus conservat illam in peccatore, quandiu vivit, & est bene affectus erga veracitatem & revelationem divinam; seu quandiu vivit, & non est totaliter aversus à Deo per peccatum infidelitatis.

At inquit. Fides in peccatore est mortua. Ergo non est magis vera fides, quam homo mortuus est verus homo. *Resp. neg. conseq.* Disparitas est, quia homo vivus est intrinsecè & per formam sibi essentialem: unde vel vivit, vel non est. At fides non est viva nisi accidentaliter, & per denominationem extrinsecam, petitam à charitate, non solum ut dignificante, sed etiam ut referente ad finem suum, nempe bonum divinum, actus fidei, & ita constituyente fidem habitalem in esse vivæ & perfectæ virtutis, hoc est, in esse virtutis valentis ad actus de condigno meritorios vitæ æternæ.

Itaque fides habitualis, semper manens vera fides, modo viva est, modo mortua; viva quidem, cum valet ad actus meritorios vitæ æternæ; mortua verò, cum non valet; viva, quando conjuncta est, mortua, quando non est conjuncta cum charitate dignificante actus ejus, illosque ad finem suum, nempe ad bonum Dei ordinante. At semper, etiam cum mortua est, manet vera fides, quia semper est principium intrinsecè & permanentè complens intellectum ad assentiendum firmissimè veritatibus revelatis, propter revelationem divinam.

R E S P O N S I O VI.

Habitus fidei non manet in hæreticis formaliter.

Prob. Ex Concil. Tridentin. sess. 6. cap. 15. verbis supra relatis, ubi dicitur non solum charitatem, sed etiam fidem habitalem amitti per peccatum infidelitatis. Ratio est, quia actus infidelitatis formalis habet moralem oppositionem specialem cum habitu fidei: habet enim malitiam formalem specialem, directè oppositam honestati fidei. Ergo reddit hominem formaliter hæreticum, & specialiter indignum habitu fidei. Ergo convenienter amittitur habitus fidei per actum infidelitatis formalis; quamvis propter nullum aliud mortale peccatum amittatur, non quod non possit meritò amitti per quodlibet peccatum mortale, sed quia Deus non vult illo privare peccatorem, quandiu non est illo specialiter indignus per formalem infidelitatem, per quam malè afficitur ad veracitatem divinam, & totaliter à Deo avertitur, ut supra dictum est.

Præterea, habitus fidei datur & conservatur à Deo in homine ad exercendos actus fidei perfectæ. Atqui homo formaliter hæreticus non potest exercere actus fidei perfectæ. Ergo meritò privatur habitu infuso fidei, si antea illum habuit. Major est certa: nam si cur habitus charitatis datur & conservatur à Deo in homine, ad diligendum Deum super omnia propter se; ita & habitus fidei datur & conservatur à Deo in homine ad credendum Deo super omnia & ex parte intellectus & ex parte voluntatis, hoc est, ad assentiendum rebus à Deo revelatis assensu appetitivè certissimo propter revelationem & veracitatem divinam, ex generali, pleno & absoluto affectu se submittendi authoritati divinæ in omnibus, id est, credendi quamlibet veritatem firmissimè propter authoritatem Dei loquentis, quotiescumque proponitur sufficienter ad credendum.

Prob. min. Nam qualiter infidelitas formalis arguitur contradiçtoria est omni actui fidei perfectæ: omnis enim actus fidei perfectæ dicitur, ex parte voluntatis, ut patet ex modo dictis, generalem, plenum & absolutum affectum se submittendi in omnibus authoritati divinæ, sufficienter propositæ: infidelitas verò formalis dicitur ex parte voluntatis nolitionem submittendi se in omnibus authoritati divinæ, quamvis sufficienter propositæ: homo enim est formaliter infidelis, saltem quia non vult credere veritatem aliquam revelatam, quamvis sufficienter propositam ut revelatam, & consequenter saltem quia non vult se submittere authoritati divinæ, quamvis sufficienter propositæ, circa aliquam veritatem particularem, propter specialem difficultatem credendi, vel quamcumque aliam rationem. Ergo, &c.

Obj. 1. Homo formaliter hæreticus non vult credere veritatem revelatam, circa quam errat, non quia negat summam infallibilitatem revelationis divinæ, sed quia veritatem illam revelatam, quam non vult credere, non agnoscit esse revelatam, sic, ut si illam esse revelatam agnosceret, vellent illam credere, & libentissimè crederet firmissimè propter summam infallibilitatem revelationis divinæ. Ergo adhuc potest credere fide perfectæ alias veritates revelatas, quas esse revelatas agnoscit.

Resp. neg. conseq. Nam homo formaliter hæreticus non vult credere veritatem revelatam; circa quam errat, quamvis sufficienter propositam ut revelatam, & ita non vult illam credere, quia non vult agnoscere illam esse revelatam, quamvis sufficienter proponatur ut revelata. Unde rejicit revelationem divinam sufficienter propositam, sicque magnam facit injuriam authoritati divinæ: quod stare non potest cum pio affectu se in omnibus subjicendi authoritati divinæ, sufficienter propositæ, & consequenter nunquam rejiciendi authoritatem divinam sufficienter propositam; qui tamen affectus ad fidem perfectam essentialiter requiritur, ut declaratum est.

Quod autem homo formaliter hæreticus gravem authoritati divinæ injuriam faciat, nolendo credere veritatem revelatam, quia præcisè non vult agnoscere esse revelatam in concursu sufficientis propositionis illius ut revelatæ, manifestum est ex eo quod autoritas divina postulat non solum ut revelatio divina sufficienter proposita, censetur esse summè infallibilis, & consequenter digna assensu appetitivè firmissimo; sed etiam ut agnoscat esse sufficienter proposita; sic ut meritò censetur violari summa Dei in testificando autoritas, & contemni ejus revelatio, si propter illam non creditur, sive quia non censetur esse infallibilis & fide digna, sive quia non admittitur ut sufficienter proposita in concursu sufficientis propositionis illius.

Obj. 2. Qui ex catholico sit hæreticus, pertinaciter dissentiendo quibusdam articulis sibi sufficienter propositis, adhuc credit alios articulos veros eodem modo, quo antea illos credebat. Ergo adhuc habet fidem perfectam circa illos, & consequenter fides perfectæ stare potest cum hæresi formalis.

Resp. nego ant. Quia alios illos articulos vel non credit amplius propter authoritatem Dei revelantis, sed propter authoritatem humanam, aut aliud aliquod motivum ab autoritate divina distinctum (quod puto communiter contingere omnibus hæreticis:) vel si credit propter authoritatem Dei loquentis, non credit præcisè propter illam, hoc est, propter illam immediatè & propter se, assensu sibi proportionato creditam, sed propter illam, ut creditam propter authoritatem hominis, aut quodcumque aliud motivum; ut dicit S. Thomas quest. 5. art. 3. ad 1. Dicendum, inquit, quod alios articulos fidei, de quibus hæreticus non errat, non tenet eodem modo, sicut tenet eos fideles, scilicet simpliciter inherendo primæ veritati, ad quod indiget homo adjuvari per habitum fidei; sed tenet ea que sunt fidei, propria voluntate & iudicio. Vel denique si credit præcisè propter authoritatem Dei revelantis, quod non potest sine adju-

torio

RESPONSIO IV.

Hæresis subdividitur in plures species, non quidem formaliter, sed materialiter tantum diversas.

Prob. Nam v. g. hæresis alia est Ariana, alia Macedoniana, alia Nestoriana, alia Pelagiana, alia Lutherana, &c. Ratio est, quia tot sunt species hæresum, quot sunt diversi articuli fidei, circa quos erratur. Atqui alii errant circa divinitatem Verbi, alii circa divinitatem Spiritus Sancti, alii circa existentiam Incarnationis, alii circa Gratiā, alii circa Justificationem, &c. Ergo, &c. Hæ autem hæresis species non sunt formaliter, sed solum materialiter diversæ, quia diversitas illarum petitur, non à diverso specificè contemptu autoritatis divinæ; nam contemptus autoritatis divinæ est idem specie in omnibus hæresibus; sed à diversa materia, seu à diversis fidei articulis, circa quos erratur.

ARTICULUS II.

Utrum infidelitas negativa sit peccatum, an pœna peccati tantum.

RESPONSIO.

Infidelitas purè negativa non est peccatum, sed pœna peccati.

Prob. 1. pars. 1. Ex verbis illis Christi Joan. c. 15. *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Quæ verba S. Augustinus tract. 89. in Joan. interpretans de peccato infidelitatis, dicit eos, quibus Christus non est prædicatus, habere excusationem, non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt.

2. Ex S. Thoma qu. 10. art. 1. in O. ubi sic ait: *Si autem accipiatur (infidelitas) secundum negationem puram, sicut in illis, qui nihil audierunt de fide, non habet rationem peccati, sed magis pœna, quia talis ignorantia divinorum ex peccato primi parentis consecuta est. Qui autem sic sunt infideles, damnantur quidem propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt, non autem damnantur propter infidelitatis peccatum. Unde Dominus dicit Joan. 15. Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent: Quod exponens Augustinus dicit, quod loquitur de illo peccato, quo non crediderunt in Christum.*

3. Ratione. Nam infideles infidelitatem purè negativam habentes, ignorant invincibiliter Evangelium. Ergo non peccant, non credendo. Consequentia patet, quia ignorantia juris positivi divini excusat à peccato. *Prob. ant.* Nam ille ignorat invincibiliter Evangelium, qui de Evangelio nihil unquam vel audivit, vel cogitavit, vel per industriam humanam audire aut cogitare potuit. Atqui tales sunt infideles, qui infidelitatem purè negativam habent. Ergo, &c.

Præterea, ut docet S. Augustinus, omne peccatum est voluntarium, in se scilicet, vel in causa. Atqui infidelitas purè negativa neque in se neque in causa voluntaria est habentibus illam. Ergo non est peccatum. *Prob. min. 1.* Enim non est voluntaria in se, quia non est in se cognita. 2. Non est voluntaria in causa, quia nihil faciunt, aut omittunt infideles, unde cognoscant, vel per industriam humanam cognoscere possint sequi infidelitatem illam purè negativam. Merito igitur à summo Pontifice Alexandro VII. damnata est propositio asserens infidelitatem purè negativam esse peccatum.

Prob. 2. pars. 1. Ex S. Thoma loco proxime citato. 2. Ex S. Augustino epist. 109. ad Sixtum, ubi loquens de ignorantia Evangelii dicit, *ignorantiam in illis, qui intelligere noluerunt, peccatum esse: in eis autem, qui non potuerunt, pœnam peccati.* Unde sic argumentor. Ignorantia Evangelii, propter quam infideles laborant infidelitate negativa, est pœ-

na peccati. Ergo & ipsa infidelitas negativa: non enim ignorantia Evangelii potest esse pœna peccati, originalis scilicet (nam de eo loquitur S. Augustinus, & post illum S. Thomas) quin etiam ejusdem peccati pœna sit illud omne, quod hanc ignorantiam necessariò consequitur.

Obj. 1. Ex dictis, infideles illi, qui infidelitatem negativam habent, si facerent quod in se est cum auxilio gratiæ, audirent Evangelium, & reliqua auxilia proximè ad fidem christianam requisita acciperent. Ergo infidelitas negativa est in illis peccatum. *Resp. neg. conseq.* Quia quodd, faciendo quod in se est cum auxilio gratiæ, instruerentur de Evangelio, & acciperent alia auxilia proximè requisita ad fidem christianam, nec sciunt, nec per ullam industriam humanam scire possunt. Unde ignorant illud invincibiliter, & ita ignorantia Evangelii, & infidelitas quæ illam consequitur, nullo modo sunt illis voluntariæ, & sic peccatum esse nequeunt.

Dices. Est in potestate infidelium illorum instrui de Evangelio, & habere omnia auxilia proximè requisita ad fidem christianam. Ergo quodd ignorent Evangelium, & careant fide christiana, non potest in illis excusari à peccato. *Resp. neg. conf.* Quamvis enim instrui de Evangelio, & habere auxilia ad fidem christianam proximè requisita, sit in infidelium illorum potestate, quatenus in eorum potestate est facere aliquid cum auxilio gratiæ, per quod infallibiliter impetrarent prædicationem Evangelii, & alia omnia proximè requisita ad credendum fide christiana; tamen quodd ignorent Evangelium, & fide christiana careant, nullo modo illis voluntarium est; quia nec sciunt nec scire possunt, quodd in eorum potestate sit, rectè utendo auxiliis gratiæ, quæ pro loco & tempore accipiunt, instrui de Evangelio, & habere fidem christianam.

At inquires. Si in eorum potestate est instrui de Evangelio, ignorantia Evangelii non est in illis invincibilis, sed vincibilis. Ergo si in eorum potestate est instrui de Evangelio, quodd Evangelium ignorent, & consequenter quodd fide christiana careant, non potest in illis non esse peccatum. *Resp.* Dato quodd in infidelibus, de quibus agitur, ignorantia Evangelii sit aliquo modo vincibilis, adhuc nihil efficit, & rectè negari consequentiam: nam adhuc infideles illi rectè dicuntur ignorare Evangelium & fidem christianam probabiliter, seu inculpabiliter, quia non qualibet ignorantia vincibilis etiam Evangelii dici potest improbabilis & culpabilis, sed ea solum, ad quam tollendam teneretur quis adhibere diligentiam. At infideles, de quibus loquimur, non tenentur adhibere diligentiam ad tollendam ignorantiam Evangelii, quodd esse nequidem suspicari humanitus possunt, sed solum tenentur ad bonum usum gratiarum, quas pro loco & tempore accipiunt; unde illis ad peccatum solum imputatur, quodd gratiis illis abutantur, non quodd ignorent Evangelium & fidem christianam.

Obj. 2. Ex Apostolo. Evangelium ubique terrarum sufficienter prædicatum fuit: nam sic loquitur Rom. cap. 10. *Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines Orbis terra verba eorum.* Ergo nullus hominum per ignorantiam Evangelii excusari potest, quodd non credat. *R. breviter neg. ant. Ad prob. Resp.* Apostolum, si verba illa, *In omnem terram*, non lumantur in sensu restricto, per *to eorum*, intelligere non solum Apostolos, sed etiam eorum successores, & in hac voce, *exivit*, sumere tempus præteritum pro futuro, more Prophetarum; & proinde Apostoli sensum esse, Evangelium partim per Apostolos, partim per Apostolorum successores ubique gentium & terrarum prædicatum iri. Quæ prophetia sensum impletur; sic tamen, ut adhuc innumeri penè infideles sint, qui nihil audierunt, nec audire humanitus potuerunt de Evangelio hactenus.

ARTICULUS III.

Quid sit propriè hæresis.

NOta. Hæresis, si etymologia spectetur, significat electionem. Unde spectata sola etymologia hujus vocis; quælibet sententia, quam quis eligit, hæresis vocari potest, siue vera sit, siue falsa. At verò si ulum vocis spectes, hæresis in malam partem accipitur, & significat errorem in fide. De hæresi autem in hac significatione sumpta, quaeritur hic, quid sit.

RESPONSIO I.

Ad hæresim requiritur ex parte intellectus iudicium erroneum contra fidem; ex parte voluntatis, pertinacia, & ex parte subjecti, professio fidei christianæ.

Prob. 1. Itaque requiritur ex parte intellectus, iudicium erroneum contra fidem, hoc est, iudicium directè repugnans veritati à Deo revelatæ. Ratio est, quia hæresis est species infidelitatis contrariæ, ut constat ex Art. 1. Sed infidelitas contrariæ est actus, quo quis dissentit veritati à Deo revelatæ: sicut fides, cui contrariè opponitur, est actus, quo quis veritati à Deo revelatæ assentitur. Ergo hæresis est actus, quo quis veritati à Deo revelatæ dissentit, proindeque iudicium est erroneum contra fidem, & directè repugnans veritati à Deo revelatæ. Ex his.

Observa. Si quis teneat aliquam veritatem fidei, putans eam esse contrariam doctrinæ Ecclesiæ, aut cum voluntate persistendi in sua sententia, quamvis oppositum ab Ecclesiâ definiretur, ibi præcisè sistendo, nec infallibilitatem Ecclesiæ negando, non esset hæreticus propriè. Item non est hæreticus, qui præcisè habet voluntatem amplectendi Lutheranismum (idem dic de qualibet alia hæresi), quamvis ex parte affectus peccet peccato infidelitatis. Item non est propriè hæreticus, qui exterius tantum fidem abnegat, unde nec incurrit excommunicationem latam contra hæreticos.

2. Ex parte voluntatis requiritur pertinacia, ut docet S. Augustinus epist. 162. ubi sic habet: *Qui sententiam suam, quamvis falsam & peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia presumptionis suæ pepererunt, sed à seductis & in errorem lapsis parentibus acceperunt: querunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum inuenerint; nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.* Et lib. 18. de Civit. Dei cap. 51. ubi sic ait: *Qui in Ecclesiâ Christi morbidum aliquid, pravumque sapiunt, si correpti ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suæque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt, & foras exentes, habentur in exercen- tibus inimici.*

S. Augustinum sequitur S. Thomas quaest. 11. art. 2. ad 3. ubi relatis prioribus verbis S. Augustini, sic prosequitur: *Sic ergo aliqui Doctores videntur dissensisse, vel circa ea, quorum nihil interest ad fidem, utrum sit vel aliter teneantur, vel etiam in quibusdam ad fidem pertinentibus, qua nondum erant per Ecclesiam determinata. Postquam autem essent autoritate universalis Ecclesiæ determinata, si quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus censetur.*

Contumax autem in hac materia censetur is, qui sciens & prudens tenet aliquid contra sensum Ecclesiæ, hoc est, qui cognoscens & animadvertens suam opinionem contrariam esse sensui Ecclesiæ, contempta autoritate Ecclesiæ, nihilominus opinioni suæ adhaeret. Parec 1. ex S. Thoma verbis proximè relatis. 2. Ex S. Augustino lib. 4. contra Donatistas c. 16. ubi sic ait: *Constituamus aliquem sentire id de Christo, quod Photinus opinatus est, existimantem ipsam esse catholicam fidem; nondum illum hæreticum dico, nisi manifestata sibi doctrina catholica fidei, resistere maluerit, & illud, quod tenebat, elegerit.*

Accedit ratio: quia sicut ille censetur docilis, &

catholicus, qui credit vera esse ea omnia, quæ ab Ecclesiâ proponuntur, ut revelata à Deo; ita è contrario is cenieri debet contumax & hæreticus, qui tenet aliquid non esse verum; quamvis Ecclesiâ proponat illud, ut à Deo revelatum. Igitur contumacia ad hæresim requisita, consistit in efficaci & deliberata voluntate contradicendi Ecclesiæ, & dissentendi alicui veritati revelatæ, contra sensum & determinationem Ecclesiæ, à qua veritas illa sufficienter proponitur ut revelata.

Hinc quamvis homo dissentiens privatæ revelationi credibili, sit infidelis infidelitate, quæ habitum fidei excludit, & ab hæresi quoad essentiam nihil plane differat, non est tamen hæreticus propriè, & secundum acceptionem in Ecclesiâ communiter receptam; quia non contradicit Ecclesiæ, nec tenet aliquid contra sensum & determinationem ejus; unde subjectus non est penis hæreticorum.

3. Requiritur ex parte subjecti, professio fidei christianæ. Nam ita docet, 1. S. Augustinus lib. 18. de Civ. Dei cap. 51. ubi sic ait: *Hæretici sunt, qui sub vocabulo christiano doctrinæ resistunt christianæ.* 2. S. Thomas quaest. 11. art. 1. in O. ubi ita loquitur: *A rectitudine ergo fidei christianæ dupliciter potest quis deviare. Uno modo, quia ipse Christo non vult assentire: is hic habet quasi malam voluntatem circa ipsum finem: & hoc pertinet ad speciem infidelitatis paganorum & judæorum. Alio modo, per hoc quod intendit quidem Christo assentire, sed deficit in eligendo ea, quibus Christo assentiat: quia non eligit ea, quæ sunt verè à Christo tradita, sed ea quæ sibi propria mens suggerit. Et ideo hæresis est infidelitatis species, pertinet ad eos, qui fidem Christi profitentur, sed ejus dogmata corrumpunt.* Ratio autem est, ut suggerit S. Thomas hoc loco, quia qui non profitetur fidem christianam, seu, quod idem est, qui non profitetur se Christo credere, etiam si erret, paganus est vel judæus, non hæreticus.

Addo, ad hæresim ex parte subjecti sufficere professionem fidei christianæ. Nam 1. non requiritur ex parte subjecti, ut prius habita fuerit vera fides: alioqui qui esset Calvinista ab infanzia, non esset hæreticus: quod dici non potest. 2. Non requiritur ex parte subjecti susceptio baptismi: nam Concilium Nicænum can. 19. statuens eos, qui ad Ecclesiam Catholicam ex hæresi Pauli Samozateni redeunt, esse baptizandos, supponit aliquos esse hæreticos antequam baptizentur. Quod etiam supponit S. Augustinus lib. de unico baptismo contra Petilianum c. 3. & in præfatione ad librum de hæresibus. Neminem tamen Ecclesiâ tanquam hæreticum punire potest, nisi sit baptizatus, quia nemo ab Ecclesiâ puniri potest, nisi subjectus ejus potestati & jurisdictioni. Nemo autem subjectus est potestati & jurisdictioni Ecclesiæ ante baptismum. Unde cum Ecclesiâ hæreticos non baptizatos anathematizat, anathema tunc, non excommunicationem, sed execrationem significat. Ex his autem sit.

RESPONSIO II.

Hæresis est voluntarius error intellectus contra aliquam fidei veritatem, cum pertinacia assertus ab eo qui se Christianum profitetur.

Dicitur 1. error intellectus, hoc est, erroneum iudicium, seu falsus assensus, cujus subjectum est intellectus. Dicitur 2. error voluntarius, quia sicut assensus fidei à voluntate imperatur, ita & assensus contra fidem: unde uterque æquè liber est; & sicut assensus fidei est honestus & laudabilis, ita & assensus contra fidem est inhonestus & culpabilis. Dicitur 3. error contra veritatem fidei, quia error in alia materia, non est hæresis. Dicitur 4. contra aliquam veritatem fidei: nam error contra omnes veritates fidei non est hæresis, sed apostasia. Dicitur 5. cum pertinacia: quia qui errat circa aliquam veritatem fidei sine pertinacia, est malè sentiens, non hæreticus. Dicitur denique 6. ab eo, qui se Christianum profitetur:

retur: qui enim Christum non agnoscit, nec ei credere se proficitur, non est hæreticus, sed infidelis, paganus scilicet, vel judæus.

ARTICULUS IV.

Utrum sit hæreticus ille, qui habet dubitationem in rebus fidei.

NOta. Dubitatio duplex esse potest, una scilicet negativa, & altera positiva. Dubitatio negativa est, quando intellectus apprehendens aliquam propositionem, circa illam nullum exercet actum, sed circa illam se habet merè negativè, neque assentiendo, neque dissentiendo. Dubitatio positiva est, cum intellectus positivè judicat propositionem, quam apprehendit, esse incertam, & de illa positivè dicit: Fortasse non est vera, sed falsa.

RESPONSIO I.

Qui deliberatè & positivè dubitat de veritate aliqua revelata, & ut tali ab Ecclesia sufficienter proposita, est formaliter hæreticus.

Prob. 1. Ex S. Thoma quaest. 10. art. 7. in O. Si dixerit, inquit, *tantum de fide dubitans, & veritatem fidei pro certo non supponens, sed argumentis experiri intendens; praevidetur peccat tanquam dubius in fide, & infidelis.*

1. Ratione: nam 1. ille est formaliter hæreticus, qui judicat auctoritatem Ecclesiae in proponendis veritatibus fidei esse fallibilem. Sed qui positivè dubitat de veritate revelata, & ut tali, ab Ecclesia sufficienter proposita, judicat Ecclesiam in proponendis veritatibus fidei auctoritatem fallibilem esse: nam veritatem revelatam, & ut talem, ab Ecclesia sufficienter propositam, judicat esse incertam; quod facere non potest, nisi judicando Ecclesiam falli posse in propositione veritatum fidei, proponendo scilicet aliqua tanquam revelata, quæ tamen revelata non sunt. Ergo, &c.

2. Ille est formaliter hæreticus, qui habet iudicium erroneum in materia fidei cum pertinacia. Sed qui positivè dubitat de veritate revelata, & ut tali, ab Ecclesia sufficienter proposita, habet iudicium erroneum in materia fidei cum pertinacia. 1. Habet iudicium erroneum in materia fidei: nam judicare incertam esse veritatem, quam Ecclesia sufficienter proponit, ut revelatam, errare est in materia fidei, cum omnis veritas, quam Ecclesia ut revelatam sufficienter proponit, sit certissima. 2. Pertinax est: nam sciens & prudens contradicit sensui Ecclesiae, quæ judicat firmissimè tenendam esse omnem veritatem, quam ut revelatam proponit fidelibus credendam. Ergo, &c.

Hinc etiam si quis eliciat assensum tantum opinativum circa veritatem revelatam, ut talem ab Ecclesia sufficienter propositam, est formaliter hæreticus, si assensus ejus est actu formidolosus: nam tunc positivè dubitat, & negat Ecclesiam infallibilitatem, ejusque sensui contradicit, judicando veritatem aliquam esse incertam, quam tamen Ecclesia ipsa certissimè tenendam esse judicat. At non est hæreticus, si assensus ejus est solum radicaliter formidolosus, quia tunc non dubitat actu, nec negat infallibilitatem Ecclesiae, quamvis eam non asserat; neque contradicit Ecclesiae sensui; non enim judicat veritatem ab Ecclesia propositam, esse indignam assensu firmissimo, quamvis tunc ei non adhareat firmissimè.

RESPONSIO II.

Qui de veritate aliqua revelata, & ut tali ab Ecclesia sufficienter proposita, dubitat negativè, hoc est, per meram suspensionem assensus, à voluntate imperatam propter rationes contrarium suadentes, est etiam formaliter hæreticus.

Prob. Nam talis non audet assentiri veritati ab Ecclesia propositæ, quia propter rationes contrarium suadentes timet, ne assentiendo illi, erret. Unde ad vitandum erroris periculum, imperat sibi suspensionem assensus. Ergo æquivalenter judicat rationes contrarium suadentes, tantum esse momenti, ut incertam reddant veritatem, quamvis ab Ecclesia proponatur, ut certè tenenda, tanquam à Deo revelata. Ergo æquivalenter judicat Ecclesiam esse fallibilem in materia fidei, & æquivalenter contradicit sensui Ecclesiae judicantis veritatem, quam proponit ut revelatam, assensu firmissimo tenendam esse propter auctoritatem divinam. Ergo tam est hæreticus, quam qui dubitat positivè: nam sive formaliter, sive æquivalenter judices Ecclesiam fallibilem esse in materia fidei; item sive formaliter, sive æquivalenter contradicas sensui Ecclesiae, perinde est in æstimatione morali in ordine ad incurrendam formalem hæresim, quia in utroque casu pertinaciter erratur contra fidem.

ARTICULUS V.

Utrum errans in fide ex ignorantia culpabili quod oppositum doceatur ab Ecclesia, sit formaliter hæreticus, & infidelis infidelitate pellente habitum fidei.

RESPONSIO I.

Non est formaliter hæreticus, qui errat in fide ex ignorantia culpabili, sive affectata, sive non affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia.

Prob. Nam ille non est formaliter hæreticus, qui non errat in fide cum pertinacia, ut constat ex dictis Art. III. Sed qui errat in fide ex ignorantia, &c. non errat cum pertinacia. Ergo, &c.

Prob. min. Nam, ut etiam constat ex dictis eod. Articulo, illi omnes & soli errant in fide cum pertinacia, qui cognoscunt & advertunt se credere & opinari contra sensum Ecclesiae, proponentis aliquid ut revelatum, & fide divina tenendum. Sed qui errat in fide ex ignorantia, &c. non cognoscit, nec advertit se credere & opinari contra sensum Ecclesiae, proponentis aliquid ut revelatum, & fide divina tenendum. Ergo, &c.

Confirmatur. Quia ille nec est, nec potest esse contumax in materia fidei, qui habet voluntatem efficacem submittendi se auctoritati Ecclesiae, & credendi firmiter omnem veritatem revelatam, & ut talem ab Ecclesia sufficienter propositam; nam, ut Articulo citato dictum est, contumacia in materia fidei est voluntas deliberata & efficax contradicendi Ecclesiae, & dissentendi alicui veritati revelatae, quamvis ut tali sufficienter ab Ecclesia proposita. Sed qui errat in fide ex ignorantia culpabili, quod oppositum doceatur ab Ecclesia, habet voluntatem efficacem submittendi se auctoritati Ecclesiae, & firmiter credendi omnem veritatem revelatam, & ut talem ab Ecclesia sufficienter propositam: alioqui non erraret in fide ex ignorantia, quod oppositum doceatur ab Ecclesia, seu, quod idem est, non erraret in fide, quia ignorat oppositum doceri ab Ecclesia, & ignorantia non esset causa erroris illius. Ergo, &c.

Hoc autem argumentum tam valet pro eo qui errat ex ignorantia affectata, quam pro eo qui errat ex ignorantia non affectata: nam ignorantia affectata tam est causa erroris in eo qui errat ex ignorantia affectata, quam ignorantia non affectata est causa erroris in eo qui ignorat ex ignorantia non affectata.

RESPONSIO II.

Qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, sive affectata, sive non affectata, quod contrarium doceatur ab Ecclesia, non est infidelis infidelitate pellente habitum fidei.

Prob.

Prob. Habitus fidei non pellitur, nisi per infidelitatem propriam & simpliciter dictam. Sed qui errat contra fidem ex ignorantia, &c. non est infidelis infidelitate propriam & simpliciter dictam. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam infidelitas propriam & simpliciter dictam, est ea, qua rejicitur & contemnitur objectum formale fidei sufficienter propositum. Sed qui errat contra fidem ex ignorantia, &c. non est infidelis infidelitate rejiciente & contemnente objectum formale fidei sufficienter propositum. Ergo, &c. Major constat: nam infidelitas propriam & simpliciter dictam, est ea, quacum stare non potest actus fidei, quo veritas revelata creditur super omnia. At talis est sola infidelitas, qua rejicitur & contemnitur saltem in aliquo objectum formale fidei sufficienter propositum.

Prob. ergo min. Si is, qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, quod oppositum teneatur ab Ecclesia, contemnit in aliquo objectum formale fidei sufficienter propositum, certe contemnit in Articulo, contra quem errat. Sed hoc dici non potest: nam objectum formale fidei non est ei sufficienter propositum relatè ad hunc articulum. Ergo, &c. Præterea, ille non contemnit in aliquo objectum formale fidei sufficienter propositum, qui habet voluntatem efficacem, absolutam & universalem amplectendi objectum formale fidei, quoties erit sibi sufficienter propositum, Sed hanc voluntatem habet is, qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, etiam affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia. Sed ex his

Confirm. Resp. Ille non est infidelis infidelitate pelente habitum fidei, qui in sensu composito sui erroris potest exercere actus fidei perfectæ, & credere super omnia propter revelationem divinam articulos fidei, sibi ad credendum sufficienter propositos: nam secundum legem Dei ordinariam, qui habet habitum fidei, tandiu retinet illum, quandiu nihil habet impossibile cum actu fidei perfectæ. Sed qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, etiam affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia, potest in sensu composito, sui erroris exercere actus fidei divinæ, & credere super omnia alios fidei articulos, sibi ab Ecclesia sufficienter propositos: nam in sensu composito, sui erroris habet voluntatem efficacem, absolutam & generalem amplectendi veritates omnes revelatas, & ut tales sibi ab Ecclesia sufficienter propositas; cum habeat voluntatem efficacem, absolutam & generalem amplectendi objectum formale fidei, quoties sibi erit ab Ecclesia sufficienter propositum. Ergo, &c.

Obj. Ignorantia graviter culpabilis non excusat ab aliis peccatis: nam v.g. qui occidit hominem ex ignorantia graviter culpabili, reus est homicidii. Ergo nec excusat ab hæresi formali. *R. neg. conf.* Disparitas est, quia ad alia peccata requiritur & sufficit voluntarietas, quam non impedit ignorantia graviter culpabilis: nam ut actus legi repugnans, quæ talis, sit tibi voluntarius, necesse non est ut actu advertas te facere contra legem, sed satis est, si advertere possis & debeas. Ad hæresim verò, præter voluntarietatem requiritur pertinacia, quam impedit ignorantia, etiam graviter culpabilis, quod oppositum doceatur ab Ecclesia; quia ad pertinaciam requiritur actualis scientia & advertentia, qua qui errat contra fidem, actu scit & advertit se contradicere Ecclesie.

Dices 1. Qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili quod oppositum doceatur ab Ecclesia, peccat contra præceptum fidei. Ergo est formaliter hæreticus. *R. dist. ant.* Peccat contra præceptum fidei, non adhibendo debitam diligentiam, ad sciendas veritates à Deo revelatas, & ut tales ab Ecclesia propositas. *C. ant.* Peccat contra præceptum fidei, rejiciendo & contemnendo auctoritatem Ecclesie, & objectum formale fidei sufficienter propositum, *N. ant. & conseq.* Nam ut quis sit formaliter hæreticus, requiritur ut in aliquo rejiciat & contemnat Ecclesie auctoritatem, & objectum formale fidei sufficienter propositum ad credendum.

Dices 2. Qui errat contra fidem ex ignorantia, &c. contemnit auctoritatem Dei revelantis, & Ecclesie,

Ergo est hæreticus. *R. dist. ant.* Contemnit auctoritatem Dei revelantis, & Ecclesie, non adhibendo sufficientem diligentiam, ne auctoritati Dei revelantis & Ecclesie contradicat, & ita non exhibendo debitam reverentiam Deo & Ecclesie, *C. ant.* Rejiciendo in aliquo objectum formale fidei, sibi ab Ecclesia sufficienter propositum, & sic formaliter vel saltem virtualiter Deo revelanti, aut Ecclesie revelationes divinas proponenti denegando infallibilitatem, *N. ant. & conseq.*

Itaque ut quis sit formaliter hæreticus, requiritur, ut rejiciat in aliquo objectum formale fidei, sibi ab Ecclesia sufficienter propositum, & sic virtualiter saltem Deo vel Ecclesie in materia fidei denegat infallibilitatem, quod non facit, qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, etiam affectata, quod oppositum ab Ecclesia doceatur: nam è contra ita actu affectus est erga Dei & Ecclesie auctoritatem, ut si articulus fidei, quem negat, ei ab Ecclesia sufficienter proponeretur ut revelatum, statim, errore deposito, illum amplecteretur, & firmissimè crederet propter revelationem sufficienter ab Ecclesia propositam. Unde actus, quo errat, & adheret falso articulo, nequidem est virtualis negatio infallibilitatis Dei aut Ecclesie, nec est omnino absolutus, sed hanc tacitam conditionem includit, modò oppositum non sit à Deo revelatum, & ut tale ab Ecclesia sufficienter propositum.

Dices 3. Qui errat contra fidem ex ignorantia affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia, vult ignorare ex contemptu auctoritatis Ecclesie, tanquam fallibilis in rebus fidei. Sed qui contemnit auctoritatem Ecclesie, tanquam fallibilem in rebus fidei, est formaliter hæreticus. Ergo saltem ille est formaliter hæreticus, qui errat contra fidem ex ignorantia affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia.

Ref. neg. maj. Imò vult ignorare, quia certò credit Ecclesiam esse in proponendis revelationibus infallibilem, & ita vult ignorare, quia reveretur auctoritatem Ecclesie in rebus fidei; & ita reveretur, ut si cognosceret oppositum ab ea doceri, statim veller judicio ejus se submittere, & sic cogere deponere opinionem suam, quam amat, & quam, spectatis solis rationibus naturalibus, veram judicat, cum hac tamen, ut jam dictum est, tacita conditione, nisi oppositum sit à Deo revelatum, & ut tale sufficienter ab Ecclesia propositum. Ex quo apparet illum nullo modo contemnere auctoritatem Ecclesie, tanquam errori obnoxiam in proponendis veritatibus fidei.

At inquit. Quid si errans contra fidem, ignorando quod oppositum doceatur ab Ecclesia, affectaret ignorare ex contemptu auctoritatis Ecclesie, tanquam fallibilis in rebus fidei? *R. 1.* Quod non erraret contra fidem ex ignorantia, sed cum ignorantia, quod oppositum doceatur ab Ecclesia: nam tunc ignorantia non esset causa erroris ejus, nec esset ignorantia antecedens, sed merè concomitans: cum enim contemnat auctoritatem Ecclesie ut errori obnoxiam in rebus fidei, sublata ignorantia, & cognito sensu Ecclesie, adhuc permaneret in errore suo, & tandiu permaneret, quandiu retineret judicium illud, quo auctoritatem Ecclesie, ut fallibilem, parvipendit.

Resp. 2. Quod esset formaliter hæreticus, non præcisè propter actum erroneum, quo negaret articulum fidei, ut talem ab Ecclesia sufficienter propositum, sed propter illud prævium judicium erroneum, quo contemneret auctoritatem Ecclesie, ut fallibilem in rebus fidei, ac proinde Ecclesie in rebus fidei infallibilitatem denegaret.

Dices 4. In aliis materiis peccatum commissum ex ignorantia graviter culpabili, est ejusdem speciei moralis, cum peccato commissio ex certa scientia. Ergo etiam in materia fidei. *R. neg. conseq.* Disparitas est, quia ad peccatum mortale hujus vel illius speciei moralis in aliis materiis, saltem ut plurimum sufficit actionis male voluntarietas, quam non impedit ignorantia graviter culpabilis. At verò ad hæresim, præter voluntarietatem actus, quæ ad peccatum mortale satis est, requiritur specialis notitia & advertentia revelationis divinæ, cui contradicatur, & sufficientis ejus propo-

propositionis; quia sine hac notitia & advertentia error contra fidem potest quidem esse graviter malus & culpabilis, at non potest esse formalis aut virtualis negatio pertinax infallibilitatis Dei revelantis, aut Ecclesiae revelationem divinam proponentis: quod tamen essentialiter requiritur ad haeresim.

Dices 5. Error contra fidem ex ignorantia culpabili sufficit ad paganisimum & judaismum. Ergo sufficit etiam ad haeresim. *R. dist. ant.* Error contra fidem ex ignorantia culpabili sufficit ad paganisimum & judaismum materialiter, *C. ant.* Ad paganisimum & judaismum formaliter, *N. ant.* & consequenter. Vel, si vis, dist. similiter conf. Ergo sufficit etiam ad haeresim materialiter, *C. conf.* Ad haeresim formaliter, *N. conf.* Duplex itaque distingui potest paganisimus (idem dic de judaismo) nempe paganisimus materialiter, & paganisimus formaliter.

Paganisimus formaliter consistit in infidelitate proprie dicta, & pellente habitum fidei, & est in eo, qui falsam idolorum religionem proficitur, quamvis vera religio sit ei sufficienter proposita, ut prudenter possit & debeat eam credere & amplecti, quam proinde rejicit & contemnit pertinaciter: unde ad paganisimum formaliter requiritur pertinacia in rejicienda & contemnenda vera religione, quamvis sufficienter proposita ad obligationem illam credendi & amplectendi.

Paganisimus materialiter consistit in errore culpabili, quo quis adhæret falsæ idolorum religioni, ex ignorantia culpabili veræ religionis, quæ scilicet non est ei sufficienter proposita, ut prudenter possit & debeat illam credere & amplecti, sed est sufficienter, ut debeat inquirere: quod cum non faciat, ignorat culpabiliter, & sic ex ignorantia culpabili adhæret falsæ idolorum religioni, sed sine pertinaci rejectione & contemptu veræ religionis, quæ non est ei sufficienter proposita, ut illam prudenter credat & amplectatur. Unde in paganismo materialiter, non est pertinacia, sine qua tamen non potest esse infidelitas proprie dicta, & cum habitu fidei impossibilis.

Similiter duplex distingui potest v. gr. Lutheranismus, nempe Lutheranismus materialiter, & Lutheranismus formaliter. Lutheranismus formaliter est infidelitas proprie dicta, & pellens habitum fidei, qua aliquis adhæret doctrinæ Lutheri, cum cognitione & advertentia, quod oppositum doceatur ab Ecclesia Romana, ipsi per motiva credibilitatis sufficienter proposita, ut Ecclesia vera, & consequenter ut infallibilis in docendis veritatibus revelatis, quam proinde prudenter potest & debet credere esse veram Ecclesiam, & in proponendis veritatibus fidei infallibilem. Unde talis est formaliter hæreticus, quia pertinaciter rejicit & contemnit veritates fidei, erroribus suis contrarias sibi ad obligationem credendi sufficienter propositas, & pertinaciter negat infallibilitatem & veritatem Ecclesiae Rom. sibi sufficienter propositæ ad obligationem credendi eam esse veram & infallibilem Ecclesiam.

Lutheranismus materialiter est error culpabilis, quo quis culpabiliter adhæret doctrinæ Lutheri ex ignorantia culpabili, quod Ecclesia Romana, quæ oppositum docet, sit vera Ecclesia, & consequenter infallibilis in veritatibus fidei proponendis; in quantum veritas & infallibilitas Ecclesiae Romanae non est ei sufficienter proposita per motiva credibilitatis, ut prudenter possit & debeat illas credere, sed solum ut prudenter possit & debeat de illis inquirere. Unde talis non est formaliter hæreticus, quia non rejicit veritates revelatas, ut tales sufficienter propositas ad obligationem credendi, sed solum sufficienter ad obligationem inquirendi; nec rejicit veritatem & infallibilitatem Ecclesiae Romanae, quas teneatur immediatè credere, sed solum de quibus teneatur immediatè inquirere; proindeque non habet pertinaciam ad formalem haeresim requisitam, & in eo sitam, quod quis rejiciat & contemnat veritates fidei, ut tales ad credendum sibi sufficienter propositas per auctoritatem Ecclesiae veræ & infallibilis, ut talis ad credendum sufficienter propositas per motiva credibilitatis, quam tamen esse veram & infallibilem Ecclesiam credere, eique ut tali

deferre non vult, & nolendo pertinaciter rejicit, & contemnit.

Ex his autem observa, in hæreticorum regionibus non deesse, præsertim inter rudes, vel juniores, qui errorem cum lacte hauserunt à parentibus, & ubi nulum est publicum veræ religionis exercitium; non deesse, inquam, qui excusentur ab haeresi formali, ac proinde & ab excommunicatione in foro conscientiae; quia scilicet non desunt qui errent, quamvis culpabiliter, absque pertinacia ad haeresim formalem requisita, quia errant ex ignorantia, quamvis culpabili, quod Ecclesia Romana, cui contradicunt, sit vera & infallibilis Ecclesia, eò quod Ecclesia Romana non est illis sufficienter proposita, ut prudenter possint & debeat credere illam esse veram & infallibilem Ecclesiam, sed solum sufficienter, ut prudenter possint & debeat de ejus veritate & infallibilitate inquirere. Unde Ecclesiam Romanam esse veram & infallibilem Ecclesiam negant quidem culpabiliter, & negando, graviter peccant contra fidem, sed tamen negant absque pertinacia hæresis formalis constitutiva, qualis reperitur in iis omnibus, quibus Ecclesia Romana, ut vera & infallibilis Ecclesia, sufficienter proponitur ad obligationem credendi, & tamen nolunt credere.

Pauci porro sunt inter hæreticos, saltem eos, qui regiones incolunt, in quibus permittitur vel toleratur veræ religionis exercitium, pauci, inquam, sunt qui sic ab haeresi formali excusari possint, quia tot & tanta, tam clara & obvia sunt motiva credibilitatis pro vera Ecclesia, ut passim sese offerant, & vel invitis oculos perstringant. Unde hæreticis communiter veritas & auctoritas Ecclesiae Romanae sufficienter est proposita ad credendum; paucique censendi sunt esse, qui sine pertinacia, & consequenter sine formali hæresi Ecclesiam Romanam esse veram & infallibilem Ecclesiam agnoscere inficiuntur.

Dices denique 6. Quilibet actus de se graviter malus, charitati repugnat, eamque pellit, quamvis committatur ex ignorantia graviter culpabili. Ergo quilibet error culpabilis contra fidem, repugnat habitui fidei, illumque pellit, si is, qui errat, ex ignorantia graviter culpabili errat. *Resp. neg. consequenter.* Nam actus de se graviter malus, ex ignorantia graviter culpabili commissus, habet specialem aliquam repugnantiam cum habitu charitatis, quam non habet cum habitu fidei error contra fidem ex ignorantia graviter culpabili: nam in sensu composito actus de se graviter malus, ex ignorantia graviter culpabili commissi, non potest exerceri actus perfectæ dilectionis, propter quem tamen datur & conservatur habitus charitatis. At in sensu composito erroris contra fidem ex ignorantia graviter culpabili, exerceri possunt actus fidei etiam perfectæ circa alios articulos, circa quos non erratur.

Mirum itaque non est, quod habitus fidei, qui nobis datur ad exercendos actus perfectæ fidei, non pellatur per errorem contra fidem ex ignorantia graviter culpabili, & tamen habitus charitatis pellatur per quemlibet actum de se graviter malum, ex ignorantia graviter culpabili commissum: sicut etiam habitus fidei pellitur per quemlibet errorem contra fidem, conjunctum cum pertinacia, seu per quemlibet errorem contra fidem, conjunctum cum sufficienti scientia & advertentia, quod oppositum doceatur à vera Ecclesia: cum enim talis error sit saltem virtualiter negatio infallibilitatis Dei loquentis, vel Ecclesiae res fidei proponentis, & impossibilis sit cum voluntate absoluta & generali se submittere auctoritati divinæ sufficienter ad credendum propositæ, & ita sit impossibilis cum omni actu fidei perfectæ, reddit inutilem habitum fidei, & habet cum illo specialem repugnantiam, qualem habet omne peccatum mortale cum habitu charitatis.